

**VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI:
KÜTAHYA İLİNDE İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Rukiye KARACA

Kütahya - 2015

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Maliye Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI:
KÜTAHYA İLİNDE İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Fazlı YILDIZ

Hazırlayan:
Rukiye KARACA

Kütahya – 2015

Kabul ve Onay

Rukiye KARACA'nın hazırladığı “Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2015

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Fazlı YILDIZ (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Güner TUNCER		
Yrd. Doç. Dr. Ahmet TEKİN		

Doç. Dr. Niyazi KURNAZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../ 2015

Rukiye KARACA

Özgeçmiş

Rukiye Karaca 22.09.1990 tarihinde Manisa ili Demirci ilçesinde doğdu. İlköğretim ve liseyi Manisa ili Demirci ilçesinde tamamladıktan sonra 2008 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2012 yılında başladığı yüksek lisans eğitimi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Ana Bilim Dalı üzerinden devam etmektedir. Tez çalışmasını “Vergi Algısı ve Vergi Bilinci: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” konusu üzerinden yürütmektedir.

ÖZET

VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI: KÜTAHYA İLİNDE İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

KARACA, Rukiye

Yüksek Lisans Tezi, Maliye Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fazlı YILDIZ

Aralık, 2015, 166 sayfa

Kamu hizmetlerinin finansmanında birincil gelir kaynağı vergilerdir. Vergiler tarih boyunca devlet ve bireyler için anlaşmazlıklar doğurmuş ve bu anlaşmazlıklar kimi zaman vergi ödememe kimi zaman isyan boyutunda olmuştur. Bu anlaşmazlıkların giderilebilmesi için öncelikle bireylerde vergi algısı ve bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Çünkü bireylerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesinde, vergiye karşı olan tutum ve davranışların önemli bir yeri vardır. Tutum ve davranışları belirleyen etkenler bireyden bireye elbette farklılık göstermektedir. Farklılıklara rağmen bireylerde vergiye uyumun sağlanması veya vergi ahlakının yerleşmesi için yapılması gereken, vergi hakkında tüm bireylerin bilgilendirilmesidir. Bu bilgilendirilmeler bireylerde ilköğretim çağından başlatılmalı ve bunun için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu araştırma, Kütahya Merkez Ortaokul 3. sınıf (2014 - 2015) öğrencilerinin vergiyi nasıl algıladıkları, vergi bilinç düzeyleri ve 2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında öğrencilerin ilköğretim 4. sınıf iken almış oldukları vergi eğitiminin etkisine yönelik incelemeleri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergi Bilinci, Vergi Algısı, Vergi Ahlakı, Vergi Uyum ve SPSS Analizi.

ABSTRACT**TAX AWARENESS AND TAX PERCEPTION: A SURVEY ON PRIMARY
SCHOOL STUDENTS IN KÜTAHYA PROVINCE****KARACA, Rukiye****M. A. Thesis, Department of Public Finance****Supervisor : Assistant Professor Fazlı YILDIZ****December, 2015, 166 pages**

Taxes are the primary revenues in financing public services. Taxes have sowed discord between governments and individuals historically and these discord have sometimes caused to tax default and tax rebellion. Tax perception and tax awareness should be organised to solve discord. Because tax attitude and tax behaviours have an important place in carrying out tax liabilities of individuals exactly. For sure, proper factors towards tax attitude and tax behaviours differ from person to person. Despite of the differences, the thing to do is to inform individuals for providing tax compliance or establishment of tax ethics. These information should be introduced to individuals in primary education term and for this, necessary actions should be done. This study focuses on students who are at the third grade of secondary school in center of Kütahya. How students perceive tax and their level of tax awareness is examined. Also the effects of tax training which are obtained by these students who were at the fourth grade in primary education.

Keywords: Tax Awareness, Tax Perception, Tax Ethics, Tax Compliance, SPSS Analysis.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM VERGİ VE VERGİLEMEYE İLİŞKİN TEORİK ÇERÇEVE

1.1. VERGİNİN TARİHÇESİ VE TANIMI	5
1.2. VERGİNİN ÖZELLİKLERİ	6
1.3. VERGİNİN AMAÇLARI (FONKSİYONLARI)	7
1.3.1. Mali (Fiskal) Amaç	7
1.3.2. Mali Olmayan (Ekstra Fiskal) Amaçlar	8
1.3.2.1. Ekonomik Amaçlar	8
1.3.2.2. Sosyal Amaçlar	8
1.3.2.3. Dini Amaçlar	8
1.3.2.4. Ahlaki Amaçlar	8
1.4. VERGİYE KARŞI TEPKİLER VE TARİHSEL SÜREÇTE VERGİYE KARŞI TEPKİLER	9
1.4.1. Vergiye Karşı Tepkiler	9
1.4.1.1. Vergiye Gönüllü Uyum	11
1.4.1.2. Vergiye Karşı Pasif Tepki	12
1.4.1.2.1. Verginin Telafisi	12
1.4.1.2.2. Aylaklığı Tercih Etme	12
1.4.1.2.3. Tüketim ve Tasarrufu Kısma	12
1.4.1.2.4. Üretimi Azaltma	13
1.4.1.2.5. Yatırımdan Vazgeçme	13
1.4.1.2.6. Verginin Yansıtılması	13
1.4.1.2.7. Vergiden Kaçınma	14
1.4.1.3. Vergiye Karşı Aktif Tepki	14
1.4.1.3.1. Vergi Kaçakçılığı	14
1.4.1.3.2. Verginin Reddedilmesi, Vergi Grevi ve Vergi İsyanı	14
1.4.2. Tarihsel Süreçte Vergiye Karşı Tepkiler	15
1.4.2.1. Avrupa’ da Vergi İsyanları	15
1.4.2.2. Amerika’ da Vergi İsyanları	16
1.4.2.3. Osmanlı Devleti’ nde Vergi İsyanları	17

1.5. VERGİLEMENİN SINIRLARI 18

1.5.1. Vergilemenin Ekonomik Sınırı	19
1.5.1.1. Vergi Kapasitesi	19
1.5.1.2. Vergi Gayreti	19
1.5.2. Vergilemenin Mali Sınırı	20
1.5.2.1. Vergi Yüğü	21
1.5.3. Vergilemenin Siyasal Sınırı	21
1.5.4. Vergilemenin Hukuki Sınırı	22
1.5.5. Vergilemenin Toplumsal ve Kültürel Sınırı	22
1.5.6. Vergilemenin Psikolojik Sınırı	22
1.5.6.1. Vergi Baskısı (Tazyiki)	22
1.5.6.2. Vergi Zihniyeti ve Vergi Ahlakı	23
1.5.6.3. Mali Anestezi	23

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ BİLİNCİNİN VE VERGİ ALGISININ BELİRLEYİCİLERİ

2.1. SOSYOLOJİ, MALİ SOSYOLOJİ VE VERGİ SOSYOLOJİSİ 25

2.2. PSİKOLOJİ, MALİ PSİKOLOJİ VE VERGİ PSİKOLOJİSİ 26

2.3. VERGİ BİLİNCİ, VERGİ ALGISI VE İLGİLİ KAVRAMLAR 27

2.3.1. Algı, Tutum ve Davranış	27
2.3.2. Vergi Uyumu	28
2.3.3. Vergi Kültürü	29
2.3.4. Vergi Zihniyeti ve Vergi Ahlakı	30
2.3.5. Vergi Bilinci	31
2.3.6. Vergi Algısı	33

2.4. VERGİ BİLİNCİNİ VE VERGİ ALGISINI ETKİLEYEN

FAKTÖRLER 34

2.4.1. Kişisel Faktörler	34
2.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler	35
2.4.3. Ahlakı ve Dini Faktörler	35
2.4.4. Siyasi ve Hukuki Faktörler	36
2.4.5. Ekonomik Faktörler	36

2.5. VERGİ BİLİNCİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK GELİR İDARESİ

BAŞKANLIĞI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN EĞİTİM

FAALİYETLERİ 37

2.5.1. İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) Öğrencilerine Yönelik Eğitim Faaliyetleri	37
2.5.2. Vergi Haftası Kapsamında Düzenlenen Etkinlikler ve Yarışmalar	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ İLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE DÜNYA’ DA VE TÜRKİYE’ DE YAPILAN ÇALIŞMALAR	43
3.1.1. Dünya’ da Yapılan Çalışmalar	43
3.1.2. Türkiye’ de Yapılan Çalışmalar	45
3.2. VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE KÜTAHYA İLİ MERKEZ ORTAOKUL 3. SINIF ÖĞRENCİLERİ ANKET ÇALIŞMASI	51
3.2.1. Araştırmanın Alanı ve Örnek Kitle, Araştırmanın Yöntemi ve Anket Formu	51
3.2.2. Verilerin Analizi ve İstatistiki Verilerin Kullanımı	53
3.2.3. Güvenilirlik Analizi	54
3.2.4. Frekans Analizi	55
3.2.4.1. Demografik Özelliklerin Frekans Analizi	55
3.2.4.2. Vergi Bilincini ve Vergi Algısını Ölçmeye Yönelik Soruların Frekans Analizi	60
3.2.5. Çapraz Tablo Analizi	74
3.2.5.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Vergi Kavramını Duyumları ..	75
3.2.5.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Vergiye Yönelik Eğitim	75
3.2.6. “Eğitim Hayatınız Boyunca Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders veya Seminer vb.) Aldınız mı?” Sorusuna “EVET” Cevabı Veren Katılımcıların Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Açısından Analizi	76
3.2.6.1. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Tanımları	76
3.2.6.2. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergiye Bakış Açıları	78
3.2.6.3. Baba Mesleğine Göre Devletin Vergi Almasının Öğrenciler Açısından Sebebi	80
3.2.6.4. Baba Mesleğine Göre İnsanların Vergi Vermesinin Öğrenciler Açısından Sebebi	81
3.2.6.5. Baba Mesleğine Göre Devletin Varlığı İçin Verginin Gerekliliği	83
3.2.6.6. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Vermeyenlere Bakışı ..	84
3.2.6.7. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Vergi Verme Farkındalığı.....	86
3.2.6.8. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Tarafından Vergi Türlerinin Duyumu	87
3.2.6.9. Baba Mesleğine Göre Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerin Öğrenciler Açısından Kaynağı	89
3.2.6.10. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıkları	90
3.2.6.11. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarının Düzeyi	92

3.2.6.12. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarını Çevresindeki Vatandaşlara Yansıtma Durumu	93
3.2.6.13. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarını Alışveriş Yaptıkları Yerin Etkilemesi Durumu	95
3.2.6.14. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almak Yerine Pazarlık Yapma Tercihleri	97
3.2.6.15. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almalarının Devlete Sağladığı Yarar	98
3.2.6.16. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Çevresinde Bulunan Kaç Kişi Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almakta	100
3.2.6.17. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Düşünceleri Çerçevesinde Vergi Eğitimi Kim Tarafından Verilmeli	102
3.2.6.18. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Düşünceleri Çerçevesinde Vergi Eğitiminin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesi Durumu	104
3.2.6.19. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Öğrencilere Aile ve Okul Tarafından Verilmesi	105
3.2.6.20. Baba Mesleğine Göre Vergisini Ödemeyenlerin Cezalandırılması Konusunda Öğrencilerin Düşüncesi	107
3.2.6.21. Baba Mesleğine Göre Devlete Ödenen Vergilerin Nereelerde Kullanıldığının Bilinmesi ve Vergi Bilincine Etkisi	108
3.2.6.22. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığına Etkisi	110
3.2.6.23. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Vergi Türlerinin Bilinmesine Yönelik Etkisi	112
3.2.6.24. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Öğrencilerin Vergi Bilincine Yönelik Etkisi	113
3.2.6.25. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Açısından Ülkemizde Vergi Bilincinin Gelişmişliği	115
3.2.6.26. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Açısından Vergi Eğitiminin Benzerinde Eğitimlerin Düzenlenmesi ve Vergi Bilincine Etkisi	116
3.2.6.27. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Benzerinde Eğitimlerin Sürekli Olarak Düzenlenmesi	118
SONUÇ.....	120
EKLER.....	124
KAYNAKÇA	136
DİZİN.....	147

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Anket Yapılan Okul, Şube ve Öğrenci Sayılarına Dair Bilgiler	52
Tablo 3.2: Güvenilirlik İstatistikleri	54
Tablo 3.3: Toplam Güvenilirlik İstatistikleri	55
Tablo 3.4: Cinsiyet	55
Tablo 3.5: İkamet Edilen Yer	56
Tablo 3.6: Ailenizin İkamet Ettiği Yer	56
Tablo 3.7: Ailedeki Birey Sayısı	57
Tablo 3.8: Baba Öğrenim Düzeyi	57
Tablo 3.9: Anne Öğrenim Düzeyi	58
Tablo 3.10: Baba Mesleği	58
Tablo 3.11: Anne Mesleği	59
Tablo 3.12: Ailenizin Aylık Ortalama Geliri	59
Tablo 3.13: Öğrencilerin Aylık Ortalama Harcaması	60
Tablo 3.14: Vergi Kelimesini Hiç Duydunuz mu?	60
Tablo 3.15: Sizce Vergi Ne Anlama Geliyor?	61
Tablo 3.16: Vergiye Bakış Açınız	62
Tablo 3.17: Devlet Niçin Vergi Alır?	62
Tablo 3.18: İnsanlar Niçin Vergi Verir?	63
Tablo 3.19: Devletin Varlığı İçin Vergi Ödenmesi Gerekir	63
Tablo 3.20: Vergi Vermeyenlere Bakışınız	64
Tablo 3.21: Alışveriş Yaparken Vergi Verdiğimizizin Farkında mıyız?	64
Tablo 3.22: En Çok Duyduğunuz Vergi Adı Hangisidir?	65
Tablo 3.23: Hastane, Sağlık Birimleri, Okul, Kitap, Öğretmen, Yol, Su, Elektrik, Baraj, Güvenliğin Sağlanması (Polis, Asker... vb.) Uygulamaların Kaynağı Sizce Nedir?	65
Tablo 3.24: Yaptığınız Alışverişlerde Fiş / Fatura Alıyor musunuz?	66
Tablo 3.25: Alışveriş Sırasında Fiş / Fatura Satıcı Vermese Bile İster misiniz?	66
Tablo 3.26: Alışverişlerde Fiş / Fatura Vermeme Durumu ile Karşılaşıyorum ve Alışveriş Sırasında Fiş / Fatura Almayan Vatandaşı ve Vermeyen Satıcıyı İkaz Ediyorum	66

Tablo 3.27: Alışverişi Yaptığım Yer (Pazar, Market, Bakkal vb.) Fiş / Fatura Almamı Etkiler	67
Tablo 3.28: Fiş / Fatura Almak Yerine Satıcı ile Ürün Fiyatı Konusunda Pazarlık Yapıyorum	67
Tablo 3.29: Alınmayan Her Fiş / Fatura Devletin Değil Başkalarının Zengin Olmasını Sağlar	68
Tablo 3.30: Çevrenizdeki Kişileri Göz Önünde Bulundurduğunuzda Kaç Kişi Düzenli Olarak Fiş / Fatura Alıyor?	68
Tablo 3.31: Eğitim Hayatınız Boyunca Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders Veya Seminer vb.) Aldınız mı?	69
Tablo 3.32: Vergi Eğitimi Kim Tarafından Verilmeli?	69
Tablo 3.33: Vergi Eğitiminin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesi, Verilen Eğitimi Daha Etkili Hale Getirdi	70
Tablo 3.34: Aile İçi Eğitim ve Okul Eğitimi Vergi Bilincini Artırmaktadır	70
Tablo 3.35: Vergisini Ödemeyenlere Ağır Cezai Yaptırımlar Getirilmesi Vergi Bilincini Artırmaktadır	71
Tablo 3.36: Devlete Ödenen Vergilerin Çok Açık ve Net Olarak Nerelerde Kullanıldığının Bilinmesi Vergi Bilincini Etkilemektedir	71
Tablo 3.37: Vergi Eğitimi Fiş / Fatura Alma Alışkanlığımı Olumlu Yönde Değiştirmiştir	72
Tablo 3.38: Vergi Eğitimi Öncesinde Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi, Özel Tüketim Vergisi Kavramlarının Ne Anlam İfade Ettiğini Biliyordum	72
Tablo 3.39: Okulda Verilen Vergi Eğitimi İle Vergi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olduğumu Söyleyebilirim	73
Tablo 3.40: Ülkemizde Vergi Bilincinin Yeterince Gelişmiş Olduğu Düşüncesine Katılıyor musunuz?	73
Tablo 3.41: Okulda Verilen Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Olması Vatandaşların Vergi Bilincini Artırmaktadır	74
Tablo 3.42: Vergi Konusunda Verilen Eğitimlerin Sürekli Olarak Yapılması Gerekliğini Düşünüyorum	74
Tablo 3.43: Cinsiyet - Vergi Kelimesini Hiç Duydunuz mu?	75
Tablo 3.44: Cinsiyet - Eğitim Hayatınızda Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders veya Seminer vb.) Aldınız mı?	76
Tablo 3.45: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Tanımlarının Dağılımı	77

Tablo 3.46: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergiye Bakış Açılarının Dağılımı ...	79
Tablo 3.47: Baba Mesleğine Göre Devletin Vergi Almasının Öğrenciler Açısından Sebeplerinin Dağılımı	80
Tablo 3.48: Baba Mesleğine Göre İnsanların Vergi Vermesinin Öğrenciler Açısından Sebeplerinin Dağılımı	82
Tablo 3.49: Baba Mesleğine Göre Devletin Varlığı İçin Verginin Gerekliliğinin Dağılımı	83
Tablo 3.50: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Vermeyenlere Bakışının Dağılımı	85
Tablo 3.51: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Vergi Verme Farkındalıklarının Dağılımı	86
Tablo 3.52: Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Tarafından Vergi Türlerinin Duyumlarının Dağılımı	88
Tablo 3.53: Baba Mesleğine Göre Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerin Kaynaklarının Dağılımı	89
Tablo 3.54: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Dağılımları	91
Tablo 3.55: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlığı Düzeylerinin Dağılımı.....	93
Tablo 3.56: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığı Konusunda Vatandaşla İlişkisi	94
Tablo 3.57: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışveriş Yaptığı Yerin Fiş / Fatura Almada Etkisinin Dağılımı	96
Tablo 3.58: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alma ya da Pazarlık Yapma Tercihlerinin Dağılımı	98
Tablo 3.59: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alması ile Devlete Sağladığı Yararın Farkındalığının Dağılımı	99
Tablo 3.60: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Çevresinde Fiş / Fatura Alan Kişilerin Sayısının Dağılımı	101
Tablo 3.61: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğinin Dağılımı	103
Tablo 3.62: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminde Eğitimin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesinin Etkisine Yönelik Dağılım	104
Tablo 3.63: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Öğrencilere Aile ve Okul Tarafından Verilmesinin Vergi Bilincine Etkisi Dağılımı	106

Tablo 3.64: Baba Mesleğine Göre Vergisini Ödemeyenlerin Cezalandırılmasının Dağılımı	107
Tablo 3.65: Baba Mesleğine Göre Devlete Ödenen Vergilerin Nerelerde Kullanıldığıının Bilinmesinin Vergi Bilincine Etkisi Dağılımı	109
Tablo 3.66: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığına Etkisinin Dağılımı	111
Tablo 3.67: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Vergi Türlerinin Öğrenilmesinde Etkisinin Dağılımı	112
Tablo 3.68: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Bilincine Vergi Eğitiminin Etkisinin Dağılımı	114
Tablo 3.69: Baba Mesleğine Göre Ülkemizde Vergi Bilincinin Gelişmişliğinin Dağılımı	115
Tablo 3.70: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Vergi Bilincine Etkisinin Dağılımı	117
Tablo 3.71: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Düzenlenmesi Dağılımı	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Bireyler Açısından Vergi Oranı ve Vergiye Karşı Tutum Grafiği	10
Şekil 1.2: Vergi Oranı ve Vergi Hasılatı Arasındaki İlişki	20

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör / Yayına Hazırlayan
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
MB	Maliye Bakanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SGB	Strateji Geliştirme Başkanlığı
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı
ss. / pp.	sayfa sayısı
TL	Türk Lirası
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

TEZ METNİ

GİRİŞ

Toplumdaki bireylerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan harcamaların temel gelir kaynağını vergiler oluşturmaktadır. Zamanla klasik devlet modelinden modern devlet modeline geçişin yaşanması ve devletlerin üzerine düşen görevlerin artmış olmasından dolayı görevlerin yerine getirilmesinde vergilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Haliyle bireyler sunulan hizmetlerin finansmanında payını almaktadır. Fakat vergiler bireylerin gelirlerini azaltmakta ve bireyler üzerinde yük haline gelmektedir. Vergilendirilmenin beyan usulüne göre gerçekleştirildiği vergi sistemlerinde vergisel yükümlülük ve sorumlulukların bireyler tarafından doğru ve tam olarak yerine getirilmesi bu aşamada oldukça önemlidir. Çünkü bireylerin vergilere karşı tutum ve davranışları vergisel yükümlülük ve sorumlulukların yerine getirilmesinde en büyük etkidir. Bireylerin vergi algısı ve vergi bilinci, vergi zihniyeti ve vergi ahlakı, vergi kültürü vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bu amaçla bireylerde vergiye uyumun gerçekleştirilmesi için eğitimlerin düzenlenmesi ve bu eğitimlerin düzenli bir şekilde devamı gereklidir. Eğitim bireyler için aile ve okul ortamında başlamaktadır dolayısıyla öncelik ailelerin bilgilendirilmesidir ve bireylere ilköğretim çağından itibaren ekonomiye yönelik kavramaların ve verginin öneminin aşılması gerekmektedir. Burada en büyük görev Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na düşmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışma 2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından pilot olarak Kütahya İli Merkez ve İlçe İlköğretim Okullarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerine (2014 - 2015 eğitim - öğretim yılı için ortaokul 3. sınıf yani ilköğretim 7. sınıf) uygulanan vergi eğitiminin öğrencilerin vergi bilinç ve algıları üzerindeki etkisine yönelik inceleme yapmaktır. Araştırmada 2014 - 2015 eğitim - öğretim yılı Kütahya İli Merkez ortaokul 3. sınıf (2011 - 2012 ilköğretim 4. sınıf) öğrencilerinin vergi bilinç ve vergi algı düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Vergi algısı ve vergi bilinci çocuklar için aile ve okul ortamında şekillenmeye başlamaktadır. Küçük yaşlarda vergiye yönelik aile içinde ve okulda edinilen bilgi ve

deneyim çocukların vergiye yönelik davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Verginin devletler için birincil gelir kaynağı olmasından dolayı devlet gelirleri arasında önemi oldukça fazladır. Vergi mükellefleri ve vatandaşların vergi bilinç düzeylerini belirleyen etken ise vergi eğitimleridir ve işte bu yüzden geleceğin vergi mükellefleri için vergiye yönelik eğitimlere önem verilmelidir.

Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırma Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla, Kütahya Valiliği ve Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' nün uygun görmesi ve olur vermesi üzerine merkez ortaokulları esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini Kütahya' da (2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında Merkez ve İlçe İlköğretim Okullarının 4. sınıf öğrencileri) 2014 - 2015 eğitim - öğretim yılında Kütahya İli Merkez ve İlçe Ortaokullarının 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ana kütlenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığı için olasılığa dayalı olmayan / önyargılı örnekleme türlerinden kasti (kararsal) örnekleme tekniği uygulanarak Kütahya' da vergi eğitimi almış olan öğrencilerden 339 öğrenci ile çalışma yapılmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmış olup, anket formu öğrencilerin demografik (kişisel) özelliklerine yönelik ve öğrencilerin vergi bilinç ve algılarını ölçmeye yönelik 39 sorudan oluşmaktadır. Sorular anlaşılması kolay olacak ve öğrencileri sıkmayacak ölçüde düzenlenmiştir. Anket verileri SPSS programında değerlendirilmiş ve Güvenilirlik, Frekans, Çapraz Tablo, Ki - Kare ve Korelasyon analizleri ile incelenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, vergi ve vergiye yönelik temel kavramların teorisini içermekte; ikinci bölüm, vergi sosyolojisi, vergi psikolojisi, vergi bilinci ve vergi algısına yönelik kavramları içermekte ve üçüncü bölüm ise bu konuda Türkiye' de yapılmış olan çalışmaları ve örneklem olarak alınan vergi eğitiminin sunulduğu öğrenciler ile yapılan anket verilerini ve analizleri kapsamaktadır.

Eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği olan değerli hocalarıma, bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardımını ve desteğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Fazlı YILDIZ' a teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatımda emeğini ve desteğini esirgemeyen aileme, yanımda olup desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma ve her zaman yanımda olarak varlığını hissettiren kıymetlim Mehmet aan' a teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ VE VERGİLEMEYE İLİŞKİN TEORİK ÇERÇEVE

1.1. VERGİNİN TARİHÇESİ VE TANIMI

Tarihçesi

Tarihi ve sosyal nitelik taşıyan vergi kavramı mutlak olmama özelliği ile bilinmektedir. Bu müessese tarih boyunca sürekli bir şekilde değişim göstermektedir. M.Ö. 2800 yıllarında Sümer Medeniyeti (Güney Irak - Lagaş kentinde rastlanan kil tabletleri); M.Ö. 2000 yıllarında Mısır Medeniyeti (mezar yazıtları); Eski Yunan Medeniyeti (Atinalıların savaş zamanlarında uyguladıkları eisphora adlı vergisi); Roma Medeniyeti (Sezar tarafından uygulamaya konulan, askerlerin emeklilik fonu oluşturmaya yönelik “veraset ve intikal vergisi”) verginin ilk örnekleri olarak düşünülmektedir (Orhaner, 2000: 130; Karaot, 2010: 3-4). Vergiler önceleri gönüllülük esasına dayanmakta iken zaman içerisinde toplumların ve toplumlar arası ekonomik ve sosyal ilişkilerin gelişmesi sonucunda vergi zorunlu hale gelmiştir. Vergi kavramı için ilk zamanlarda “yardım”, “ihsan”, “lütuf” anlamlarını içeren kavramlar kullanılırken; ilerleyen zamanlarda “fedakârlık”, “yükümlülük”, “zorunluluk” anlamına gelen kavramlar kullanılmıştır. Ülkemizde vergi niteliğindeki ödemeler “ımdadiye”, “ıane”, “mükellefiyet” olarak tanımlanırken, son olarak “vergi” kelimesi uygun görülmüştür. Vergi kavramının kökeni ise “vermek” fiiline dayanmaktadır (Erginay, 1998: 30-31; Orhaner, 2000: 130).

Günümüzde vergi, mali kurumlar ve kişiler arasında doğrudan ilişki içerisinde olan bir araçtır. Bu özelliğinden dolayı verginin psikolojik etkisi oldukça önemlidir (Nadaroğlu, 1998: 211).

Tanımı

Vergi kavramı, en geniş anlamı ile kamu harcamalarının finansmanını sağlamak üzere, bireylerce devlete karşılıksız olarak verilen ekonomik değerler olarak tanımlanmaktadır (Pehlivan, 2005: 100).

Klasik maliyecilere göre vergi, bireylerden kamu harcamalarını finanse etmek için cebri, nihai ve karşılıksız olarak alınan parasal yükümlülüklerdir. Modern maliyecilere göre ise, bireylerden kamu harcamalarını finanse etmek ve / veya devletin ekonomik ve sosyal hayatta olan görevlerini yerine getirmek için; cebri, nihai ve karşılıksız olarak, direkt alınan parasal yükümlülüklerdir (Devrim, 1995: 155; Konak, 2009: 5).

1982 tarihli Anayasa’ nın “vergi ödevi” başlığı altında, “Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür; vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı maliye politikasının sosyal amacıdır; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir ya da kaldırılır; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi Bakanlar Kurulu’ na verilebilir” olarak belirtilmiştir (tbmm.gov.tr, 2015). Bu açıklamalardan yola çıkarak verginin tanımı yapılacak olursa;

Vergi; devletin ve / veya devletin yetki verdiği kamu kuruluşlarının, egemenlik gücüne dayanılarak, vatandaşlardan mali olan / mali olmayan amaçlarla, kamu harcamalarının finanse edilebilmesi için, cebri, karşılıksız, tek taraflı ve nihai olarak para şeklinde alınan iktisadi değerleri ifade eder (Tosuner ve Arıkan, 2010: 47).

1.2. VERGİNİN ÖZELLİKLERİ

Vergi tanımından hareket ederek, günümüzde verginin özellikleri şöyledir (Orhaner, 2000: 132-134; Akdoğan, 2003: 129-134; Pehlivan, 2005: 100-101; Muter, Çelebi ve Sakıncı, 2008: 121-125; Tosuner ve Arıkan, 2010: 47-49);

1. Vergi, vergilendirme yetkisine sahip kuruluşlarca alınır; vergilendirme yetkisi, egemenlik gücüne sahip devlete ve devletin bu güç sayesinde yetkilendirdiği kuruluşlara aittir.
2. Vergi kamu harcamalarını finanse etmek için alınır; vergi alınmasında öncelikli amaç kamu harcamalarını finanse etmektir. Mali, ekonomik ve sosyal amaçlı kamu hizmetlerinin gerektirdiği giderleri de karşılamaktadır.
3. Vergi gerçek ve tüzel kişilerden alınır; verginin kişi ve kurumlardan, hiçbir ayırım yapılmaksızın ödeme gücü ölçüsünde alınması, vergi adaletinin doğal bir sonucudur. Ödeme gücünü oluşturan unsurlar kişi ve kurumların gelirleri, servetleri ve harcamalarıdır. Devletin ödeme gücü yüksek olandan çok, düşük olandan az vergi alması gerekir.
4. Vergi karşılıksızdır; vergi mükelleflerinin ödedikleri vergilerden dolayı kendileri için devletten herhangi bir şey talep edemezler. Vergi ile devlet bireysel olarak değil, tüm topluma yönelik hizmet sunmaktadır.

5. Vergi zora dayanan (cebri) bir ödemedir; devlet egemenlik gücünü kullanarak vergi alma hakkına sahiptir.
6. Vergi para ile ödenir; bireylerin devlet hizmetlerini mal veya hizmet şeklinde uygulanan vergilerle almasına günümüzde pek rastlanmamaktadır, bireylere daha çok para karşılığında devlet hizmeti sunulmaktadır.

1.3. VERGİNİN AMAÇLARI (FONKSİYONLARI)

Maliye literatüründe verginin amaçları, genellikle mali (fiscal) ve mali olmayan (ekstra fiscal) amaçlar şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Verginin kamu harcamalarının finanse edilebilmesi için tahsil edilmesi mali amaç; ekonomik, sosyal, dini ve ahlaki olmak üzere başka amaçlarla tahsil edilmesi mali olmayan amaçlar olarak adlandırılmaktadır (Akdoğan, 2003: 119; Muter vd., 2008: 125).

1.3.1. Mali (Fiskal) Amaç

Verginin asıl amacıdır denilebilir. Çünkü devletin klasik olarak bilinen görevlerini gerçekleştirebilmesi (klasik iktisat görüşü), yani adalet, savunma, ulaşım, eğitim, diplomasi, sağlık gibi kamu hizmetlerini topluma sunabilmesi için finansal ihtiyacı önemli ölçüde vergilerle sağlanmaktadır. Bu anlamda vergi, söz konusu hizmetlerin gerektirdiği giderlerin finanse edilebilmesi için başvurulmuş bir uygulamadır (Akdoğan, 2003: 119). Toplumu meydana getiren bireylere belli fiyatlar karşılığında sunulamayacak olan toplumsal mal ve hizmetlerin finansmanını sağlayan araç vergidir (Pehlivan, 2005: 105). Devlet sürekli artış gösteren kamusal ihtiyaçları karşılamak için diğer gelirlerini artırdığı gibi vergi geliri bakımından da yeni vergiler getirmekte ya da uygulamakta olduğu vergilerin oranlarını artırabilmektedir. Verginin ilk ve en eski amacı, mülk ve teşebbüs gelirleri, harçlar, şerefîyeler ve kamu borçları ile karşılanamayan kamu ihtiyaçlarının finanse edilmesi, devlet hazinesinin ihtiyaç duyduğu gelirin karşılanmasıdır (Edizdoğan, 2004: 161).

1.3.2. Mali Olmayan (Ekstra Fiskal) Amaçlar

Modern devlet anlayışının gereği olarak verginin tahsil edilmesinde Ekonomik, Sosyal, Dini ve Ahlaki amaçlarından söz edilmektedir.

1.3.2.1. Ekonomik Amaçlar

Verginin ekonomik kıstaslarından yararlanmak amacıyla korunma ve geliştirilme bekleyen alanlar için vergi teşviki; engellenmesi gereken alanlar için vergilerin artırılması (vergi türlerinde ve oranlarında) yoluyla iktisat politikasının bir aracı olarak kullanılabilmesidir (Edizdoğan, 2004: 162).

1.3.2.2. Sosyal Amaçlar

Gelir dağılımında adaletin sağlanması amacıyla verginin bir araç olarak kullanılmasıdır, ayrıca vergi konusunun seçiminde, matrahın ve oranların belirlenmesinde sosyal amaç büyük ölçüde etkilidir (Edizdoğan, 2004: 164; Pehlivan, 2005: 106).

1.3.2.3. Dini Amaçlar

Vergi politikasına dini etkenlerin müdahalesi söz konusudur. Örneğin; orta çağda Katolik Avrupa ülkelerinde, Musevilerden ayrıca vergi alınması ile karşılaşmıştır (Edizdoğan, 2004: 165).

1.3.2.4. Ahlaki Amaçlar

Devlet insan sağlığını olumsuz etkileyen (alkollü içkiler, tütün, uyuşturucu maddeler vb.) mal ve hizmetler üzerine konulan özel tüketim vergileri ile bu malların tüketimini azaltmak, böylece toplumun gerek ahlak gerekse sağlık yönünden sağlam bir bünyeye kavuşmasını sağlamak amacını vergilerle sağlamaya çalışmaktadır (Edizdoğan, 2004: 165; Karatoy, 2009: 13).

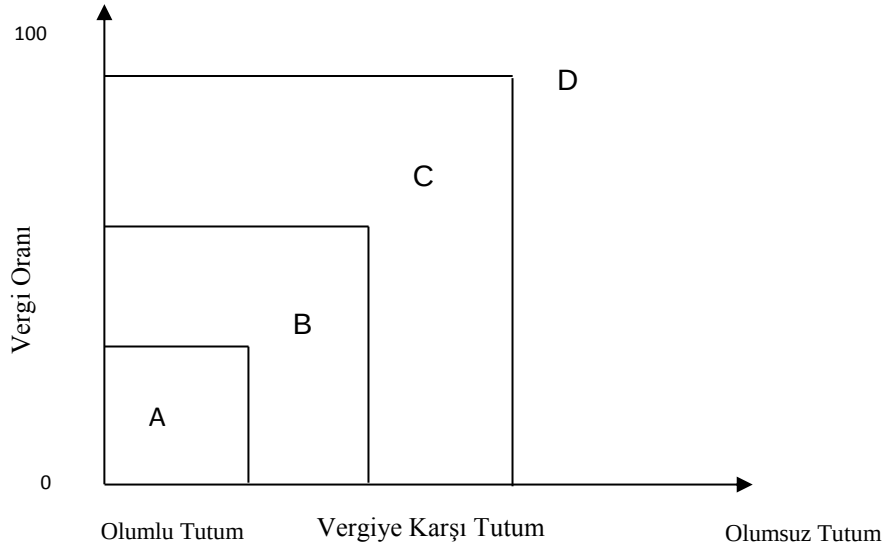
1.4. VERGİYE KARŞI TEPKİLER VE TARİHSEL SÜREÇTE VERGİYE KARŞI TEPKİLER

1.4.1. Vergiye Karşı Tepkiler

İnsan davranışlarının yaşanılan olaylardan sağlanan algı ve bu algı ile oluşan tutuma göre şekillendiği bilinmektedir. İnsanların olaylar karşısındaki durumları “algı - tutum - davranış” sürecinde oluşmaktadır. Psikolojide algı terim olarak, “duyusal bilgi alımı, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi” şeklindedir. Tutum, bir nesneye ya da bir kişiye karşı, inanç, duygu ve davranış eğilimlerimizin görece durağan örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Davranış, canlıların dış dünyaya karşı gösterdikleri her türlü bilişsel, duygusal ve bedensel - fiziksel reaksiyonların genel adıdır.

Bireylerin vergileme karşısındaki tutumlarının en önemli belirleyicisi vergi yüküdür, vergi yükünün belirleyicisi ise vergi oranları olmaktadır. Bireylerin psikolojik tutumlarını belirlemede vergi oranları önemli bir işleve sahiptir çünkü vergi oranlarının artması ile bireylerin yani vergi mükelleflerinin ödeyeceği vergi miktarı artmakta dolayısıyla üstlenilen vergi yükü artmaktadır. Vergi yükünün artması ile de bireylerin kullanılabilir gelirleri azalmakta ve bireyler için daha az tüketim ve tasarruf olarak kabul edilmektedir.

Şekil 1.1: Bireyler Açısından Vergi Oranı ve Vergiye Karşı Tutum Grafiği¹

Şekil 1.1’ deki vergi oranı ve vergiye karşı tutum arasındaki ilişki incelenecek olduğunda; A bölgesi, vergi oranlarının düşük olması durumunda bireylerin vergiye karşı tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Bu durum bireylerde vergilere karşı sempati oluşturmaktadır. Dolayısıyla bireyler A bölgesi gibi bir durumda severek isteyerek vergi ödemektedirler. B bölgesi, vergi oranlarının artışına bağlı olarak bireylerin vergilere karşı tutumunda değişim olduğunu ve tutumlarının olumsuzlaşmaya başladığını göstermektedir. Bu durum bireylerin tutumlarında apati hali olarak gösterilebilir. Bireyler artan vergi oranları karşısında isteksiz konumdadırlar. Vergiye karşı tutum açısından olumludan olumsuza geçiş aşaması olmaktadır. C bölgesi, artan vergi oranları karşısında bireylerin vergiye karşı olumsuz tutumlarının pekiştiği aşamadır. Bu aşamada bireyler vergiye karşı antipati duymaktadırlar, yani vergilere karşı olumsuz tepkiler göstermektedirler. D bölgesi ise, bireylerin vergilere karşı tutumunda son aşamadır ve artan vergi oranları karşısında vergilere karşı nefret hali söz konusudur. Bu aşama vergi alerjisi olarak da adlandırılabilir.

Bireylerin vergiye karşı tutumları vergi oranlarına bağlı olarak değişim göstermekte ve tutumlar davranışlara neden olan eğilimler olarak bilinmektedir. Vergiye karşı tutumlara bağlı olarak bireylerin tepki türleri de değişim göstermektedir. A

¹ Tarafımca şekil içeriği yeniden yorumlanmıştır.

bölgesi, vergiye karşı tepkilerin kabul aşamasıdır, vergi oranlarının düşük olması durumunda bireyler vergilere karşı olumlu yaklaşmakta ve üzerine düşen vergileri severek ve isteyerek ödemekte oldukları için bireylerin bu olumlu davranışı vergiye gönüllü uyum olarak adlandırılmaktadır. B ve C bölgesi, vergi oranlarındaki artışa bağlı olarak bireylerin vergiye karşı tutumlarında görülen olumsuz değişimi göstermekte ve bireyler bu aşamada pasif tepki göstermeye başlamaktadırlar. D bölgesi ise, vergi oranlarının artırılması durumunda bireylerin vergilere karşı tutumlarında isyan duygusu içinde olmaları, aktif tepki göstermeleri ve vergi kaçırma, vergi grevi ve vergi isyanı gibi eylemlerde bulunabilmeleridir (Aktan, Dileyici ve Saraç, 2006: 159-164)

1.4.1.1. Vergiye Gönüllü Uyum

Vergi uyumu çoğu zaman vergi ödeme durumu olarak algılanmaktadır (Hazman, 2009: 54). Vergi uyumu (tax compliance, taxpayer compliance), uygulanan vergi kanunlarına, yönetmeliklere, yargı kararlarına vb. uygun olarak vergi yükümlülüğünün beyannamede tam olarak belirtilmesi, beyannamede belirtilen esaslar çerçevesinde vergi yükümlülüğünün yerine getirilmesidir (Tunçer, 2002: 109; İpek ve Kaynar, 2009a: 117-120). Vergi uyumu dört unsurdan oluşmaktadır. Birincisi, vergiye tabi gelirin tam olarak beyanı; ikincisi, vergi harcamaları yani vergi muafiyet ve istisnaları, vergi kredileri, indirimler vb. uygulamaların tespitlerinin doğru yapılması; üçüncüsü, vergi beyannamesinin zamanında doldurulması; dördüncüsü ise, vergi beyannamesinin doğru hesaplanmasıdır (Göksu ve Saruç, 2012). Verginin uyumu literatürde verginin kabulü olarak da adlandırılmaktadır. Bu aşamada vergilere bireyler tarafından olumlu yaklaşılmakta ve bireyler sorumluluklarını yerine getirmektedirler (Yenigün, 2012: 51). Vergi uyumsuzluğu (tax noncompliance, taxpayer noncompliance) ise, vergi mükellefinin yükümlülüğünün düşük veya yüksek gösterilmesidir (Özperhiz, 2005: 90; Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 122). Bireylerin vergiye gönüllü uyumunu sağlayan faktörler; eğitim düzeyi, gelir düzeyi, ülkedeki gelir dağılımı dengesi, yaş, cinsiyet, devlete olan bağ ve güven, vergi mevzuatının ve vergi idaresinin etkinliği olarak belirtilebilir (Tunçer, 2003: 101; İpek ve Kaynar, 2009b: 174-177; Akıncı ve Başol, 2015: 171).

1.4.1.2. Vergiye Karşı Pasif Tepki

Vergi oranlarındaki artışların olması karşısında mükelleflerin tepkileri öncelikle pasif nitelik taşımaktadır. Çünkü vergi oranlarındaki artış bireylerin kullanılabilir gelirlerini azalmasına sebep olmakta, karar ve tercihlerinde etkili olmaktadır. Bu aşamada; vergiden kaçınma, aylaklığın tercihi, tüketimin kısılması, üretimin azaltılması, yatırımdan vazgeçilmesi söz konusu olmaktadır (Aktan vd., 2006: 165).

1.4.1.2.1. Verginin Telafisi

Gelir etkisi (income effect); bireyler ödedikleri vergiden dolayı gelir kaybını telafi etmek amacıyla daha fazla çalışmayı tercih edeceklerdir. İkame etkisi (substitution effect); bireyler ödedikleri vergi miktarından dolayı gelir kaybını telafi etmek amacıyla çalışmak yerine aylaklığı tercih edeceklerdir. Gelir etkisi, vergi ödemekten dolayı geliri azalan bireyin daha fazla çalışarak gelirini artırması iken; ikame etkisi, bireylerin vergi öncesi gelir seviyelerini korumak için tüketimlerini kısmalarıdır (Kalenderoğlu, 2002: 127; Pehlivan, 2005: 174-175; Türk, 2005: 197; Muter vd., 2008: 192-193).

1.4.1.2.2. Aylaklığı Tercih Etme

Bireyler ödedikleri vergiler nedeniyle gelirlerinde oluşan azalmaya karşılık daha fazla çalışıp daha fazla gelir elde edip daha fazla vergi ödemektense; daha az vergi ödemek için daha az gelir elde etmeyi ve daha az çalışmayı ya da çalışmamayı tercih edeceklerdir (Aktan vd., 2006: 166).

1.4.1.2.3. Tüketim ve Tasarruf Kısma

Gelir; tüketim ve tasarruf şeklinde kullanılabilir. Vergi oranlarındaki artış bireylerin gelir düzeylerinde azalma; tüketim ve tasarruf düzeylerinde değişim meydana getirmektedir. Bu değişim bireylerin artan vergiler dolayısıyla lüks maddeler için tüketimlerinde azalmaya ve sonraları zorunlu tüketim maddelerinde de azalmaya neden olmaktadır (Feld ve Frey, 2007: 110; Çiçek, Karakaş ve Yıldız, 2008).

1.4.1.2.4. Üretimi Azaltma

Vergi oranlarındaki artış sonrası bireylerin gelirlerinin azalması ve bireylerin azalan gelirlerinden dolayı tüketim kısımasına gitmesi ile zamanla üretim azaltmasına da gitmeleridir. Bireyler artan vergilere antipati ile yaklaşmakta ve bu tutum dolayısıyla vergilere dolaylı tepki göstermektedirler (Biberoğlu, 2006: 95).

1.4.1.2.5. Yatırımdan Vazgeçme

Yatırımcıların artan vergiler sonrasında kazançlarının önemli bir kısmını devlete aktarmaları ile yatırımın kârlılığı azalmaktadır. Kârlılığı azalan yatırımın cazibesinin azalması sonucu yatırımcının riske giriş arzusu zayıflamaktadır. Vergi oranlarının artması ile harcama yapma imkânı daralan firmanın yatırım yapma kabiliyeti azalmaktadır (Aktan vd., 2006: 167).

1.4.1.2.6. Verginin Yansıtılması

Vergi yükünün, bazı imkânlardan yararlanılarak kısmen veya tamamen vergiyi ödemekle yükümlü vergi mükellefi tarafından, başkasına ya da başkalarına devredilmesi olayıdır. Kısaca, kanuni mükellef ile fiili mükellef arasındaki değişme durumudur denilebilir. Verginin yansımalarının birinci aşaması; **verginin ödenmesi**, verginin kanuni mükellefi ya da vergi sorumlusu tarafından usulüne uygun olarak ödenmesi ile birlikte başlamaktadır. İkinci aşama; **verginin vurgu etkisi**, vergi ödemenin kanuni mükellef üzerinde meydana getirdiği hoşnutsuzluk şeklinde oluşan psikolojik baskı hissidir. Üçüncü aşama; **verginin devredilmesi**, oluşan psikolojik baskı hissinden dolayı vergi yükünün bir başkasına aktarılmasıdır. Dördüncü aşama; **verginin yerleşmesi**, bir aşamadan sonra verginin yansımaya olayının son bulması ve vergi yükünün en son bir mükellef üzerinde kalmasıdır (Erginay, 1998: 116-117; Uluatam, 2003: 300; Pınar, 2005: 48; Muter vd., 2008: 195-196).

1.4.1.2.7. Vergiden Kaçınma

Vergi kanunlarına karşı gelmeden bireylerin vergi mükellefiyetinden kurtulmak istemesi ve bu durum neticesinde devlet hazinesinin vergi kaybına uğraması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kısacası, vergi mükellefinin vergi yükünü devretme işlemi yapmadan vergi yükünden kurtulma çabasıdır (Taşkın, 2010: 77). Vergiyi doğuran olaya sebep olmadan veya vergi muafiyet ve istisnalarından yararlanarak meydana gelmektedir (Orhaner, 2000: 169). Vergiden kaçınma suç olarak kabul edilmemektedir (Nadaroğlu, 1998: 278). Vergi yükümlüsü, vergi kanunlarına dayanarak vergi ödemekten kaçmaktadır (Türk, 2005: 198).

1.4.1.3. Vergiye Karşı Aktif Tepki

Mükellefin pasif tepki aşamasını değerlendirememesi durumunda aktif tepki aşaması gelişmeye başlamaktadır (Hazman, 2009: 54). Vergi oranlarındaki devam eden artışlar sonrasında bireyler tepkilerini güçlendirmektedirler. Tepkiler öncelikle bireysel ve gizli olmasına rağmen zamanla toplumsal ve açık bir şekilde olmaktadır (Aktan vd., 2006: 169).

1.4.1.3.1. Vergi Kaçakçılığı

Bireylerin vergi borcu doğmuş olmasına rağmen vergi ile ilgili yükümlülüklerden kısmen veya tamamen kurtulma çabası içinde olmasıdır. Vergi kaçırma işlemi vergi kanunlarına itaatsizlik sonucu ortaya çıkmaktadır ve itaatsizlik neticesinde de cezalandırma yoluna gidilmektedir (Erginay, 1998: 124; Orhaner, 2000: 170; Aktan vd., 2006: 169). Vergi kaçakçılığı, illegal (yasal olmayan) yollarla vergiden kurtulmak veya kurtulma girişiminde bulunmak olarak adlandırılabilir (Nadaroğlu, 1998: 279).

1.4.1.3.2. Verginin Reddedilmesi, Vergi Grevi ve Vergi İsyanı

Verginin reddedilmesi; yasa ile konulan bir verginin toplumsal tepkiler nedeniyle kaldırılması durumudur. Eğer tepkilere rağmen verginin kaldırılması söz

konusu değilse vergi reddinden bahsedilemez (Çakar, 2013: 1295). Verginin reddi ve vergi grevi birbiri ile bağlantılıdır.

Vergi Grevi; vergi ödememe yönünde toplumsal (kollektif) bir hareket olarak ifade edilmektedir. Bireylerin vergi karşısında ortak tepkileri söz konusudur (Erdem vd., 2006: 154; Taşkın, 2010: 85)

Vergi isyanı; devlet otoritesinin vergileme yetkisini kötüye kullanmasından dolayı mükelleflerin vergi yasalarına karşı eylemde bulunmasıdır. Vergi isyanları devletin otorite zayıflığından veya devletin kamu gelirlerini gereğince kullanamamasından / kullanmamasından kaynaklanmaktadır (Aktan, Dileyici ve Saraç, 2003: 7-9).

1.4.2. Tarihsel Süreçte Vergiye Karşı Tepkiler

Vergi tarihinin devletler kadar eskilere dayandığını bilmekteyiz. Vergiler var oldukça vergilere karşı bireylerin tepkileri de var olmuştur. Bu tepkiler gerek aktif gerek pasif düzeydedir fakat bireyler kazançlarının azalmasına sebep olan vergi kavramına her zaman tepki halindedirler. Vergi düzenlemeleri, vergi oranları ve vergi yüküne karşı mükellefler çeşitli şekilde tepki göstermektedirler (Çakar, 2013: 1294).

1.4.2.1. Avrupa’ da Vergi İsyamları

Wat Tyler İsyanı: 1381 yılında İngiltere’ de başlayan isyanın üç nedeni bulunmaktadır. Birincisi; 1348 yılında ülkede başlayan veba salgınında iş gücü ve ücret sorununu çözebilmek için köylülere çalışarak ödeyecekleri araziler tahsis edilmiştir. 1380 yılında veba salgınının sona ermesinden dolayı köylülere verilen imtiyazlar geri çekilmeye başlamış ve köylüler de bu duruma tepki göstermeye başlamışlardır. İkincisi; işgücü sorununun aşılabilmesi için köylülerin zenginleşmelerini engellemek amacıyla haftada en az iki gün kilisede çalışmaları zorunlu kılınmıştır. Üçüncüsü ise; Fransa ile yapılan savaşın vergilerle finanse edilmesi ve vergilerin finansman için yeterli olmaması sonucu baş vergisi uygulamaya konulmuştur. Bu sebepler neticesinde Tyler liderliğinde isyan başlamış ve kısa sürede bastırılıp, baş vergisinin yeni bir isyana sebep olmaması için 1382’ de kaldırılmıştır (Gök, 2007: 151-152; Erdal, 2011: 42-43).

Hampden Hareketi: 1629 yılında İngiltere Kralı 1. Charles meclisi dağıtmış ve 1640 yılına kadar çağırmamıştır. Bu süre içerisinde yeni vergiler koyarak ve halkı zorunlu borçlanmaya tabi tutarak isyana sebep olmuştur. İsyen Hampden öncülüğünde ve halkın desteği ile başlamıştır. 1640 yılında kral meclisi çağırmış fakat alınan kararlara uymadığı için 1649 yılında öldürülmüştür (Gök, 2007: 151-152; Erdal, 2011: 42-43).

Poujade Hareketi: 1954 yılında Fransa' nın Lot kasabasında meydana gelen, esnaf ve zanaatkârların ağır vergi baskısı altında bulunmasından kaynaklanan vergi direnişi, kırtasiyecilik yapan Pierre Poujade tarafından başlatılıp kısa sürede yayılma göstermiş, vergiye karşı direniş zamanla toplumsal bir eyleme dönüşmüş ve vergi sorunu olmaktan çıkıp siyasal sonuçlara sebep olmuştur (Nadaroğlu, 1998: 282; Edizdoğan, 2004: 224; Erdem vd., 2006: 154; Gök, 2007: 152; Kaynar, 2010: 41).

Baş Vergisi İsyanı: 1880' li yılların sonunda İngiltere' de seçimi kazanan muhafazakar parti öteden beri uygulanan emlak vergisinin yerine kendisinin cemaat yükümlülüğü adını verdiği bir vergiyi uygulamaya karar vermiştir. Cemaat yükümlülüğü vergisi ise belediyelerin kendi sınırları içinde yaşayan oy verecek yaştaki her yetişkinden belirli bir vergi alınmasını öngörüyordu. Bu durumda verginin konusunu kişinin fiziki varlığı oluşturuyordu. Kamuoyu bu vergiye baş vergisi adını vermiş ve halk eleştirilerin yanısıra meydanlarda gösteri yapıp toplu bir tepki süreci başlatmıştır (Nadaroğlu, 1998: 283; Kaynar, 2010: 41; Aktan, Dileyici ve Saraç, 2015).

1.4.2.2. Amerika' da Vergi İsyanları

Pul Vergisi İsyanı: 1765'te ABD'de ortaya çıkan isyan, İngiltere'nin yeni kıtadaki kolonileri rakip olarak görmesiyle başlamış ve bu durumu engellemek için vergileri kullanmıştır. Pul yasası çıkartılarak koloniler vergilendirilmiştir. Koloniler bu durum karşısında sessiz kalmamış ve başlayan isyanları ile Pul Yasası 1766' da kaldırılmıştır.

Boston Çay Partisi İsyanı: 1773 yılında ABD' de İngiltere' nin kolonilere yönelik koydukları vergilere karşı gösterilen tepki, İngiliz gemilerindeki çayların denize dökülmesi ile sonuçlanmıştır.

Shays İsyanı: 1786 - 1787 yılları arasında ABD’ de İngiltere’ nin ticari ilişkilere yasaklama getirmesiyle ve iklim koşulları nedeniyle sorunlarla karşılaşmış ve tarımsal faaliyetlere vergiler konulmuştur. Fakat bu vergiler çiftçilerin yükünü artırdığı için tepkilere sebep olmuştur.

Viski İsyanı: 1794 yılında ABD’ de borçların finansmanı için viski ürünü vergilendirme yoluna gidilmiştir. Viski üreticilerinin tepkileri ile zamanla isyana dönüşmüştür.

Fries İsyanı: 1799 yılında ABD’ de Fransa’ dan gelebilecek tehlikeler karşısında ordunun güçlendirilmesi amacıyla kaynak ihtiyacı için servet vergisi konulması isyana sebep olmuştur.

Gümrük Tarifesi İsyanları: 1828 - 1861 yılları arasında ABD’ de Avrupa ile olan rekabetten olumsuz etkilenilmemesi için gümrük tarifeleri uygulanmış ve zamanla tepkilere sebep olmuştur. İğrenç tarifeler olarak adlandırılan uygulamaya en çok güneyliler tarafından tepki gösterilmiştir (Gök, 2007: 154-157; Erdal, 2011: 44-47)

1.4.2.3. Osmanlı Devleti’ nde Vergi İsyanları

Şeyh Celal İsyanı: 1519 yılında Yozgat’ ta topraksız köylüler, geçim sıkıntısı yaşayanlar, toprakları ellerinden alınmış olanlar vergi baskısına maruz bırakıldıkları için tepki göstermişler ve tepkilerin öncülüğünü yapan Şeyh Celal, Yavuz Sultan Selim’ in emri doğrultusunda öldürülmüş ve isyan bastırılmıştır.

Baba Zünnun İsyanı: 1525 yılında Yozgat’ ta arttırılan arazi vergileri sonucu halkın tepkisi ile karşılaşıldı. Vergilerin adaletsiz olduğu düşüncesini savunan Baba Zünnun bu hareketin öncüsüdür.

Kalender Çelebi İsyanı: 1528 yılında Ankara - Kırşehir’ de Kanuni Sultan Süleyman döneminde hazine sorunlarına çözüm olması açısından halkın geliri kayda olduğundan fazla geçirilerek halkın geliri elinden alındığı için tepki gösterilmesi sonucunda isyan bastırılmıştır.

Karayazıcı İsyanı: 1598 yılında Urfa’ da yeniçerililerin ve kapıkullarının halkın topraklarına el koyması ve devletin vergi kaynaklarına zararları sonucu halkın

şikayetleri üzerine Karayazıcı isyana kalkmış ve halkın destek vermesine rağmen direnememiştir.

Patrona Hali İsyanı: 1730 yılında İstanbul’ da vergilerini ödemekte zorlanan halka yeni vergi yüklenmiş ve halkın tepkisi ile karşılaşmıştır. 1. Mahmut Patrona Halil’ e isteklerini sormuş ve vergilerin kaldırılmasını isteyen Patrona Halil’ in kararı uygulanmıştır.

Atçalı Kel Mehmed İsyanı: 1829 - 1830 yıllarında kamu harcamalarını finanse etmek için madeni paranın değerinin düşürülmesine, vergi oranlarında artışa ve yeni vergi uygulamasına gidilmesi sonucu halkın tepkisiyle karşılaşmıştır.

Niş İsyanı: 1841 yılında Rumeli’ de halkın servetinin olduğundan fazla gösterilmesi ve vergi yükünün artması tepkiye yol açtığı için Niş kalesi merkez kabul edilerek isyan başlatılmış ve isyan kısa sürede bastırılmıştır.

Erzurum İsyanları: 1906 - 1907 yıllarında Erzurum’ da hükümetin iki vergi (baş vergisi ve evcil hayvanlar için uygulanan vergi: Hayvanat-ı Ehliye Rüşumu) uygulaması sonucu tepkiler başlamış ve tepkilerin sonucunda vergiler kaldırılmıştır.

Kastamonu İsyanı: 1906 yılında Kastamonu’da bazı devlet memurlarının vergiden muaf tutulması halkın tepkisine yol açmış ve tepkiler halkın isteği doğrultusunda sonuç vermiştir.

Sinop İsyanı: 1906 yılında Sinop’ ta bazı devlet memurlarının vergiden muaf tutulması ve kötü yönetim sonucu halk tepki göstermiş ve tepkiler halkın isteği doğrultusunda sonuç vermiştir (Gök, 2007: 157-160; Erdal, 2011: 42-53).

1.5. VERGİLEMENİN SINIRLARI

Ekonominin tanımından hareketle “kıt kaynaklar ve sınırsız ihtiyaçlar arasındaki dengenin kurulması oldukça zordur. Bu dengenin kurulmasına yardımcı olan vergilerin payı oldukça fazladır ve devletler egemenlik yetkisine dayanarak ihtiyaçlara yönelik yeni vergiler uygulayabilir, vergi oranlarını artırabilir fakat bu yetki elbette sınırsız değildir. Devletin vatandaşlarından alabileceği vergi sınırsız değildir ve vergilendirmenin sınırı vardır (Türk, 2005: 221-222; Erdem vd., 2006: 154).

Vergilemenin ekonomik, mali, siyasal, hukuki, toplumsal ve kültürel ve psikolojik açılardan sınırları bulunmaktadır.

1.5.1. Vergilemenin Ekonomik Sınırı

Aşılması durumunda vergiye karşı direnmenin meydana geldiği ve ağır idari yüklerin ortaya çıktığı sınırdır. Bu sınırın standart bir orana göre belirlenebilmesi mümkün değildir, bu yüzden ülkelerin gelişmişlik düzeyine, kişi başına düşen gelire, siyasal konjonktüre, zamana vb. göre değişebilmektedir. Bu sınır bir ülkede öngörülen vergi kapasitesi ve fiili durumu gösteren vergi gayreti arasındaki ilişki sonucu belirlenebilmektedir (Nadaroğlu, 1998: 286-287; Muter vd., 2008: 177-178).

1.5.1.1. Vergi Kapasitesi

Bir ülkede belli bir dönemde alınan vergilerin aşamayacağı sınır veya devletin alabileceği vergilerin en üst sınırı olarak tanımlanmaktadır. Vergi kapasitesi, mükelleflerin yaşamlarının asgari düzeyde sürdürülebilecek finansal gücün üzerindeki kısmıdır. Vergi kapasitesini belirleyen unsurlar; gelir dağılımı, kişi başına gelir düzeyi ve ekonominin monetizasyonu (parasallaşması) olarak bilinmektedir. Vergi kapasitesinin tam olarak belirlenememesinin nedeni sınırlarının esnek olmasıdır (Akdoğan, 2003: 176; Pınar, 2005: 46; Muter vd., 2008: 178).

1.5.1.2. Vergi Gayreti

Bir ekonomide vergi kapasitesinin vergilenebilme potansiyelini gösteren tahmini bir değer olarak tanımlanmaktadır. Fiili vergi gayreti, bir dönemde elde edilen vergi hasılatının aynı dönemin GSMH' ya oranını ifade etmektedir. Vergi gayreti ise, fiili vergi miktarı ile vergi kapasitesi arasındaki ilişki sonucu elde edilmektedir. Oranlama yapılırken değer büyüdükçe vergi gayretinin artması, değer küçüldükçe vergi gayretinin azalması söz konusudur (Nadaroğlu, 1998: 290; Kalenderoğlu, 2002: 69; Akdoğan, 2003: 177). Vergi gayreti oranının 1' den küçük olması ülkedeki vergi kapasitesinin tamamının kullanılmadığı; 1' e eşit olması vergi kapasitesinin tamamının

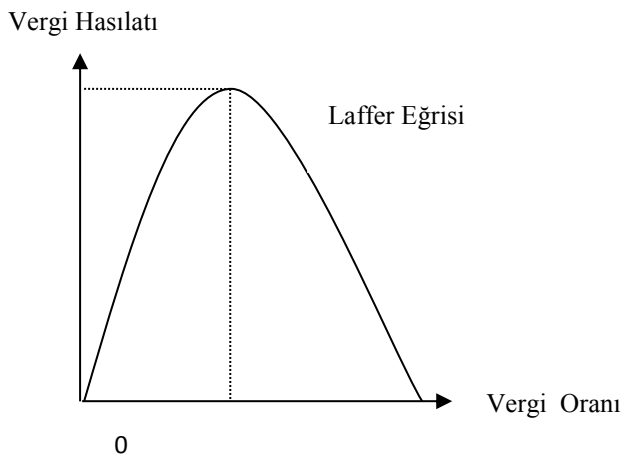
kullanıldığı; 1' den büyük olması vergi kapasitesinin aşılması olarak anlaşılmaktadır (Pehlivan, 2005: 173; Muter vd., 2008: 179-180).

Vergi kapasitesi ve vergi gayreti arasındaki ilişkiye göre; bir ülkenin vergi kapasitesi o ülkenin vergi potansiyelini göstermektedir, fiili vergi hasılatı vergi kapasitesine ne kadar yakınsa vergi gayreti o kadar yüksek olmaktadır, kişi başına gelir düzeyi ne kadar yüksek ise vergi kapasitesi de o kadar yüksek olmaktadır (Kondak, 2011: 100).

1.5.2. Vergilemenin Mali Sınırı

Uygulamada var olan verginin oranının artırılmasına rağmen bu verginin hasılatlarında bir artışın görülmediği veya uygulamaya yeni koyulan vergiye rağmen vergi hasılatlarında bir artışın / azalışın olmadığı sınır olarak tanımlanmaktadır. Vergilemenin mali sınırı ile ekonomik sınırı birbiri ile ilişki içerisindedir fakat farkı mali sınırın oransal olmasıdır.

Şekil 1.2: Vergi Oranı ve Vergi Hasılatı Arasındaki İlişki

Vergi oranı ile vergi hasılatı arasındaki ilişkiyi Amerikalı iktisatçı Arthur Laffer incelemiş ve Laffer Eğrisi olarak adlandırdığı hipotezine göre; uygulanmakta olan vergi oranlarında artış yapılmasına rağmen vergi gelirleri bir noktaya kadar artmakta ve vergi hasılatı bu noktada en yüksek hasılat seviyesine ulaşmaktadır, bu yüzden bu nokta Laffer Tepesi olarak adlandırılmaktadır. Bu noktadan sonraki

uygulanan vergi oranlarının artırılması sonucunda vergi hasılatları artmamakta aksine düşmeye başlamaktadır. Bu yüzden vergi oranlarının azaltılması vergi hasılatlarını artıracaktır (Nadaroğlu, 1998: 288; Karabulut, 2006: 370-371; Muter vd., 2008: 180). “Laffer eğrisi, vergi oranlarındaki azalmanın bir sonucu olarak bireylerin gelir artışına bağlı olarak, yatırımların da artacağını varsaymaktadır. Arz yanlı iktisatçılar, marjinal vergi oranlarını azaltmanın ekonomik büyümeyi ve vergi gelirlerini gerçekten artıracığı şeklindeki iddialarını desteklemek için Laffer eğrisine gönderme yaparlar” (Karabulut, 2006: 370).

1.5.2.1. Vergi Yüğü

Belli bir dönemde devlete ödenen vergilerin aynı dönemin vergi hasılatlarına oranıdır. Vergi yükünün artması sonucunda vergi kaçakçılığı, vergiden kaçınma artar, üretime yönelik faaliyetler ve yatırımlar azalır, çalışma gayreti azalır (Kondak, 2011: 99). Vergileme mikro açıdan bireylerin makro açıdan toplumun ödemek durumunda olduğu vergilerin yine mikro açıdan bireylerin gelirine makro açıdan milli gelire oranıdır (Muter vd., 2008: 180). Vergi yükü ödenen vergi ile doğru orantılı olup, gelir ile ters orantılıdır. Vergi yükünün hesaplanması; vergi adaletinin sağlanması, uluslararası karşılaştırmalarda bulunmak, vergi kapasitesini saptanması, vergiye karşı mükellefin tepkisinin kontrol altına alınması açısından önem taşımaktadır (Orhaner, 2000: 169).

1.5.3. Vergilemenin Siyasal Sınırı

Siyasilerin amacı iktidar olabilmektir ve bunun için oylarının maksimum düzeyde olması gerekmektedir. Siyasilerin vergilemeye dair aldıkları kararların seçmenlerin tercihlerinde belirleyici olması oy endişesi taşıyan siyasiler açısından önem taşımaktadır. Vergilemeye dair kararların / tercihlerin önceden belirlenmesi mümkün olmadığı için siyasal bir ortamda vergiye ilişkin durumların belirlenmesi siyasal sınır olarak bilinmektedir (Nadaroğlu, 1998: 288). Siyasilerin vergileme ile ilgili davranışları oy miktarları ile orantılı olmak durumundadır ve sınırsız davranış özelliği gösterememektedirler (Kaynar, 2010: 24).

1.5.4. Vergilemenin Hukuki Sınırı

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası' nın 73. maddesi -herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür- devletin egemenliğine bağlı olarak uygulanan vergiye ilişkin kararların herkesin mali gücünü aşmayacak şekilde kullanılması gerektiğini ifade eder ve bu madde anayasal bir sınır olarak kabul edilmektedir (Karatoy, 2009: 25).

1.5.5. Vergilemenin Toplumsal ve Kültürel Sınırı

Toplumların ekonomik olarak gelişmişlik düzeyi ve ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmışlık düzeyleri vergilemenin sınırlarının belirlenmesinde önemli bir etken olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde gelir dağılımında adaletin sağlanması ve etkin bir vergi idaresinin var olması artan vergi oranlarına ve / veya yeni konulan vergilere karşı uyumu kolaylaştırmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise tersi bir durum görülmektedir (Nadaroğlu, 1998: 289).

1.5.6. Vergilemenin Psikolojik Sınırı

Başarılı bir vergi uygulaması mükelleflerin vergilemeye dair düşüncelerine ve vergi ödeme isteklerine bağlıdır yani mükelleflerin vergi hakkındaki düşünceleri ve vergiye dair psikolojik tutumları vergi ödemeleri konusunda, vergi uygulamasının başarısında önemli bir etkindir (Kaynar, 2010: 26).

1.5.6.1. Vergi Baskısı (Tazyiki)

Vergi ödemenin mükelleflerin davranışları üzerinde oluşturduğu psikolojik etkidir. Mükelleflerce hissedilen fakat etkisinin ölçülemediği vergi yüküdür. Verginin karşılıksız ve zorunlu olma özelliği ödeme işleminin gönülden yapılmasını engelleyici özellik taşımaktadır ve bu psikolojik etki subjektiftir ve kişilere göre değişmektedir (Pehlivan, 2005: 173; Kondak, 2011: 100).

1.5.6.2. Vergi Zihniyeti ve Vergi Ahlakı

Vergi zihniyeti; mükelleflere yüklenen sorumluluklar neticesinde bireylerin düşünceleri ve tavrı olarak tanımlanmaktadır. Vergi ahlakı ise; mükelleflerin vergiye ilişkin kurallara uyma noktasında üstlenilen görev ve sorumluluk bilinci olarak tanımlanmaktadır (Nadaroğlu, 2000: 215; Muter vd., 2008: 189). Bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak inceleme konusu olacaktır.

1.5.6.3. Mali Anestezi

Vergi tahsilatlarında karşılaşılabilecek güçlükleri engellemek için verginin mal ve hizmet fiyatlarına eklenmesi veya kaynaktan vergi kesintisi yapma usulünün uygulanması söz konusudur (Kalenderoğlu, 2002: 70). Özellikle dolaylı vergilerin ürün fiyatı içerisine gizlenmiş olmaları verginin ödemesi esnasında yüklenicisi tarafından açıkça hissedilmemesine örnek olarak gösterilebilmektedir (Akdoğan, 2003: 178).

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ BİLİNCİNİN VE VERGİ ALGISININ BELİRLEYİCİLERİ

2.1. SOSYOLOJİ, MALİ SOSYOLOJİ VE VERGİ SOSYOLOJİSİ

Psikoloji; insan ve hayvan davranışlarını incelerken, sosyoloji; davranışları toplumsal olarak ele almaktadır. Birey olmadan toplumu, toplum olmadan bireyi anlamının mümkün olmamasının nedeni psikoloji ve sosyoloji bilim dallarının karşılıklı ilişki içinde olmasıdır. Maliye ise mali araçların dengeli bir şekilde idame ettirilmesini hedef edinmektedir. Maliyenin tanımında iki yaklaşım söz konusudur. Pozitif yaklaşım; olanı inceler (mali olayların nasıl, ne şekilde ortaya çıktığı vb.), gözleme dayalı yaklaşımdır. Normatif yaklaşımda ise; olması gereken (hangi harcama, hangi finansman kaynağı vb.) incelenir (Muter vd., 2008: 9). Ekonomiye yönelik uygulamaların psikolojik ve sosyolojik yönden araştırma konusu olması mali sosyoloji ve mali psikoloji alanlarının doğmasında etkili olmuştur.

Sosyoloji, insan topluluklarının yaşayışını, bu yaşayışı yöneten kanunları inceleyen bilimdir (sosyolojinedir.com, 2015). Mali olayların sosyolojik açıdan inceleme konusu olması mali sosyoloji alanının doğmasını sağlamıştır. Maliye politikası araçlarının kullanılması sonucu sosyal etkilerinin araştırılmasını sağlayan inceleme alanıdır. Mali sosyoloji; toplumda mali araç ve olayların etkilerinin araştırılmasında rol oynayan sosyolojinin alt dalıdır. Mali olayların sosyolojik yönden incelenmesi olaylara yönelik konuların tam olarak anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Mali olayların toplum psikolojisi üzerindeki etkileri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal hareketler, sosyo - psikolojik yönden araştırma konusu olmaktadır. Devlet tarafından, ekonomi içinde vergi almak, harcamada bulunmak ve benzeri şekillerde gerçekleştirilen faaliyetler mali olaylar olarak bilinmektedir. Vergilerin hem mali hem de sosyal ve ekonomik amaçlara yönelik harcamaların finansmanında araç olarak kullanılması kanunlara uygun olarak toplanılmasını gerektirir. Vergi borçlusu konumunda olan mükellefler ve vergi alacaklısı olan devlet açısından vergiler sosyal ve ekonomik hayatın olmazsa olmaz bir parçası olduğundan vergi olayının tarafları arasındaki ilişkinin önemini artırmaktadır (Öz Yalama ve Gümüş, 2013: 79-94).

14. yy' da mali sosyoloji kavramına yönelik gelişmelerin yaşanmasında İbn-i Haldun (1332 - 1406) önemli bir paya sahiptir (Gökbunar, Kömürcüler ve Yalçın, 2007). Vergi sosyolojisi mali sosyolojinin alt basamağını oluşturmaktadır. Modern devlet anlayışının gerektirdiği ölçüde devlet giderlerini karşılamak için kullanılan ilk

finansman kaynağı vergilerdir ve bu kaynak toplumun büyük bir kısmını ilgilendirdiği için verginin sosyolojik açıdan da ele alınmasını gerektirmektedir (Çiçek, 2006: 38).

Vergi sosyolojisi; mali olayların özellikle vergilerin bireyler üzerindeki sosyal etkilerini ele almaktadır ve vergi politikası uygulamalarının sosyal etkilerinin inceleme alanıdır. Devlet vergi ödemekle yükümlü bireyleri sosyolojik ve psikolojik olarak dikkate almalıdır ki sosyal adaleti sağlamaya ve uygulamış olduğu vergi politikalarına yönelik olumlu sonuçlar alabilsin. Mali sosyoloji ile arasındaki fark, vergi sosyolojisi toplumun vergiye yönelik tutum ve davranışlarını içermekte iken mali sosyoloji, vergi dahil tüm mali araçlara yönelik toplumun tutum ve davranışlarını içermektedir (Çiçek vd., 2008: 18; Erdal, 2011: 3).

2.2. PSİKOLOJİ, MALİ PSİKOLOJİ VE VERGİ PSİKOLOJİSİ

Psikoloji; insan ve hayvan davranışlarını incelerken, bu davranışları akılcı ve bilimsel yollarla anlamaya çalışmaktadır (Morgan; Editörler: Sirel Karakaş ve Rükzan Eski; 2013: 7). Psikoloji bilimi, bireylerin karşı karşıya kaldıkları olaylara verdikleri tepkilerin “algı – tutum - davranış” çerçevesinde oluştuğunu söylemektedir. Bireylerin mali olaylara ve özellikle vergilere olan eğilimlerini “algı – tutum - davranış” üçlemesi belirlemektedir (Taytak, 2010: 497-498). Mali olayların tarafları yani devlet ve mükellefler açısından anlaşılabilmesini sağlamak için psikolojik yönden incelenmesi olaylara yönelik çözüm ve sonuçlara ulaşmada kolaylık sağlayacaktır.

Mali psikoloji; mali araç ve olayların bireyler üzerindeki etkilerini ve bireylerin de mali araç ve olaylar karşısındaki davranışlarını konu edinen psikolojinin alt dalıdır. Bu bilim dalının inceleme alanını; vergi politikaları, bütçe politikaları, borçlanma politikaları, para politikaları, harcama politikaları vb. oluşturmaktadır. Mali olayları tüm yönleriyle ele alan inceleme alanının var olması, bireylerin mali olaylar karşısında anlayış göstermeleri için yöntemler bulacaktır (Çiçek, 2006 :36).

Vergi psikolojisi; vergi ile ilişkisi olan tüm psikolojik olayları inceleyen bir çalışma alanı olarak tanımlanabilmektedir. Vergi psikolojisi, mali araçlardan sadece vergilerin insan davranışları üzerindeki etkilerinin araştırılmasını; mali psikoloji ise, mali araçların tümünün insan davranışları üzerindeki etkilerinin araştırılmasını konu edinmektedir. Dolayısıyla mali psikoloji, vergi psikolojisini kapsamaktadır. Vergi

psikolojisinin özü bireylerin katlandığı vergi yüküdür ve vergi yükünün belirleyeni ise vergi oranlarıdır. Vergi oranları da bireylerin vergiye karşı tutum ve davranışlarını belirlemektedir (Çiçek, 2006: 38; Sağbaş ve Başoğlu, 2008: 3-4; Karatoy, 2009: 36-39).

Vergi psikolojisinin incelemiş olduğu bireylerin vergilere yönelik tepki ve davranışları iki varsayım altında ele alınmaktadır. Birinci varsayım; bireyler rasyonel hareket etmektedirler ve tutum ve davranışları kontrol altında olan bireyler söz konusudur. İkinci varsayım; bireylerin tutum ve davranışlarının altında yatan sebepler ayrıntılı bir şekilde incelenmekte ve araştırılmaktadır. İkinci varsayımın geçerli olması olayların psikolojik yönüyle değerlendirilmesini sağlayacaktır (User, 1992: 24-25; Alkan, 2009: 14). Vergi psikolojisinin amacı başarılı bir vergi politikası uygulamak, vergi harmanizasyonlarını kolaylaştırmak ve toplumsal ilişkileri düzenlemektir (Samadova, 2009: 14-16; Karatoy, 2009: 40-41). Vergi toplumda meydana gelen bir olay olduğu için insandan ayrı olarak düşünülemez. Dolayısıyla vergilerin psikolojik etkileri de yere, zamana ve insana bağlı gelişmektedir ve karşılıklı bir etkilene söz konusu olmaktadır (Erdal, 2011: 9).

Vergi psikolojisiyle ilgili çalışmaların gelişmesinde Alman akademisyen Günter Schmolders' in katkısı oldukça fazladır. Vergi psikolojisine yönelik çalışmalarda genellikle anket yöntemi kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalarda öncelikle anket yöntemi (posta anketleri, telefon anketleri, internet anketleri, karşılıklı görüşme vb.) ile hedef kitle belirlenerek bireylerin oluşturduğu örneklem büyüklüğü saptanarak bireylere vergiye yönelik sorular ve bireylerin demografik özelliklerine yönelik sorular sorularak vergi bilinç ve algıları ölçülmeye çalışılmaktadır (Saruç, 2003). Vergi bilinci ve vergi algısına yönelik bu araştırmada ise ilköğretim öğrencilerinin vergi ile ilgili algı, tutum ve davranışları incelenmektedir.

2.3. VERGİ BİLİNCİ, VERGİ ALGISI VE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.3.1. Algı, Tutum ve Davranış

Vergiye karşı oluşabilecek eğilimleri bireylerin algı, tutum ve davranışları belirlemektedir (Taytak, 2010: 498). Psikolojik algılamalar, bireylerin tutum ve davranışlarını belirleyen etmenlerin başında gelmektedir. Bireylerin yaşadıkları olaylar karşısındaki durumları “algı - tutum - davranış” üçlemesiyle oluşmaktadır.

Algılama; bireyin beş duyu organı aracılığıyla çevresini gözlemlemesine dayanan ve bireyin zihinsel süreciyle uyarınları beyne iletmesi ve anlamlandırması durumu olarak tanımlanmaktadır. Vergi algılaması da, bireylerin vergi ve vergi ile ilişkili durumları duyu organları aracılığıyla betimlemesi olarak tanımlanabilir (Sağbaşı ve Başoğlu, 2005: 126; Taytak, 2010: 497).

Tutum; bir bireye yöneltilen ve bireyin herhangi bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını oluşturan eğilim olarak tanımlanmaktadır yani bireyin karşılaştığı vergisel olaylardan ne anladığı ile ilgili bir durumdur. Tutumlar davranışlara zemin hazırladığı için sosyal olayların incelenmesinde özellikle vergiler açısından önem taşımaktadır (Şimşek, Akgemci ve Çelik, 2003: 93; Aktan vd., 2006: 159). Bireylerin vergiye karşı tutumlarını belirleyen hissettikleri vergi yüküdür ve vergi yükünü belirleyen ise vergi oranlarıdır.

Davranış; yaşanan olaylardan sağlanan algı ve bu algı ile oluşan tutuma göre bireyin tepki göstermesi durumudur (Şimşek vd., 2003: 93). Bireylerin ahlak ve karakterleri ve hayata dair tecrübeleri aynı olaylar karşısında farklı tutum ve davranış sergilemelerinde etki göstermektedir (Yeniğün, 2012: 26). Bireylerin vergiye yönelik davranışlarını kişisel ve çevresel faktörler etkilemektedir (Çakır, 2010: 19). Bireylerin, kişisel veya toplumsal vergiye karşı tavırlarının olumlu olabilmesi için önemli bir görev yerine getirme hissi yaşamaları gerekmektedir.

Vergiler ile ilgili algı, duygu, düşünce, beklenti, tutum, davranış, vb. durumlar çok küçük yaşlarda oluşturulmalıdır. Özellikle ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi konusunda okul vasıtasıyla edindikleri bilgiler ve yaşantılar, vergiye yönelik algı, tutum ve davranışların temel belirleyicisi durumundadır (Çakır, 2010: 20).

2.3.2. Vergi Uyumu

Vergi uyumu (tax compliance), bireylerin vergi yükümlülüğünden dolayı üzerlerine düşmüş olan vergi borçlarının zamanında ve vergi kanunlarına, yönetmeliklere, yargı kararlarına uygun bir şekilde tam olarak belirtilmesini, beyanını ve ödenmesini ifade etmektedir (Tunçer, 2002: 109; Stadler ve Castrillo, 2004: 349; Şahin 2009: 49). Vergi uyumsuzluğu (tax noncompliance), vergi yükümlülüğünden dolayı oluşan vergi borçlarının düşük veya yüksek gösterilmesi durumudur. Vergi

uyumu konusundaki ilk çalışmalar Allingham ve Sandmo (1972) ve Srinivasan (1973) ile başlamıştır (Çevik, 2012: 260; Akıncı ve Başol, 2015: 171). Bireylerin vergi uyumunu etkileyen faktörler; sosyo - demografik faktörler (yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim düzeyi), kültür ve gelişmişlik düzeyi (milli gelir düzeyi, enflasyon seviyesi, adil gelir dağılımı), vergi afları, vergi mevzuatı ve vergi kanunlarının uygulanması, vergi incelemeleri, vergi idaresinin etkinliği, vergi mükelleflerinin algıları olarak sıralanabilir. Vergi uyumu sadece vergi ödeme sorumluluğunu yerine getirme durumu değildir, ayrıca bireylerin ödediği vergilerin nerelerde kullanıldığının denetimi de önemlidir (Mutlu ve Taşçı, 2013: 216). Vergi uyumunun ölçülmesinde kullanılan yöntemler ise; denetim sonuçları, alan araştırması, vergi affı verileri, labaratuvar deneyleri, ekonomik istatistikler arasındaki farklılıkların değerlendirilmesi (boşluk yaklaşımı) olarak sıralanabilir (İpek ve Kaynar, 2009b: 177). Bireylerin vergi uyumu veya uyumsuzluğu yani vergiye karşı bireylerin tutum ve davranışları verginin bireyler tarafından nasıl algılandığına bağlı bir olaydır (Sağlam, 2013: 317). Mükelleflerin vergiye uyumu günümüz devletleri için çok önemli bir kavramdır. Mükelleflerin vergiye uyumu, devletlerin ana geliri olan vergi gelirlerini etkileyen en önemli faktördür çünkü mükellefin vergiye gönüllü uyumu, devletlerin vergi gelirlerini arttırarak, toplumsal ve sosyal refahın olumlu olmasını sağlayacaktır (Koç, 2010: 78)

2.3.3. Vergi Kültürü

Kültür; ırk, dil, din, tarih, iktisadi ve mülki anlayış, coğrafi özellikler vb. faktörleri içinde barındıran bir kavramdır. Her toplumun kendine özgü kültürü olduğu gibi bu durum haliyle ekonomik hayata da yansımaktadır ve toplumdan topluma vergi kültürleri de değişmektedir. Vergi kültürü zamanla örf niteliği kazanmıştır (Şahin, 2011: 112).

Vergi kavramı cebri olarak uygulandığı için “algı” olarak düşünülebilir. Vergi için Fransızcada “impôt”, İtalyancada “imposto” ve İspanyolcada “impuesto” kavramları kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu kavramlar vermekten çok almak anlamlarını içermekte ve rahatsızlık verici olarak algılanmaktadır. Yine vergi İngilizcede “tax”, Almancada “steuer”, İskandinav ülkelerinde “skat” olarak kavramlaştırılmış ve yardım, bağış, aidat anlamlarını içermektedir haliyle rahatsızlık söz

konusu olmamaktadır. Türkçede ise vergi kavramı, “vermek” fiilinden türemiş olup bağış, hediye, yardım anlamları taşımaktadır (Tosuner ve Demir, 2009: 11; Gencel ve Kuru, 2012: 30).

Vergi kültürü kavramı ilk kez 1929 yılında Schumpeter’ in “Gelir Vergisinin Ekonomisi ve Sosyolojisi (Economics and Sociology of the Income Tax)” adlı makalesinde kullanılmış ve “herhangi bir sosyal kurum gibi alınan her vergi, kendisinin ekonomik ve psikolojik açıdan uygunluğunu ve geçerliliğini yansıtmaktadır ancak diğer sosyal kurumların aksine vergi ve vergi sistemi sonsuz yaşamaz” olarak tanımlanmış ve vergi kültürü vergi sistemlerinin geliştirilmesiyle ilişkilendirilmiştir (Kitapçı, 2011: 216; Gencel ve Kuru, 2012: 31). Vergi kültürünün oluşumu ve gelişiminde toplumun kendine özgü değerleri, kabulleri, normları, tutumları o toplumun vergi ahlakı konusunda belirleyici olmaktadır ve vergiye yönelik kodları belirlemektedir (İnanç, 2012: 9).

2.3.4. Vergi Zihniyeti ve Vergi Ahlakı

Vergi zihniyeti, vergileri kanunlaştıran siyasi veya mali otoritenin vergiye yönelik ideolojik düşünceleri, vergi anlayışları, vergi politikaları ve vergi uygulamaları; ayrıca vergi mükellefi olan bireylerin vergilemeye yönelik tavırları ile ilgilidir. Bu tavır topluma ve zamana göre değişim göstermektedir. Kısacası, devlet otoritesinin vergiden ne anlayıp ne anlattığı ile ilgili bir kavramdır (Schmölders, 1976: 107; Güner, 2008: 17; Mutlu, 2009: 17; Birinci, 2010: 108; Zorlu, 2012: 30). Vergi ahlakı kavramı ile yakın ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. “İnsanın fikri ne ise zikri de odur” atasözünden yola çıkarsak vergi zihniyeti bireyin vergi hakkındaki görüşü, düşüncesi vb. iken vergi ahlakı bireyin vergi ile ilgili eylemleridir.

Vergi Ahlakı; ahlak kavramı, bir kişi veya kişi topluluğunca benimsenmiş olan kural ve normların tümünü ifade eder. Ahlakın konusu erdemli insana ulaşmaktır. Ahlak kavramı teorik ve pratik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Teorik ahlak, kural koyucu yani normatif bir disiplin iken; pratik ahlak, davranışsal yani insanın kendisine ve çevresine olan davranışlarını ifade eder. Vergi ahlakı da pratik yani davranışsal ahlakı içermektedir (Tosuner ve Demir, 2007: 3). Vergi ahlakı konusunda ilk çalışmalar 1960’ lı yıllarda Günter Schmölders öncülüğünde Köln (Almanya)’ de Vergi Psikolojisi Okulu (Clonge School of Tax Psychology) ile başlamıştır (İzgi ve Saruç, 2011: 134).

Vergi ahlakı (tax ethics/ tax morale) kavramı, mükellefleri vergi ödemeye yönelten tutum ve davranışlar ile açıklanmaktadır (Saygın, 2013: 49). Bu ifadeyle vergi ahlakı içsel motivasyon olarak tabir edilmektedir. Yani herhangi bir baskı olmadan gönüllülük esasına dayanmaktadır (Kaynar 2010: 66; Kitapçı, 2010: 83; Yeniçeri ve Çevik, 2014: 71). Vergi ahlakı ayrıca ahlaki pişmanlığı ve vergi dolandırıcılığını da kapsamaktadır (Gökbunar, Selim ve Yanıkkaya, 2001: 71). Vergi Ahlakı; ödenen vergi ile ödenmesi gereken vergi arasındaki ilişki ve / veya bu kavramların birbirine oranı ile elde edilmektedir (Şenyüz, 1995: 14).

Vergi ahlakı ile vergi uyumu kavramları arasındaki pozitif ilişki ve vergi ahlakı ile kayıtdışı ekonomi arasındaki negatif ilişki bir çok araştırmacı tarafından çalışma konusu olmuştur (Tuay ve Güvenç, 2007: 24; Kaynar, 2010: 66). Kanunen ödenmesi gereken bir verginin usulüne uygun ve tam olarak ödenmesi bireyin vergiye uyum sağladığını ve vergi ahlakının tam olduğunu göstermektedir (Çataloluk, 2008: 218; Nadaroğlu, 1985: 333; Birinci, 2010: 110).

Ahlak sosyal bir düzen içinde temel yapıtaşı olarak kabul edilmektedir. Ahlakın yerleşmemiş olduğu toplumlarda hukuk tek başına sosyal düzenin işlerliğini sağlayamaz bu yüzden ahlak sosyal düzenin inşası için gerekli olmaktadır (İzgi, 2011: 14). Mali psikolojide ve vergi psikolojisinde vergi ahlakı ve vergi bilinci birbirini tamamlar niteliktedir.

2.3.5. Vergi Bilinci

Türkiye’ de vergileme beyan usulüne dayanmaktadır ve bu usulde vergi mükelleflerinin gelir - gider bildiriminin, belge ve kayıt düzeninin, beyanname verme işleminin, verginin tahakkuku ve ödenmesi işlemlerinin kısacası vergiye dair yükümlülüklerin mükellefler tarafından yapılması söz konusudur. Fakat beyan usulünün başarılı olabilmesi için vergi mükellefinin vergi konusunda bilinçli olması ve beyan sistemine karşı tutumu, vergi mevzuatının anlaşılabilirliği ve istikrarı, vergi sisteminin yapısı, vergi denetiminde etkinliğin sağlanması, vergi idaresinin yapısal olarak yeterli düzeyde olması ve etkinliği önemli olmaktadır (Ömürbek, Çiçek ve Çiçek, 2007: 104; Güner, 2008: 4; Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 121).

Vergi bilinci kavramının uzlaşmış bir tanımı söz konusu değildir fakat “Dornstein (1987), verginin farkına varılması; Savaşan ve Odabaş (2005), mükellefin yararlandığı hizmet ile bu hizmetlerin karşılığının vergi ile yapılması ilişkisi; Akdoğan (2005), kamu hizmetleri finansmanının vergi ile yapılması ve vergi ile ilgili ödevlerin gönüllülük ile yerine getirilmesi” tanımları yapılmıştır (Taytak, 2010: 498; Sağlam, 2013: 320; Egeli ve Diril, 2014: 35). Vergi bilinci, bireylerin verginin neden alındığını, nereye kullanıldığını bilmeleri ve vergi verdiklerinin farkında olmalarıdır. Toplumda vergi bilincinin oluşması bireylerin vergiyi içsel olarak sindirmelerine bağlıdır (Çelik ve Eroğlu, 2014: 302). Vergi bilincinin diğer ifadesi olan vergi farkındalığı ise, bireylerin vergi mevzuatına dair uygulamalar konusunda bilgi sahibi olmaları olarak tanımlanmaktadır (Egeli ve Diril, 2014: 36).

Vergiler günümüzde ülkelerin kamu harcamalarının birincil finansman kaynağı durumunda olduğu için vazgeçilemez gelir kaynağıdır. Zamanla kamu harcamalarında yaşanan artışların finansmanında vergilerin yetersiz kalması ülkeleri borçlanmaya sürüklemektedir. Vergi bilinci yerleşmiş olan toplumlarda mükellefler vergilerini gönüllü olarak ödemektedirler. Vergi bilincinin yerleşmiş olması vergi tahsilatını artırıcı niteliktedir. Ayrıca vergi bilincinin yerleşmiş olması mükellefler arasında kontrol mekanizması oluşturmakta bu şekilde vergi idarelerinin yükü de hafiflemiş olmaktadır. Vergi mükellefiyeti ile vatandaş arasında bağın kurulması ve verginin vatandaşlık görevi olması yönünde eğitimlerin verilmesi vergi bilincinin yerleşmesi bakımından önem taşımaktadır (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 121-122).

Vergi bilinci bireylerin ahlaki değerlerine göre değişim göstermektedir. Vergi ahlakının yerleşmiş olduğu toplumlarda vergi bilinci yerleşmiş ve mükellefler vergilerini dürüst bir şekilde ödeme yoluna gitmektedirler fakat vergi ahlakının bozulmuş olduğu bir toplumda vergi bilinci sağlanamaz ve bu durumda vergi kaçırma yönünde eğilimler muhtemeldir (Birinci, 2010: 110). Vergi yükümlülüğünün yerine getirilmesinde idare uygulamaları kadar mükelleflerin tutum ve davranışları da önemlidir (Çelikkaya ve Gürbüz, 2008: 25) . Vergi bilinci, sadece vergiyi ödeyen için değil toplumu oluşturan en küçük birey için bile oluşması gereken bir olgudur. Küçük yaşlarda okulda sağlanan vergi eğitimleri vergi ödemeye yönelik tutum ve davranışları belirlemektedir. Bu yüzden küçük yaşlarda çocuklara verginin önemine, anlaşılmasına binaen vergi eğitimleri sağlanmalıdır (Çakır, 2010: 20).

Vergi bilincinin sağlanması ve vergi kaçırmaya yönelik eğilimlerin önlenmesi açısından bazı öneriler söz konusudur. Örneğin; vergi yasalarının gözden geçirilmesi ve yeni bir vergi sistemi oluşturulması, caydırıcılığı sağlamak için vergi reformu oluşturmak, vergiye uyumu sağlamak için iletişim araçlarını kullanmak, devlete güvenin sağlanması, vergi istatistiklerini arşivlemek vb. önlemler alınabilir (Hazman, 2009: 57).

2.3.6. Vergi Algısı

Algı kavramı, bir şeye dikkatli bir şekilde yönelme, o şeyin bilincine varma ve o şeyi duyu organlarıyla idrak etme olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları olayların algılanmasına bağlı olarak tutum ve davranışlarında farklılık görülmektedir. Dolayısıyla bireylerin algılarına göre davranışları oluşmaktadır (İzgi, 2011: 16; Akıncı ve Başol, 2015: 172). Vergi psikolojisi vergi algılamasını kapsamaktadır ve bireylerin vergiye bakışını yansıtmaktadır. Vergiyi toplumun yararına olarak gören bireylerin vergi bilinci ve dolayısıyla vergi algılaması olumlu yönde değişim gösterecektir fakat bireyler vergiyi yük olarak algılar ise bireylerin vergi verme isteği azalacak ve kayıt dışı ekonomiye yönelik eğilimler baş gösterecektir. Vergi alanında kayıt dışı ekonominin azaltılması ve vergi gelirlerinin artması toplumdaki bireylerin vergileri doğru bir şekilde algılamasına bağlıdır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005: 126).

Vergiye yönelik algı, izlenim, duygu, düşünce, beklenti, tutum ve davranışlar bireylerin küçük yaşlarında oluşmaya başlamaktadır. Bu konuda çocukların çevresindeki bireylerin düşünce ve uygulamaları etkili olmaktadır. Vergiye yönelik kavramların ilköğretim çağındaki öğrenciler dahil tüm bireylerin bilgilendirilmeleri vergi konusunda önem taşımaktadır çünkü geleceğin vergi mükellefi olabilecekleri düşünüldüğünde olumsuz davranışlarının önlenmesi sağlanabilecektir (Çakır, 2010: 20; Çelik ve Eroğlu, 2014: 303).

2.4. VERGİ BİLİNCİNİ VE VERGİ ALGISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bireylerin vergiye yönelik kararlarında bir çok sebep bulunmaktadır. Vergi bilinci ve vergi algısı bireyin vergiye karşı sergileyeceği tutum ve davranışları etkilediği gibi vergi bilinci ve vergi algısını etkileyen faktörler de bulunmaktadır. Bu faktörler kişisel ve çevresel (sosyal, kültürel, ahlaki, dini, siyasi, hukuki ve ekonomik) nitelikte olabilmektedir.

2.4.1. Kişisel Faktörler

Vergi bilincini etkileyen kişisel faktörler; bireyin demografik özellikleri ve psikolojik tutumları olarak bilinmektedir. Demografik faktörler; bireyin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi, mesleği vb. özelliklerin vergi bilinci ve vergi algısı üzerindeki etkileri incelenmektedir (Organ ve Yeğen, 2013: 244).

Cinsiyet; cinsiyetin vergi üzerindeki etkilerine göre, yapılan araştırmalar neticesinde kadınların erkeklere göre vergiye daha fazla uyum sağladığı ve erkeklerin vergi kaçırmaya meyilli olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise erkeklerin kadınlardan daha çok iş hayatında var olmaları olarak belirtilmiştir (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 123).

Yaş; yapılan çalışmalar özellikle gençlerin vergiye karşı uyum sağlamada zorlandığını, bunun sebebinin ise henüz yüksek gelire sahip olmamaları ve tasarruf yapma eğilimi göstermemeleri olarak belirtilmiştir. Bireyin vergiye yönelik davranışı ve yaş ile arasındaki ilişki doğru orantılı yani bireyin yaşı ilerledikçe vergiye uyumunun arttığı gözlenmiştir (Taytak, 2010: 499; Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 122).

Medeni Durum; bireyin bekar, evli, çocuklu vb. özellikler verginin hissedilmesi açısından farklılık göstermektedir. Bekar bireyin sahip olduğu gelirinin vergilendirilmesi durumunda geriye kalan geliri bireyin kendisine yetebilmektedir fakat bireyin evli veya çocuklu olması durumunda ise vergilendirilen gelirden geriye kalan kısmı aileye yetmemektedir. Dolayısıyla evli veya çocuklu birey gelirinin düzeyini korumak için olumsuz yöntemler deneyecektir (Karaot, 2010: 17).

Eğitim Düzeyi; yapılan çalışmalarda bireyin eğitim düzeyi ile vergiye yönelik davranışları arasında doğrusal bir ilişkiden söz edilmektedir yani eğitim düzeyi

yükseldikçe bireyin vergi bilinci de artacaktır. Çünkü eğitimli kişiler vergi mevzuat ve yönetmeliklerini daha kolay kavrayabildikleri için vergi kaçırma konusundaki eğilimleri düşük düzeyde olacaktır. Fakat bazı çalışmalarda da eğitim düzeyi ile bireyin vergiye yönelik davranışları arasında ters orantının varlığından da bahsedilmektedir. Bunun sebebi ise bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe kavramış olduğu vergi mevzuat ve yönetmeliklerdeki boşluklardan yararlanması ve bu boşlukları olumsuz yönde kullanması olarak belirtilmektedir (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 123).

Meslek; bireylerin sahip olduğu meslekler farklılık gösterdikçe vergi yükleri de farklılık göstermektedir. Örneğin, aynı gelire sahip fakat farklı mesleklere mensup olan bireylerin ödeyecek oldukları vergilerden dolayı mesleklerini icra ederken katlanmış oldukları fedakarlıklar bireylerin üzerlerine düşen vergileri daha çok hissetmelerine sebep olacaktır (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 122).

2.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Sosyal ve kültürel faktörler olarak toplumun kültürel değerleri, inançları, yaşam düzeyleri, aile yapısı, sosyal gruplar, vb. yer almaktadır. Kültürel veya sosyal değerler zamanla topluma veya gruplara yayılmış ve bireyler tarafından kabul görmüştür. Bireyler içinde bulundukları toplumun özelliklerini taşımaktadırlar dolayısıyla mensubu oldukları grupların da etkisi altında kalmaktadırlar (Aktan, 2006: 131; Taytak, 2010: 499).

2.4.3. Ahlaki ve Dini Faktörler

Ahlak insan ilişkilerinde iyi ya da kötü olarak tanımlanan değer yargılarıdır. Vergi ve bireyin ahlakı arasında ilişkinin varlığı bilinmektedir. Buna göre bireyin vergi ahlakına sahip olması ve vergi kaçırma yönelik tutumu vergiye uyumunu kolaylaştıran bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Bireylerin dini değerleri de vergiye uyumlarını kolaylaştırmaktadır çünkü birey vergiye uyum sağlamayı vatandaşlık görevi olarak görmekte ve birey için insanlık yararına olan bir görevdir fakat vergi kaçırma yönelik eğilimler bireyin inancına göre değişim gösterse de birey dışındaki insanların hakkını yemek veya hırsızlık olarak

nitelendirilmektedir. Dini değerleri çerçevesinde hareket eden birey için itaat söz konusudur dolayısıyla bireyin dini değerleri teşvik veya kısıtlama niteliğindedir (Aktan, 2006: 131).

2.4.4. Siyasi ve Hukuki Faktörler

Siyasi ve hukuki faktörler, hükümetin almış olduğu kararlar, uygulanan vergi politikaları, vergi mevzuat ve yönetmelikleri, vergi idaresinin işleyişi ve etkinliği, ülkede uygulanan vergi sistemi olarak belirtilebilir.

Siyasal iktidarın vergiye yönelik almış olduğu kararlar eğer bireyler tarafından benimsenmişse vergiye karşı olumlu tavır sergileyecekler aksi halde ise bireyler vergiye karşı olumsuz tutum içerisinde olacaklardır. Uygulanan vergi politikaları sonrası bireylerin taşımakta olduğu vergi yükü veya karşılaşmış oldukları vergi baskısı vergiye karşı tavırlarında etkili olacaktır. Vergi mevzuat ve yönetmelikler bireyler için zor ve karmaşık ise vergiye karşı olumsuz tutum sergilenecektir. Vergi idarelerinin işleyişi ve etkinliği bireyleri tatmin edemiyorsa örneğin, bireylerle ilişkiler kopuk veya idarenin denetim eksikliği söz konusu ise bireyler için olumsuz davranışlar söz konusu olacaktır. Ülkede uygulanan vergi sistemi eğer bireyler açısından adil değil ise vergiye uyum sağlama zorlaşacaktır (Taytak, 2010: 500; Karaot, 2010: 20-22).

2.4.5. Ekonomik Faktörler

Vergi ödeme gücü, bireyin kendisi ve ailesinin hayatını sürdürmeye yetecek gelirin asgari düzeyi aşan kısmı olarak belirtilmektedir. Toplumdaki bireylerin gelir ve harcama türleri farklılık gösterdiği için vergilendirme açısından da farklılıklar görülmektedir. Her bireyin mali gücüne göre vergilendirilmesi adil olandır. Bu durum T.C. 1982 Anayasası'nda -"Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi vermekle yükümlüdür."- güvence altındadır. Vergilemede mali gücün esas alınmadığı durumlarda bireylerin vergiye uyum sağlamasında zorluk yaşanacaktır (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 123).

Bireyin gelir düzeyi, yapılan çalışmalarda bireylerin gelir düzeyleri ile vergiye uyum arasında negatif ilişkiden bahsedilmektedir. Bireylerin gelir düzeyi arttıkça vergi

kaçırma yönünde eğilimler söz konusu olmaktadır. Bunun sebebi ise bireyin geliri arttıkça ödeyeceği verginin de artacağı ve kullanabileceği gelirin azalması bu yüzden vergi ödemekten kaçınması ve vergi kaçırmaya yönelik davranışlarda bulunması olarak açıklanmaktadır. Aynı şekilde düşük gelire sahip bireylerin vergiden dolayı kullanabileceği gelirin daha da azalacağı fakat vergiden kaçınması durumunda ödeyeceği cezaların etkisinden dolayı gelirin hiç kalmama ihtimali bireyi vergi ödemeye yöneltmektedir (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 124).

2.5. VERGİ BİLİNCİNİ GELİŞTİRMeye YÖNELİK GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN EĞİTİM FAALİYETLERİ

Vergi bilincinin yerleştirilmesi için, geleceğin vergi mükellefleri olacak çocuk ve gençlere verginin bir ödev veya vatandaşlık görevi, toplumsal yaşamın devamının sağlanması, devletin topluma sunduğu hizmetlerin karşılığı veya yaptığı harcamaların bedeli olduğuna dair ders konularak veya seminerler düzenlenerek verginin önemini anlatılması için, vergi bilincini geliştirmeye yönelik çalışmalar 2008 yılında başlamış olup 2009 yılında bu çalışmalar tamamlanmış ve ilköğretim okullarında 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ve lise öğrencileri bünyesinde eğitim hedefleri belirlenmiş, gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Zorlu, 2012: 41; Koç, 2010: 92).

2.5.1. İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) Öğrencilerine Yönelik Eğitim Faaliyetleri

Vergi ile ilgili algı, izlenim, duygu, düşünce, davranış, beklenti ve tutum kısacası vergi bilinci çok küçük yaşlarda şekillenmeye başlamaktadır. Bu konuda çocukların etrafında bulunan bireyler, örnek aldığı kişiler ve okuldaki yaşantıları çocukların vergiye karşı davranışlarında belirleyici olmaktadır. Küçük yaşlarda vergi konusunda aile içinde ve okulda sunulan bilgiler çocukların vergiye yönelik davranışlarının temelini oluşturmaktadır. İşte bu yüzden geleceğin vergi mükellefleri çekirdekten yetiştirilmeli ve vergiye yönelik eğitimlere önem verilmelidir (Çakır, 2010: 20). Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çocuklarda ve gençlerde vergi bilincinin geliştirilmesi için bir kampanya çalışmasının yürütülmesi hedef olarak belirlenmiştir. Kampanyanın amacı; ilköğretim 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören çocukların vergi ile ilgili olumlu tutum içinde olmalarını

sağlamak veya tutumlarını olumlu yönde değiştirmektir. Kampanyada benimsenen yaklaşım, öğrencilere vergiye yönelik bilgi sunmak yerine, neden vergi veriliyor, toplanan vergiler nasıl harcanıyor ve harcamalar nasıl denetleniyor gibi sorular üzerinde düşünmelerini sağlamak ve böylece vergi bilincinin artmasına yardımcı olmaktır. Bu kampanya sürecinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımını içeren çizgi anlatımından yararlanılmıştır. Kampanyanın hedef kitlesi ilkokul ve ortaokul öğrencileridir (vergibilir.gov.tr, 2015).

İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabının sözlük kısmında, verginin tanımına (vergi: kamu hizmetlerine harcanmak için hükümetin yasalara göre vatandaşlardan topladığı para) yer verilmiş ve aynı kitabın “Bilinçli Tüketici” başlıklı yazısında bireylerin bilinçli alışveriş yapmaları ve bunun için yapması gerekenlerden (ilgili yazıda örneğin; fiyat, kalite, garanti süresi, servis hizmeti, kullanma kılavuzu, TSE belgesi, garanti belgesi) bahsedilmiştir. Ayrıca bireylerin yaptıkları alışverişlerden dolayı aldıkları ürünlerin bozuk veya hatalı olması söz konusu ise mağdur olmamaları için yapmaları gerekenler (ürün iadesi için garanti belgesi ve fiş / fatura, dernek ve yargı yolu, ALO 175 tüketici hattı) ve bireylerin alışverişleri karşılığında fiş / fatura almaları durumunda mağdur olmayacakları anlatılmaya çalışılmıştır (Oyanık, 2015: 23).

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler çalışma kitabında, “Ürettiklerimiz” adlı 4. ünitenin “Ekonomi ve İnsan” başlıklı yazı içeriğinde “Tarım, sanayi, ticaret gibi ekonomik faktörler insanlar tarafından yürütülür, günümüzde sermayeyi, insan kaynakları ve teknolojiyi etkin biçimde kullanan girişimciler hammaddeleri işleyerek üretim yaparlar. Kazandıklarının karşılığında yasalara uygun olarak devlete vergi verirler. İnsan etkisi ile teknolojiyi geliştirirler. Üretim süreçlerinde ve üretilen ürünlerde değişiklik yaparlar. Ekonomik faaliyetlerin daha etkin ve verimli olmasını sağlarlar” (Karabıyık, 2015: 84) cümleleriyle üretim faktörlerinden bahsedilmiş, girişimcilik ön plana çıkarılmış ve öğrenciler vergiye yönelik bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kitabın sözlük kısmında, verginin tanımına da (vergi: kamu hizmetlerine harcanmak için hükümetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya dolaylı yoldan herkesten topladığı para) yer verilmiştir (Karabıyık, 2015: 177).

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” adlı 5. ünitesinin “toprağın gücü” başlıklı yazısında “Selçuklular” da toprakların büyük kısmı devlete aitti ve tarım yapılan topraklar ikta denilen bölümlere ayrılırdı. İktalar hizmet veya maaş karşılığı belirli süreler için askerlere, komutanlara ve devlet adamlarına verilirdi. İkta sahipleri ise toprakları işleme karşılığında belli sayıda askerin ihtiyacını karşılar ve savaş zamanlarında askerlerle birlikte orduya katılırdı. Bunun yanında bazı vergileri toplayan ikta sahipleri bulundukları yerin de güvenliğini sağlardı. Böylece devlet ikta sahiplerine maaş vermek zorunda kalmaz hem de ordunun ihtiyacı olan askeri yetiştirmiş olurdu. Türk ve islam devletlerinin birçoğunda toprak yönetimi bu şekildeydi ve bu sistemi uygulayan devletlerden biri de Osmanlı Devleti idi” (Komisyon, 2015: 119). Aynı ünite ve yazıda “Osmanlı Devleti” nde yeni topraklar fethedildiğinde araziye katipler gönderilir, toprak kayıtları yapılır ve arazi gelirleri açısından belirli dilimlere bölünürdü. Tımar, zaamet ve has olarak adlandırılan araziler vezir, beylerbeyi, sancakbeyi ve sipahilere dirlik olarak verilirdi. Bu dirlikler kişilerin yaptıkları hizmetlerin karşılığıydı. Hizmet karşılığında verilen bu dirliklerin asıl sahibi devlettir fakat kişilere bu toprakları işletme hakkı verilirdi. Dirlik sahipleri bu yerlerin vergilerini toplar ve bu vergilerle besledikleri askerlerle de savaşa katılırlardı” (Komisyon, 2015: 120).

Araştırma yapmamı sağlayan etken ise 2012 yılında Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Kütahya İli Merkez ve Merkez İlçeleri pilot bölge olarak ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine “çocuklarda vergi bilincini geliştirme programı” adlı proje çerçevesinde Sosyal Bilgiler dersi esas alınarak vergi eğitimleri düzenlenmesidir. Öğrencilere bu proje çerçevesinde “Vergibilir: Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” kitabı hediye edilerek, Gelir İdaresi çalışanları tarafından vergiye yönelik bilgilendirme yapılmış ve eğitim sonrası öğrencilerin öğretmenlerine projenin değerlendirilmesi açısından anket uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilere yönelik web sayfası hazırlanmış ve bu sayfaya www.vergibilir.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

“Vergibilir: Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” kitabı Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 23.03.2009 gün ve 2169 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş ve Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 02.02.2012 gün ve 47648 sayılı yazısı ile on birinci defa 40.000 adet basılmıştır (Öğülmüş, Babadoğan, Kutlu,

Çakır, İnal, Karyağdı, Babadoğan ve Tokgönül, 2009). Ayrıca kitabın içeriğinde hikayeler ve etkinlikler çerçevesinde öğrencilere vergi bilinci aşılanmaya çalışılmıştır.

2.5.2. Vergi Haftası Kapsamında Düzenlenen Etkinlikler ve Yarışmalar

Verginin toplumun tüm kesimlerine benimsetilmesi ve vergiyi gönüllü olarak ödeme alışkanlığının artırılması amacıyla 26 yıl boyunca her yıl Şubat ayının son haftası (23 Şubat - 1 Mart) Vergi Haftası olarak kutlanmaktadır. Bu kapsamda, Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında yürütülen ortak çalışmalar sonucunda genç nesillerde vergi kavramını yerleştirmek ve vergi bilincinin daha küçük yaşlarda gelişmesini sağlamak üzere vergi konulu resim, şiir ve afiş yarışmaları düzenlenmektedir (vergihaftasi.gov.tr, 2015).

2015 yılı içinde 26. Vergi Haftası düzenlenmiş olup bu hafta için yapılmış olan etkinlikler şöyledir (gib.gov.tr, 2015; vergihaftasi.gov.tr, 2015); 5.643.292 öğrenciye vergi bilincini geliştirme eğitimleri verildi, 312.528 öğrenci okullarında ziyaret edilerek veya vergi dairelerine davet edilerek vergi hakkında bilgilendirme yapıldı, 117.466 öğrenciye kalem veya kırtasiye seti hediye edildi, 80 Çocuk Yuvasında 3.756 çocuk ziyaret edilerek çeşitli hediyeler verildi, vergi konulu 200.000 adet afişin basımı ve dağıtımı gerçekleştirildi, 3.603 mükellef işyerinde ziyaret edilerek görüş ve önerileri alındı, 58 ilde vergi rekortmenleri işyerlerinde ziyaret edildi ve 24 ilde vergi rekortmenleri için tören düzenlendi, 747 Meslek Odası ziyaret edildi, 714 resmi ziyaret gerçekleştirildi, 365 konferans, seminer ve panel düzenlendi, yerel televizyonlarda 109, radyo kanallarında 159 vergi konulu programa katılım sağlandı, ulusal ve yerel gazetelerde 1.413 vergi konulu yazı yayınlandı, 209 Alışveriş Merkezinde Danışma / Bilgilendirme Stantları kuruldu, spor müsabakalarında 100 adet vergi sloganlı branda afiş ile sahalara çıkıldı, öğrencilere yönelik olarak 58 ödüllü spor turnuvası düzenlendi, vergi daireleri çalışanlarına yönelik olarak 41 kişisel gelişim semineri düzenlendi.

Çalışmamın esasını oluşturan 2012 yılı 23. Vergi Haftası'nda düzenlenmiş olan etkinlikler ise şöyledir; Kamuoyuna Yönelik Etkinlikler; kurumsal tanıtım filmi, reklâm filmleri (9 ulusal radyo, 94 yerel tv, 85 internet sitesi, aşı'te lcd ve billboardlarda), 30.000 kişiye online mükellef memnuniyet anketi, 5.786 mükellef ziyareti / 6.035 adet hediye, 810 vergi rekortmenine yemekli toplantı / hediye, 81 il

valisine ziyaret / hediye, 537 konferans, 18 seminer, 60 panel, vergi haftası kokteyli, 670 yerel gazetede vergi konulu yazılar, 123 yerel televizyonda vergi konulu programlar, 52 radyo kanalında yayın, 632 resmi ziyaret, meslek odalarına 577 ziyaret, 75.000 adet afiş ve 884 branda tipi afiş, 191 avm’de danışma/bilgilendirme stantları, 29 şubat 2012 çekiliş tarihli milli piyango bileti, 81 ilde spor müsabakalarında vergi sloganlı pankartlar. Öğrencilere Yönelik Etkinlikler; 814 ilk ve orta öğrenim okullarına ziyaret, 814 okulda konferans, 20.773 öğrenciye kurum tanıtımı / hediye, 74 ödüllü spor turnuvası. Personele Yönelik Etkinlikler; 62 kişisel gelişim semineri, 93 yemekli toplantı, 831 başarılı personele teşekkür belgesi, 21 konser ve tiyatro, 33 sinema, personelin kızılıaya kan bağıışı, 80 çocuk yuvası, huzurevi ziyareti, maliye hatıra ormanlarına fidan dikilmesi, 82 ödüllü spor müsabakaları.

Vergi haftasında düzenlenen yarışmalardan; resim yarışması ilkokullarda, şiir yarışması ortaokullarda, afiş - kompozisyon yarışması ise lise ve dengi okullarda düzenlenmektedir. İllerde her dalda ilk üç dereceye giren eserler Ankara’ da Milli Eğitim Bakanlığı temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından değerlendirilerek her dalda Türkiye birincisi, ikincisi ve üçüncüsü olan eserler seçilmektedir. İlk üç dereceye giren öğrenci ve branş öğretmenlerine Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen ödül töreni ile para ödülü ve plaket verilmektedir. Erişilebilen kaynaklara göre, 1997 yılından beri her yıl vergi haftası için vergi konulu yarışmalar düzenlenmektedir (gib.gov.tr, 2015; vergihaftasi.gov.tr, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE İLKÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİ İLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE DÜNYA’ DA VE TÜRKİYE’ DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Vergi sosyolojisi ve vergi psikolojisi içeriğinde yer alan vergi algısı, vergi bilinci, vergi ahlakı, vergi zihniyeti, vergi kültürü, vergi uyumu vb. yönelik konular batıya nazaran ülkemizde son yıllarda ilgilenilen bir konu olmuştur. Literatürde bireylerin vergiye karşı tutum ve davranışlarına yönelik ilk araştırmalar 1958 ve 1963’ lü yıllarda başlamıştır. Yapılan çalışmalardan ilkleri Schmolders 1970, Allingham ve Sandmo 1972, Vogel 1974, Spicer ve Lundstedt 1976, Schwartz 1977.

3.1.1. Dünya’ da Yapılan Çalışmalar

Allingham ve Sandmo (1972), çalışmalarında vergi kaçırma davranışı bireyin yakalanma olasılığı ve alacağı ceza miktarı ile ilişkilendirilmiş ve vergi mükelleflerinin kaçırdıkları vergi ortaya çıkmadığı sürece ve vergi kaçırma cezası ağır olmadığı sürece vergi kaçıracakları sonucuna ulaşılmıştır.

Vogel (1974), İsviçre’ de bulunan vergi mükellefleri ile yapılmış olan anket çalışması sonucuna göre mükelleflerin vergi bilinci vergi karşısındaki tutum ve davranışlarını belirlemektedir. Ayrıca vergi politikaları da mükelleflerin vergiye uyumunu da etkilemektedir.

Song ve Yarbrough (1978), ABD’ de yapılan anket araştırmaları ile bireylerin vergiye karşı tutumları ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucuna göre vergi bilincine sahip mükelleflerin varlığı söz konusu, fakat mükellefler gelirlerini tam olarak beyan etmemekte ve adaletsiz gelir dağılımı olduğunu düşünmekte bu yüzden vergiye uyum tam olarak sağlanamamaktadır.

Scott ve Grasmick (1982), ABD’ de yapılan çalışmaları mükellefin gelir düzeyi ile vergi kaçakçılığı arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Elde edilen sonuç ise gelir düzeyi ile vergi kaçakçılığı arasında herhangi bir ilişki bulunmamakta ve vergi kaçakçılığını belirleyen etkenler ise toplumun baskısı, cezaların boyutu ve vicdan azabıdır.

Grasmick ve Bursik (1990), çalışmalarında Amerika Birleşik Devletleri’ nde vergiye karşı tepkilerin önlenmesinde veya kontrol edilmesinde kanuni yaptırımların,

kişinin içinde bulunduğu sosyal normların ve kişinin vicdanının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alm, Jackson ve McKee (1992), araştırmalarında mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranış farklılıklarını; vergi oranları, vergi ahlakı, vergi yönetiminin etkinliği, vergi afları ve enflasyon gibi ekonomik ve sosyo - psikolojik değişkenler belirlemektedir sonucuna ulaşılmıştır.

Reckers, Sanders, Roark (1994), çalışmalarında vergi ahlakının vergi uyumu ve vergi kaçakçılığı ile ilişkisi incelenmiştir. Ahlaksızlık olarak bilinen vergi kaçırma işlemi birey tarafından algılanmışsa vergi kaçırmaya yönelik adım atamayacak ve vergiye uyum sağlayacaktır. Ayrıca vergiye karşı tutum ve davranışları belirleyen vergi yüküdür sonucuna ulaşılmıştır.

Scholz ve Lubell (1998), araştırmalarında ABD' nin New York eyaletinde 292 vergi mükellefi ile yapılan anket ile vergi değişimlerinin mükellefler üzerindeki etkisi ve vergi değişimlerine mükelleflerin uyumları incelenmiş ve çalışma sonucuna göre mükelleflerin vergi reformlarına karşı güven eksikliği durumunda vergi gelirleri azalmakta; vergi reformlarına karşı güvenin sağlanması durumunda vergiye uyum söz konusudur.

Feld ve Frey (2002), İsviçre' de yapılan anket çalışmalarıyla vergi mükellefleri ile vergi idareleri arasındaki ilişkinin psikolojik boyutunun vergi uyumuna etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuca göre, mükellefler ile vergi idareleri arasındaki psikolojik ilişkinin paralel seyir izlediği ayrıca vergi kaçırma işlemlerinde uygulanan vergi cezalarının boyutu ve uygulanmakta olan vergi oranları vergiye karşı tutum ve davranışları etkilemektedir.

Orviska ve Hudson (2002), İngiltere' de yapılan anket çalışmasında mükelleflerin vergiye karşı tepkilerinin araştırılması ve araştırma sonucunda mükellefler açısından vergi sosyal bir görev olarak algılanmakta, vergi kaçırma işlemi gençlerde ve evli olan kişilerde daha çok görülmektedir.

Wenzel (2004), Avustralya' da yaşayan mükelleflere yapılan anket çalışmasıyla vergi uyumu ve vergi ahlakını etkileyen faktörler araştırılarak; bireylerin kişisel ahlak düzeyinin vergiye uyumu kolaylaştırdığını fakat herhangi bir grubun üyesi olan bireyin grup doğrultusunda hareket ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Alm ve Torgler (2006), 15 Avrupa ülkesi (Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Norveç, Portekiz) ve Amerika Birleşik Devletleri' nde World Values Survey verileri kullanılarak sıralı tahmin modeli ile yapılan araştırmalarında; vergi ahlakı ile sosyo - demografik değişkenlerin arasındaki ilişki incelenerek vergi ahlakını belirleyen faktörlerden yaş ilerledikçe vergi ahlak düzeyi artmakta ve medeni durumu bekar olanların vergi ahlak düzeyi evlilere göre düşük kalmaktadır. Ayrıca ücrete bağlı çalışan vergi mükelleflerinin ahlak düzeyi serbest meslek çalışanı olan vergi mükelleflerine göre yüksek düzeydedir, sonuçları elde edilmiştir (Zorlu, 2012: 52-57; Alkan, 2009: 62-70; İzgi, 2011: 20-25).

3.1.2. Türkiye' de Yapılan Çalışmalar

Muter, Sakınç ve Çelebi (1993), çalışmalarında Manisa' da 505 mükellefe uygulanan anket ile mükelleflerin vergi karşısında tutum ve davranışlarının incelenmesi söz konusu buna göre mükelleflerin öğrenim düzeyleri ile vergi bilincinin birbirleriyle ilişkisi, vergi yükü ile vergi kaçakçılığı arasında ters yönlü ilişkinin varlığı ve vergisel sorumlulukların tam olarak yerine getirilmemesi durumunda vergi cezalarının uygulanması mükellefler tarafından kabul edilebilir olması sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gerçek ve Yüce (1998), çalışmalarında Bursa' da Ticaret ve Sanayi Odası' na kayıtlı olan 235 mükellefle yapılan anket ile mükelleflerin vergiye bakışını belirleyen faktörlerin araştırılması söz konusudur. Vergi mükelleflerinin vergi uygulamalarına olumlu bakışı, mükelleflerin istek ve beklentileri doğrultusunda vergi uyumunun sağlanabilmesi ve devlete olan güvenin gelişme göstermesi sonuçlarına ulaşılmıştır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005: 128; Zorlu, 2012: 54-55).

Demir (1999), tarafından yapılan çalışmada Afyon' da mükelleflerin vergi karşısındaki davranışları ve vergi sistemi arasındaki ilişkinin vergiye uyumu etkisi araştırılmış ve elde edilen sonuç ise mükelleflerin istek ve beklentilerinin dikkate alınmaması durumunda vergiye karşı olumsuz tutumlar sergilenmekte ve ödenen vergilerin karşılığında beklentilerini karşılayacak hizmetlerin sunulmaması söz konusu olduğu için vergiye karşı tepkiler ortaya çıkmaktadır (Alkan, 2009: 66).

Çoban ve Sezgin (2004), çalışmalarında Denizli’ de 1200 mükellef ile yapılan anket ile mükelleflerin vergi politikalarına olan tutum ve davranışları araştırılmış ve araştırma neticesinde mükelleflerin uygulanan vergi sisteminde vergi oranlarını yüksek bulduğu fakat bu konuda bilgiye sahip olmadığı, ayrıca vergilerin mükellefler üzerindeki yükünden dolayı vergiye karşı olumsuz düşüncelerin ve tepkilerin sergilenmekte olduğu ve vergi denetimlerinin yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Alkan, 2009: 67; Sağlam, 2013: 320).

Bayraklı, Sağbaş ve Ural (2004), incelemelerinde Uşak’ ta 302 mükellefi kapsayan ve vergi kaçırma eğilimini etkileyen faktörlerin tespitine yönelik anket araştırması sonucuna göre vergi kaçırma işlemi vergi bilincine sahip olmayan bireylerde görülmekte ve adaletsiz vergi sisteminin var olması devlete olan güveni zedelemekte, vergi politikalarının uygunsuzluğu ve vergi bilinci ve vergi kültürünün yerleşmemesi vergi kaçakçılığını artırmaktadır (Alkan, 2009: 68; Taytak, 2010: 501).

Sağbaş ve Başoğlu (2005), çalışmalarında Afyon ilinde 180 ilköğretim öğrencisinin vergi algıları, vergiyi nasıl algıladıkları ve vergiyi algılamalarında etkili olan faktörler araştırılarak; öğrencilerin kamu hizmetleri ile vergiler arasında herhangi bir ilişki kuramadıkları ve öğrencilerin vergi bilinçlerinde bireyin yaşı, ailenin gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi etkili olmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

Çiçek (2006), çalışmasında vergi mükelleflerinin vergiye karşı tutum ve tepkilerini araştırarak İstanbul’ da 502 mükellefi kapsayan anket ile mükelleflerin vergiyi yük olarak görmeleri ve bu yük karşısında olumsuz tepki göstermeleri söz konusu ve vergiye karşı olumsuz davranışları mükelleflerin vergi yükü, vergi ahlakı, vergi kültürü, eğitim düzeyi, devlete olan güven, vergiler ve kamu hizmetleri ilişkisi, mesleği, gelir düzeyi etkilemektedir sonuçlarına ulaşılmıştır.

Cansız (2006), tarafından yapılan çalışma Afyon’ da 816 vergi mükellefi ile yapılan mükelleflerin vergi algısına yönelik anket araştırması ile vergilerin vatandaşlar tarafından nasıl algılandığı, vergi sistemine nasıl bakıldığı, vergi ödeme isteklerine etki eden faktörlerin neler olduğu, vergi kaçakçılığına bakışı ve vergi bilincinin nasıl artırılabilceğine ilişkin sorulara cevap aranmıştır. Elde edilen sonuç ise verginin vatandaşlık görevi olduğu düşüncesi kabul edilmekte, mükellefler beklenti ve

isteklerinin dikkate alınmasını istemekte ve vergi eğitimlerinin sürekli olarak düzenlenmesini gerekli görmektedir.

Ömürbek, Çiçek ve Çiçek (2007), çalışmalarında Süleyman Demirel Üniversitesi' nin 316 İİBF son sınıf öğrencileri ile yapılan anket ile vergi bilincinin araştırılmasında amaç üniversitenin son sınıfına gelmiş öğrencilerin vergi bilincini ölçmek ve değerlendirmektir. Çalışma sonucunda vergi bilinci ve vergi uyumunu etkileyen faktörler söz konusu, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre vergiye daha fazla uyum sağlamakta, vergi mükellefinin vergiye bakışını verginin ödenmesi işlemi belirlemektedir.

Özdemir ve Ayvalı (2007), tarafından yapılan çalışmanın amacı vergi bilincine sahip bireylerin fiş / fatura alma alışkanlıklarını belirleyen faktörlerin araştırılmasıdır. 113 maliye öğretim elemanı ile yapılan ve belge alma duyarlılığını etkileyen faktörleri araştıran çalışmanın sonucunda fiş / fatura alma alışkanlığı medeni durumu evli, gelir düzeyi, kamu hizmetlerinden faydalanabilme, vergi bilinci, vergi ahlakı, vergi teşviki ile doğru orantılı fakat vergi yükü, adaletsiz vergi sistemi ile ters orantılıdır bulgularına ulaşılmıştır.

Tuay ve Güvenç (2007), 18 ilde 6546 mükellef ile yapılan anket araştırmasının amacı Türkiye' de ki mükelleflerin vergiye yönelik tutumlarını incelemektir ve araştırma sonucuna göre vergi kanunlarının anlaşılabilirliği bireylerin eğitim düzeyi ile ilişkilidir buna göre Türkiye' de eğitim düzeyinin düşük seviyede olması vergi kanunlarının anlaşılabilirliğini azaltmaktadır.

Çelikkaya ve Gürbüz (2008), Eskişehir ilinde 1750 mükellefle yapılan ve mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışlarını belirleyen faktörlerin araştırılması söz konusu ve elde edilen sonuca göre bu değişkenlerden yaş ile vergi affına bakış ters orantılı, eğitim düzeyi ile vergiye duyarlılık ve vergi affına bakış doğru orantılı, mükelleflerin denetlenme sıklığı ile vergi denetimlerine bakışı paralellik göstermekte ve vergi aflarının sıklığı gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir.

Çiçek, Karakaş ve Yıldız (2008), Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde 1361 vergi mükellefi ile yapılan ve mükelleflerin vergiye ilişkin algıları ve tutumlarını analiz eden çalışma sonucunda mükellefler vergi yüklerini çok ağır hissetmekte ve vergileri kamu hizmetlerinin karşılığı olarak görmekte, vergilerin adil olmadığı düşüncesi

mükelleflerin vergi bilincini etkilemekte, vergi oranlarının düşürülmesi vergi gelirlerini artırmakta, adaleti bozacağı için vergi aflarına karşı çıkmakta, vergi denetimlerinin yetersizliği vergi kaçırmaya meyletmekte ve vergi kaçırana para cezasının uygulanmasını gerekli görmekte gibi bulgulara ulaşılmıştır.

İpek ve Kaynar (2009), Çanakkale ilinde 415 mükellef ile yapılan ve mükelleflerin vergiye yaklaşımını tutum ve davranışlarını araştıran anket uygulaması ile vergiye uyum sağlamada bireysel ve çevresel faktörlerden etkilenilmekte ve vergiye karşı tutum ve davranışların olması gereken ile sergilenen arasında farklılık görülmektedir sonucuna ulaşılmıştır.

Alkan (2009), vergi bilincinin ve vergiye karşı davranışların ölçülmesi için Zonguldak ilinde 457 mükellefe uygulanan anket çalışması sonucunda vergi bilincinin gelişmesi ve yerleşmesi için devlete düşen görevler vardır ve yerine getirilmemektedir, vergiye uyum sağlanması için vergi mevzuatının anlaşılabilir olması ve devletin sunduğu hizmetlerin şeffaflık ölçüsünde olması gerekir, vergi mevzuatının sık değişir olması vergiye karşı ciddiyeti azaltmaktadır.

Çakır (2010), ilköğretim çağındaki çocuklara vergi bilincinin aşılması için Millî Eğitim Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı arasında iş birliği yapılarak internet sayfası hazırlanmış ve vergiyi eğlenerek öğrenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu proje ile çocuklarda çocukların vergi ile ilgili olumlu tutum oluşturmaları ya da mevcut tutumlarını olumlu yönde değiştirmeleri hedeflenmektedir. İlköğretim okullarının 3., 4. ve 5. sınıflarında öğrenim gören 10–12 yaşlarındaki öğrencilere vergi bilinci vermek için bir internet sayfası tasarlanmış ve geliştirilmiştir. Öğrencilerin % 87' si internet sayfasını olumlu bulmuşlar ve öğrencilerin % 27' si ise internet sayfası ile ilgili olarak daha fazla etkinliğin ve oyunların olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Taytak (2010), Uşak ilinde ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde vergi bilincinin araştırıldığı anket uygulamasında, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin vergi bilincini tespit etmek ve vergi bilincinin oluşmasında etkili olan faktörlerin neler olduğu konusu ve ilköğretim öğrencilerinden elde edilen veriler ışığında incelenmiş ve vergi ile kamu hizmetleri arasındaki bağı öğrencilerin kurmuş olduğu ve vergi bilinci konusunda eğitimlerin aileler tarafından verilmiş olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Altuğ, Çak, Şeker ve Bingöl (2010), İstanbul ilinde vergi bilincinin yaygınlığı, vergi algısı, vergi bilincini artırmak için yapılması gerekenler ve vergi ödeyenlerle kamu harcamalarından yararlananların arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla yapılan araştırmada mükelleflerin davranışları olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırılmıştır. Mükelleflerin yeterince kamu hizmeti alamaması, ödedikleri vergilerin etkin kullanılmaması, vergi yükü, ülkede uygulanan vergi sistemi, vergi oranları mükelleflerin davranışlarını olumsuz etkilemektedir.

Karaot (2010), İzmir ilinde ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi bilinç düzeylerini anket ve mülakat yöntemiyle araştıran çalışma sonucunda öğrencilerin aldıkları eğitimlerin finansmanının vergiler olduğu bilinmemekte, kız öğrenciler erkek öğrencilere nazaran vergiye daha fazla uyum sağlamakta, öğrencilerin büyük bir kısmı vergiyi devlet hizmetlerinin artması için verilmektedir düşüncesini taşımakta, vergi kaçırmak yüz kızartıcı olarak görülmektedir ve neticede ilköğretim öğrencilerine vergi eğitiminin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2010), tarafından yapılan çalışmada Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi 852 öğrencisinin vergi algı ve bilinçlerinin ölçülmesini araştırılmaktadır ve araştırma sonucunda öğrenciler vergiyi kamu hizmetlerinin karşılığı olarak görmekte, kız öğrenciler erkeklere göre vergiyi yük olarak görmekte, vergi bilincinin artırılması için vergi sisteminde adalet sağlanmalı ve kamu hizmetleri ve vergi oranları dengeli uygulanmalıdır. Kız öğrenciler erkeklere göre fiş / fatura alma duyarlılığı sergilemekte ve vergi bilincinin gelişmesi için bireyler ödedikleri vergilerin karşılığını almalıdırlar.

Zorlu (2012), çalışmada ilköğretim 3 - 8. sınıf öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri cinsiyetlerine, anne - baba eğitim düzeylerine, baba mesleğine ve ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermemekte; yaşlarına, anne mesleğine ve okudukları sınıfa göre farklılık göstermektedir.

Yenigün (2012), İstanbul ilindeki vergi mükelleflerinin vergi bilinci ve ahlakına ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla 560 mükellef ile yürütülen bu araştırmada mükelleflerin bazı kişisel özelliklerinin (cinsiyet, yaş, medeni durum, gelir seviyesi, eğitim durumu vb.) vergi bilinci ve ahlakına olan etkisi incelenmiştir.

Araştırma sonucunda mükellefler vergi eğitimlerinin gerekliliğini, adil vergi sisteminin olmadığını ve vergi oranlarının yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Sağlam (2013), Hitit Üniversitesi 330 İİBF öğrencisi ile yapılan ve vergi algılarının, vergi bilinçlerinin ölçüldüğü anket çalışması sonucunda vergi vatandaşlık görevidir, vergi ödemek toplum yararınadır, vergi kaçırmak ahlaksızlıktır, vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır, vergi ahlaki bir konudur, vergi oranları ve vergi yükü yüksektir, vergi sistemi adaletsizdir, vergiler ödenmediğinde kamu hizmetleri aksayacaktır gibi bulgulara ulaşılmıştır.

Organ ve Yeğen (2013), çalışma Adana ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren ve odaya kayıtlı bulunan 100 serbest muhasebeci mali müşavirlere ve yeminli mali müşavirlere uygulanmış ve muhasebe meslek mensuplarının mükellef davranışları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre muhasebe meslek mensupları mükelleflerin vergi bilinci ve vergi ahlaki üzerinde etkili olmaktadır.

Mutlu ve Taşçı (2013), araştırmalarında Malatya’ da mükellef ile vergi idareleri arasındaki ilişkinin vergi uyumuna etkisi incelenmiş ve mükelleflerin vergi ile ilgili düşünceleri vergiye uyumu etkilemektedir, vergi uygulamalarındaki değişiklikler vergiye uyumu etkilemektedir, eğitim düzeyi, yaş grubu, cinsiyet, gelir düzeyi vergiye uyumu etkilemektedir.

Yardımcıoğlu, Akpınar ve Günay (2014), yapılan çalışmada vatandaşların vergi okuryazarlığını belirlemeye yönelik sunulan önermelerden öne çıkanlar; vatandaşların vergiyi zorunlu fakat gerekli bir ödeme olarak gördüğü, verginin devletin sunmuş olduğu mal ve hizmetlerin karşılığı olduğu ve verginin ödeme gücüne göre alınan bir vatandaşlık görevi olduğu.

Çelik ve Eroğlu (2014), araştırmalarında Zonguldak ilindeki 766 ilköğretim öğrencisinin vergi algısı, vergi algılamasını etkileyen faktörler anket yoluyla incelenmektedir. Araştırmada öğrencilerin yarısı vergiyi tanımlayamamışlar ve vergiye ilişkin bilgileri ilk olarak ailelerinden öğrenmişlerdir. Ayrıca vergi alınmasını doğru bulmamaktadırlar ve vergi vermek istememektedirler. Bu doğrultuda öğrencilerin vergi algısı yeterli görülmemektedir.

Akıncı ve Başol (2015), çalışmaları Kırklareli ilinde yaşayan 396 bireyin vergi algısını, vergi bilincini, vergiye karşı tutumlarını belirlemeyi ve vergi bilincini artırmak

için hangi adımların atılması gerekir araştırılmakta ve elde edilen sonuca göre cinsiyet ve eğitim düzeyi vergiyi algılamada ve vergiye uyum sağlamada etkili olmamakta fakat evli bireyler bekarlara göre daha fazla vergiye uyum sağlamakta, kamu sektörü çalışanı olan bireylerin vergiye uyumu özel sektörde çalışan bireylere göre daha üst düzeydedir.

3.2. VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ ALGISI ÜZERİNE KÜTAHYA İLİ MERKEZ ORTAOKUL 3. SINIF ÖĞRENCİLERİ ANKET ÇALIŞMASI

3.2.1. Araştırmanın Alanı ve Örnek Kitle, Araştırmanın Yöntemi ve Anket Formu

Araştırmada 2014 - 2015 eğitim - öğretim yılı Kütahya İli Merkez ortaokul 3. sınıf (2011 - 2012 ilköğretim 4. sınıf) öğrencilerinin vergi bilinç ve vergi algı düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı işbirliği ile 2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında Kütahya İli Merkez ve İlçe İlköğretim Okullarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerine (2014 - 2015 eğitim - öğretim yılı için ortaokul 3. sınıf yani ilköğretim 7. sınıf) verilen vergi eğitiminin etkisine yönelik inceleme yapmaktır.

Anket çalışması Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla, Kütahya Valiliği ve Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' nün uygun görmesi ve oluru vermesi üzerine (Bkz. Ek: 1, 3 ve 4); öğrencilere ulaşılabilirlik ölçüsünde Merkez Fatih Ortaokulu, Dumlupınar Ortaokulu, Ertuğrulgazi Ortaokulu, 80. Yıl Özel İdare Ortaokulu, Yatılı Bölge Ortaokulu, Fuatpaşa Ortaokulu, Linyit Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, 19 Mayıs Ortaokulu, Atakent Ortaokulu, Şehitler Ortaokulu, Zafer Ortaokulu olmak üzere on iki okulda gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.1: Anket Yapılan Okul, Şube ve Öğrenci Sayılarına Dair Bilgiler

Tarih	Okul Adları	Şubeler	Öğrenci Sayısı
04.Haz.15	Fatih Ortaokulu	7E-7F	46
04.Haz.15	Dumlupınar Ortaokulu	7A-7B-7C-7D	40
09.Haz.15	Ertuğrulgazi Ortaokulu	7A-7B	32
09.Haz.15	80. Yıl Özel İdare Ortaokulu	7A-7B-7C-7D	61
09.Haz.15	Yatılı Bölge Ortaokulu	7A-7B	31
10.Haz.15	Fuatpaşa Ortaokulu	7A-7B-7C	15
10.Haz.15	Linyit Ortaokulu	7A-7B-7C-7D	37
10.Haz.15	Cumhuriyet Ortaokulu	7A-7B-7C	21
10.Haz.15	19 Mayıs Ortaokulu	7A-7B	11
10.Haz.15	Atakent Ortaokulu	7A	10
11.Haz.15	Şehitler Ortaokulu	7A-7E-7H	23
11.Haz.15	Zafer Ortaokulu	7C	12
Toplam Okul Sayısı: 12		Toplam Öğrenci Sayısı: 339	

Araştırma evrenini -çalışma alanı, örnek seçilen grup- Kütahya’ da (2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında Merkez ve İlçe İlköğretim Okullarının 4. sınıf öğrencileri) 2014 - 2015 eğitim - öğretim yılında Kütahya İli Merkez ve İlçe Ortaokullarının 3. sınıf (İlköğretim 7. sınıf) öğrencileri oluşturmaktadır. Kütahya ilinde 2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında ilköğretimde (1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf) 64,509 öğrenci; 2014 - 2015 eğitim - öğretim yılında ortaokulda (5, 6, 7 ve 8. sınıf) 30,946 öğrenci bulunmaktadır (www.sgb.meb.gov.tr, 2015). Araştırmada anakütlenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığı için olasılığa dayalı olmayan / önyargılı örnekleme türlerinden kasti (kararsal) örnekleme -anakütleyi temsil edecek grup; araştırmacının araştırma sorularına cevap bulacağı kişilerden oluşur, denekler rastgele seçilmezler (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007: 132)- tekniği uygulanarak Kütahya’ da vergi eğitimi almış olduğu düşünülen 339 öğrenci ile çalışma yapılmış; 3 tanesi kullanılabılır olmadığı için çalışma dışı bırakılarak 336 öğrencinin anket formları değerlendirilmeye alınmıştır.

Anket formu 39 sorudan oluşmaktadır. İlk 10 soru öğrencilerin sahip olduğu demografik (kişisel) özelliklerin incelendiği sorular olup; diğerleri çoktan seçmeli cevaplarla hazırlanan öğrencilerin vergi bilinç ve algılarını ölçmeye yönelik sorulardır (Anket için Bkz. Ek: 2). Anket soruları hazırlanırken Türkiye’ de bu alanda yapılmış olan çalışmalardaki sorulardan da yararlanılmıştır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005; Ömürbek

vd., 2007; Alkan, 2009; Şahin, 2010; Taytak, 2010; Karaot, 2010; Zorlu, 2012; Yenigün, 2012; Sağlam, 2013; Çelik ve Eroğlu, 2014; Akıncı ve Başol, 2015).

3.2.2. Verilerin Analizi ve İstatistiki Verilerin Kullanımı

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılarak, öncelikle anketler numaralandırılmış ve ankette yer alan soruların şıkları kodlanarak bilgisayar ortamına yani Microsoft Excel 2010' a aktarılmış ve anketlerden elde edilen veriler, SPSS 20 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programında değerlendirilmiştir. Verilerin incelenmesinde Güvenilirlik Analizi, Frekans (Sayı, Yüzde) Analizi, Çapraz Tablo Analizi, Ki - Kare Analizi ve Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Güvenilirlik analizi ile ankette bulunan ve öğrencilere yöneltilen soruların güvenilirlik derecesi ölçülmeye çalışılmıştır. Güvenilirlik, bir test veya ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesidir. Güvenilirlik analizinde güvenilirlik değeri bir ölçü aracının aynı sonucu verme derecesinin göstergesi niteliğindedir. Güvenilirlik analizi için kullanılan temel analiz Cronbach Alpha (α) değerinin bulunmasıdır. Her bir madde için tek bir α değeri olabileceği gibi, tüm soruların ortalama bir α değeri de olabilir. Tüm sorular için elde edilen α değeri o anketin toplam güvenilirliğini gösterir ve alfa katsayısı 0 ile 1 arası değerler almaktadır. Kabul edilebilir bir değer 0,7 olması ideal olanıdır ancak inceleme türü çalışmalarda bu değer en az 0,5 olabilmektedir (Altunışık vd., 2007: 114-116). Frekans analizi ile katılımcılara yöneltilen ankette yer alan tüm sorular ve cevaplar sayısal ve yüzdesel olarak incelenmiş ve tablolar halinde düzenlenmiştir. Çapraz tablo analizinde, birbirinden bağımsız iki değişkenin analizi yapılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerinden cinsiyet ile vergiyi daha önce duyup duymadıkları ve / veya nereden duydukları, yine cinsiyet ile eğitim hayatları boyunca vergi eğitimi alıp almadıkları incelenmiş ve tablolastırılmıştır. Daha sonra yine çapraz tablo analizi ile öğrencilerin baba meslekleri esas alınarak vergiye yönelik diğer sorular analiz edilmiş ve çapraz tablo analizlerinden yola çıkılarak parametrik olmayan analiz yöntemlerinden ki - kare bağımsızlık testi uygulanarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Yapılan ki - kare analizi null (iki değişken arasında farklılık yoktur hipotezi yani H_0 hipotezi) hipotezi % 0,5 pearson anlamlılık düzeyinde incelenerek değişkenler arasında farklılık yoktur varsayımı test edilmiş ve alternatif olarak belirlenen diğer hipotez ise % 0,5 pearson anlamlılık düzeyinde incelenerek değişkenler arasında farklılık vardır varsayımı test edilmiştir. Bu doğrultuda pearson değeri % 0,5' den büyük ise iki değişken arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul edilir, H_1 red edilir; tersi durumda pearson değeri % 0,5' den küçük ise iki değişken arasında anlamlı bir farklılık vardır yani H_0 red edilir, H_1 kabul edilir (Altunışık vd., 2007: 163, 167, 194-196). Ki - kare bağımsızlık testi uygulanan değişkenler arasındaki ilişki parametrik olmayan analiz yöntemlerinden sperman - rank korelasyon testi ile incelenerek elde edilen verilerle değişkenler arasındaki ilişkinin yönü, şiddeti belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen korelasyon katsayısı (r değeri) -1 ile +1 arasında bir değer almakta ve bu değere göre ilişkinin yönü ve şiddeti yorumlanmaktadır. Korelasyon katsayısı, $-1 < r < 0$ ise değişkenler arasındaki ilişki negatif yönlü yani biri artarken diğeri azalmakta; korelasyon katsayısı, $r = 0$ ise değişkenler arasında hiç bir ilişki söz konusu olmamakta ve korelasyon katsayısı, $0 < r < 1$ ise değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönlü yani doğrusaldır ve değişkenler birlikte azalıp birlikte artmaktadır (Altunışık vd., 2007: 200; Alkan, 2009: 111).

3.2.3. Güvenilirlik Analizi

Anket araştırmasındaki demografik sorular haricindeki vergiye yönelik sorulara güvenilirlik analizi uygulanmıştır ve genel analiz sonucuna göre α değeri, 0,585 olarak bulunmuştur ve orta olmasına rağmen kabul edilebilir bir değerdir.

Tablo 3.2: Güvenilirlik İstatistikleri

Alfa Katsayısı	Soru Sayısı
0,585	29

Analizi yapılan tüm soruların güvenilirlik analizine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir ve değerlerin 0,546 ile 0,611 arasında olduğu görülmektedir. Tüm soruların güvenilirlik derecesi orta düzeydedir.

Tablo 3.3: Toplam Güvenilirlik İstatistikleri

Soru Bazında Alfa Katsayısı		Soru Bazında Alfa Katsayısı	
S.11	,611	S.25	,590
S.12	,601	S.26	,573
S.13	,585	S.27	,627
S.14	,593	S.28	,582
S.15	,587	S.29	,573
S.16	,569	S.30	,546
S.17	,550	S.31	,548
S.18	,580	S.32	,558
S.19	,609	S.33	,550
S.20	,594	S.34	,557
S.21	,586	S.35	,559
S.22	,579	S.36	,556
S.23	,576	S.37	,569
S. 24	,585	S.38	,555
		S.39	,557

3.2.4. Frekans Analizi

Çalışmada öğrencilerin demografik özelliklerinin ve vergi algısını / vergi bilincini ölçmeye yönelik sorulan sorulara verilen cevapların sayısal ve yüzdesel analizi yapılmıştır.

3.2.4.1. Demografik Özelliklerin Frekans Analizi

S.1) Cinsiyet: Örneklem grubunun cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde; kız öğrencilerin sayısının 204 (% 60,7) ve erkek öğrencilerin sayısının 132 (% 39,3) olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4: Cinsiyet

	Sayı	Yüzde (%)
Kız	204	60,7
Erkek	132	39,3
Toplam	336	100,0

S.2) İkamet Edilen Yer: Araştırmaya katılan öğrencilerin ikamet yerlerine göre dağılımının incelenmesi durumunda; 324 öğrencinin (% 96,4) ailesiyle birlikte kalmakta olduğu tablodan da anlaşılmaktadır. Diğerleri sırasıyla şöyledir; öğrencilerden 10' u (% 3,0) devlet yurdunda, 1' i (% 0,3) akraba yanında ve 1' inin de (% 0,3) özel yurttta kalmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5: İkamet Edilen Yer

	Sayı	Yüzde (%)
Devlet Yurdu	10	3,0
Özel Yurt	1	,3
Aile	324	96,4
Akraba	1	,3
Toplam	336	100,0

S.3) Ailenin İkamet Ettiği Yer: Örneklem grubunun ailelerinin ikamet yerlerine göre dağılımı incelendiğinde; 299 ailenin (% 89,0) il merkezinde, 24 ailenin (% 7,1) ile bağlı köylerde, 12 ailenin (% 3,6) ile bağlı ilçe merkezlerinde ve 1 ailenin (% 0,3) ile bağlı kasabada yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.6: Ailenizin İkamet Ettiği Yer

	Sayı	Yüzde (%)
Köy	24	7,1
Kasaba	1	,3
İlçe	12	3,6
İl	299	89,0
Toplam	336	100,0

S.4) Ailedeki Birey Sayısı: Katılımcıların ailelerindeki birey sayılarının incelenmesi durumunda araştırmaya katılan öğrencilerin 222' si (% 66,1) 4 - 5 kişilik, 62' si (% 18,5) 6 ve üzeri kişilik ve 52' si (% 15,5) ise 1 - 3 kişilik aileye sahiptir.

Tablo 3.7: Ailedeki Birey Sayısı

	Sayı	Yüzde (%)
1-3	52	15,5
4-5	222	66,1
6 ve üzeri	62	18,5
Toplam	336	100,0

S.5) Baba Öğrenim Düzeyi: Örneklem grubunun vergisel bilinçlenme yolunda aile eğitiminin etkili olduğu düşünülerek baba ve anne öğrenim düzeyleri ve meslekleri incelemeye alınmıştır.

Tablo 3.8: Baba Öğrenim Düzeyi

	Sayı	Yüzde (%)
Okuryazar değil	6	1,8
Okuryazar veya İlkokul Mezun	62	18,5
Ortaokul Mezun	96	28,6
Lise veya Dengiokul Mezun	111	33,0
Yüksekokul veya Üniversite Mezun	61	18,2
Toplam	336	100,0

Katılımcıların baba öğrenim düzeyleri tablosuna göre; 111 (% 33,0) öğrenci babasının lise veya dengi okul mezunu, 96 (% 28,6) öğrenci babasının ortaokul mezunu, 62 (% 18,5) öğrenci babasının okuryazar veya ilkököl mezunu, 61 (% 18,2) öğrenci babasının yüksekokul veya üniversite mezunu olduğu ve 6 (% 1,8) öğrenci babasının ise okuryazar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Vergi eğitiminde öncelik baba öğrenim düzeyi ile baba mesleği olmalıdır fakat öğrencilerin baba öğrenim düzeyleri ortaokul ve lise düzeyinde yoğunluk göstermektedir bu yüzden vergi bilinci ve vergi algısını ölçmeye yönelik analizlerde bu değişken belirleyici olmayacaktır.

S.6) Anne Öğrenim Düzeyi: Katılımcı öğrencilerin anne öğrenim düzeyleri incelendiğinde; 119 (% 35,4) öğrenci annesinin okuryazar veya ilkököl mezunu, 112 (% 33,3) öğrenci annesinin ortaokul mezunu, 75 (% 22,3) öğrenci annesinin lise veya dengiokul mezunu, 17 (% 5,1) öğrenci annesinin yüksekokul veya üniversite mezunu

olduğu ve 13 (% 3,9) öğrenci annesinin ise okuryazar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci annelerinin çoğunluğunun öğrenimi ilkökul ve ortaokul düzeyinde olduğu için vergiye yönelik analizlerde anne öğrenim düzeyi belirleyici olmayacaktır.

Tablo 3.9: Anne Öğrenim Düzeyi

	Sayı	Yüzde (%)
Okuryazar değil	13	3,9
Okuryazar veya İlkokul Mezun	119	35,4
Ortaokul Mezun	112	33,3
Lise veya Dengiokul Mezun	75	22,3
Yüksekokul veya Üniversite Mezun	17	5,1
Toplam	336	100,0

S.7) Baba Mesleği: Katılım sağlayan öğrencilerin baba mesleğine göre dağılım sonuçları; 135 (% 40,2) öğrenci babasının işçi, 62 (% 18,5) öğrenci babasının memur, 45 (% 13,4) öğrenci babasının esnaf, 27 (% 8,0) öğrenci babasının emekli, 22 (% 6,5) öğrenci babasının serbest meslek grubu çalışanı, 13 (% 3,9) öğrenci babasının çiftçi, 2 (% 0,6) öğrenci babasının işsiz ve 30 (% 8,9) öğrenci babasının diğer meslek grubu çalışanı olduğu görülmektedir. Vergi eğitiminde baba mesleği belirleyici olmakta bu yüzden vergiye yönelik analizlerde baba mesleği esas alınarak incelemeler yapılmıştır.

Tablo 3.10: Baba Mesleği

	Sayı	Yüzde (%)
İşçi	135	40,2
Çiftçi	13	3,9
Esnaf	45	13,4
Emekli	27	8,0
İşsiz	2	,6
Memur	62	18,5
Serbest Meslek	22	6,5
Diğer	30	8,9
Toplam	336	100

S.8) Anne Mesleği: Çalışmaya katılan öğrencilerin anne mesleği esas alınarak değerlendirildiğinde; 255 (% 75,9) öğrenci annesinin ev hanımı, 45 (% 13,4) öğrenci annesinin işçi, 9 (% 2,7) öğrenci annesinin memur, 5 (% 1,5) öğrenci annesinin serbest meslek grubu çalışanı, 3 (% 0,9) öğrenci annesinin esnaf, 2 (% 0,6) öğrenci annesinin emekli, 1 (% 0,3) öğrenci annesinin işsiz ve 16 (% 4,8) öğrenci annesinin diğer meslek grubu çalışanı olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Öğrenci annelerinin çoğunluğu ev hanımı olduğu için öğrencilerin vergi bilinci ve algılarına yönelik analizlerde anne mesleği değişkeni belirleyici olmayacaktır.

Tablo 3.11: Anne Mesleği

	Sayı	Yüzde (%)
İşçi	45	13,4
Ev Hanımı	255	75,9
Esnaf	3	,9
Emekli	2	,6
İşsiz	1	,3
Memur	9	2,7
Serbest Meslek	5	1,5
Diğer	16	4,8
Toplam	336	100,0

S.9) Ailenin Aylık Geliri: Katılımcıların ailelerinin aylık gelir dağılımına göre; 1001 - 2000 TL gelir grubuna dahil olan 159 (% 47,3), 2001 TL ve üzeri gelire sahip 124 (% 36,9), 501 - 1000 TL gelir grubuna dahil 52 (% 15,5) ve 0 - 500 gelire sahip 1 (% 0,3) aile bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğunun ailesi 1001 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip, bu yüzden gelir düzeyi de vergiye ilişkin analizlerde belirleyici olmayacaktır.

Tablo 3.12: Ailenizin Aylık Ortalama Geliri

	Sayı	Yüzde (%)
0-500	1	,3
501-1000	52	15,5
1001-2000	159	47,3
2001 ve üzeri	124	36,9
Toplam	336	100,0

S.10) Öğrencinin Aylık Harcaması: Katılımcı öğrencilerin aylık ortalama harcama tutarları ise şöyledir; 0 - 250 TL harcama grubuna dahil olan 163 (% 48,5), 251 - 500 TL harcama grubuna dahil olan 130 (% 38,7) ve 501 TL ve üzeri harcama grubuna dahil olan 43 (% 12,8) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.13: Öğrencilerin Aylık Ortalama Harcaması

	Sayı	Yüzde (%)
0-250	163	48,5
251-500	130	38,7
501 ve üzeri	43	12,8
Toplam	336	100,0

3.2.4.2. Vergi Bilincini ve Vergi Algısını Ölçmeye Yönelik Soruların Frekans Analizi

S.11) Araştırmaya katılan öğrencilerin cevapları doğrultusunda; vergi kelimesini çevreden duyan 97 (% 28,9), okuldan duyan 83 (% 24,7), aileden duyan 76 (% 22,6), gazete, dergi, TV vb. iletişim kanallarından duyan - gören 55 (% 16,4) ve vergi kelimesini daha önce hiç duymayan 25 (% 7,4) öğrencinin olduğu görülmektedir. Analize göre vergi eğitiminde aile okulun gerisinde kalmaktadır. Geleceğin vergi mükellefleri için vergi eğitiminde öncelik ailelerin bilgilendirilmesidir çünkü eğitimin ilk basamağı ailedir.

Tablo 3.14: Vergi Kelimesini Hiç Duydunuz mu?

	Sayı	Yüzde (%)
Hiç duymadım	25	7,4
Aile	76	22,6
Okul	83	24,7
Çevre	97	28,9
Gazete, dergi, TV vb.	55	16,4
Toplam	336	100,0

S.12) Katılımcı öğrencilere verginin ne ifade ettiği sorulduğunda; vergiyi devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak kabul eden 149 (% 44,3), vergiyi vatandaşlık görevi olarak kabul eden 139 (% 41,4), vergiyi zorunlu ve karşılıksız yapılan ödeme olarak kabul eden 39 (% 11,6), vergiyi insanlar üzerine yük olarak kabul eden 8 (% 2,4) ve vergiyi işletmelerin büyümesini engelleyen bir uygulama olarak kabul eden 1 (% 0,3) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.15: Sizce Vergi Ne Anlama Geliyor?

	Sayı	Yüzde (%)
Devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı	149	44,3
Zorunlu ve karşılıksız yapılan ödeme	39	11,6
Vatandaşlık görevi	139	41,4
İnsanlar üzerine bir yük	8	2,4
İşletmelerin büyümesini engelleyen bir uygulama	1	,3
Toplam	336	100,0

Görünen o ki öğrencilerin vergi tanımlarında öncelik karşılık esasına dayanması sonrasında ise vatandaşlık görevi olmasıdır. Sonuç böyle olsa da öğrencilerin genel olarak vergi tanımlarında bilgi sahibi olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

S.13) Katılımcıların vergiye bakış açılarına göre dağılımı; vergiyi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olarak gören öğrenci sayısı 174 (% 51,8), vergiyi kutsal bir vatandaşlık görevi olarak gören öğrenci sayısı 103 (% 30,7), vergiyi hukuki bir konu olarak gören öğrenci sayısı 50 (% 14,9) ve vergiyi ahlaki bir konu olarak gören öğrenci sayısı 9 (% 2,7) olarak görülmektedir. Öğrencilerin vergiye bakış açılarının olumlu olduğu ve verginin insanlar üzerindeki izlenimi hakkında az çok bilgi sahibi oldukları tablodan da anlaşılmaktadır.

Tablo 3.16: Vergiye Bakış Açımız

	Sayı	Yüzde (%)
Sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası	174	51,8
Kutsal bir vatandaşlık görevi	103	30,7
Hukuki bir konu	50	14,9
Ahlâki bir konu	9	2,7
Toplam	336	100,0

S.14) Örneklem grubunun “devlet niçin vergi alır” sorusuna verdiği cevaplara göre dağılımı; verginin vatandaşlara verilen hizmetin karşılığı alındığını belirten 182 (% 54,2), verginin daha iyi (daha refah) bir gelecek için alındığını belirten 98 (% 29,2), verginin devlet ihtiyaçlarının finansmanı olarak alındığını belirten 45 (% 13,4) ve verginin kanunlara uyulması gerektiği için alındığını belirten 11 (% 3,3) katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.17: Devlet Niçin Vergi Alır?

	Sayı	Yüzde (%)
Vatandaşlara verilen hizmetin karşılığı	182	54,2
Devlet ihtiyaçlarının finansmanı	45	13,4
Daha iyi (daha refah) bir gelecek için	98	29,2
Kanunlara uyulması gerektiği için	11	3,3
Toplam	336	100,0

S.15) Araştırmaya katılanların “insanlar niçin vergi verir” sorusuna verdiği cevaplara göre dağılımı; verginin devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı olarak verildiğini kabul eden 184 (% 54,8), verginin daha iyi (daha refah) bir gelecek olarak verildiğini kabul eden 78 (% 23,2), verginin devlet ihtiyaçlarının finansmanı olarak

verildiğini kabul eden 41 (% 12,2) ve verginin kanunlara karşı gelmemek için verildiğini kabul eden 33 (% 9,8) öğrencinin bulunduğu analizde görülmektedir.

Tablo 3.18: İnsanlar Niçin Vergi Verir?

	Sayı	Yüzde (%)
Devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı için	184	54,8
Devlet ihtiyaçlarının finansmanı	41	12,2
Daha iyi (daha refah) bir gelecek için	78	23,2
Kanunlara karşı gelmemek için	33	9,8
Toplam	336	100,0

“Devlet niçin vergi alır” - “insanlar niçin vergi verir” soruları arasındaki ince çizgi bakış açısında saklı, öğrenciler belkide bu ince çizgiyi farkedemediler fakat genel sonuca göre öğrenciler vergiyi karşılık esasına dayandırmaktadırlar.

S.16) Çalışmaya katılan öğrencilere “devletin varlığı için vergi ödenmesi gerekir” sorusu yöneltiyor ve cevapların dağılımı ise şöyledir; devletin varlığı için vergi gereklidir düşüncesini benimseyen 198 (% 58,9), devletin varlığı için verginin gerekli olmadığını düşünen 24 (% 7,1) ve bu iki düşünce arasında kararsızlık yaşayan 114 (% 33,9) öğrenci bulunmaktadır. Kararsızlık yaşayan öğrencilerin göz ardı edilemeyecek ölçüde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.19: Devletin Varlığı İçin Vergi Ödenmesi Gerekir

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	198	58,9
Hayır	24	7,1
Kararsızım	114	33,9
Toplam	336	100,0

S.17) Örneklem grubunun vergi vermeyenler hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; vergi vermeyenleri kötü vatandaş olarak nitelendiren 114 (% 33,9), kurnaz olarak nitelendiren 57 (% 17), hırsız olarak nitelendiren 39 (% 11,6), iyi

vatandaş olarak nitelendiren 22 (% 6,5) ve bu konuda kararsızlık yaşayan 104 (% 31) öğrencinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kararsızlıkları vergi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.20: Vergi Vermeyenlere Bakışınız

	Sayı	Yüzde (%)
Kötü bir vatandaş	114	33,9
İyi bir vatandaş	22	6,5
Kurnaz	57	17,0
Hırsız	39	11,6
Kararsızım	104	31,0
Toplam	336	100,0

S.18) Araştırmaya katkı sağlayan öğrencilerin yaptıkları alışverişlerde vergi verdiklerinin farkında olup olmadıkları incelendiğinde; yapılan alışverişlerde vergi verdiğinin farkında olan 277 (% 82,4) ve farkında olmayan 59 (% 17,6) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.21: Alışveriş Yaparken Vergi Verdiğimizizin Farkında mıyız?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	277	82,4
Hayır	59	17,6
Toplam	336	100,0

S.19) Örneklem grubunun vergi türlerinden en çok hangisine rastladıklarına dair inceleme yapılmak istendiğinde sırasıyla; Katma Değer Vergisi 200 (% 59,5), Gelir Vergisi 100 (% 29,8), Emlak Vergisi 23 (% 6,8), Kurumlar Vergisi 4 (% 1,2), Özel Tüketim Vergisi 4 (% 1,2), Çevre Temizlik Vergisi 4 (% 1,2) ve Veraset ve İntikal Vergisi 1 (% 0,3) öğrenci tarafından bilinmektedir. Öğrencilerin yaptıkları alışverişlerde Katma Değer Vergisi ile sık karşılaştıklarını ve sonrasında Gelir Vergisinin yoğunlukta olmasının ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun il merkezinde yaşamakta olmalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tablo 3.22: En Çok Duyduğunuz Vergi Adı Hangisidir?

	Sayı	Yüzde (%)
Gelir Vergisi	100	29,8
Kurumlar Vergisi	4	1,2
Katma Değer Vergisi	200	59,5
Emlak Vergisi	23	6,8
Özel Tüketim Vergisi	4	1,2
Veraset ve İntikal Vergisi	1	,3
Çevre Temizlik Vergisi	4	1,2
Toplam	336	100,0

S.20) Devletin halka sunduğu hizmetlerin ne ile finanse edildiğine dair inceleme yapıldığında; katılımcılardan 258’ i (% 76,8) vergi, 54’ ü (% 16,1) yardım, 13’ ü (% 3,9) bağış, 7’ si (% 2,1) alacak ve 4’ ü (% 1,2) borç olarak cevaplamada bulunmuşlardır. Katılımcılar araştırmanın vergiye yönelik olduğunu bildikleri için cevap yoğunluğunun bu yüzden vergi olduğu kanaatindeyim.

Tablo 3.23: Hastane, Sağlık Birimleri, Okul, Kitap, Öğretmen, Yol, Su, Elektrik, Baraj, Güvenliğin Sağlanması (Polis, Asker... vb.) Uygulamaların Kaynağı Sizce Nedir?

	Sayı	Yüzde (%)
Bağış	13	3,9
Yardım	54	16,1
Vergi	258	76,8
Borç	4	1,2
Alacak	7	2,1
Toplam	336	100,0

S.21) Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin yaptıkları alışverişler sırasında fiş / fatura alıp almamalarına dair sorgulama yapıldığında; alışverişlerinde fiş / fatura alan 313 (% 93,2), almayan 23 (% 6,8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin fiş / fatura alma alışkanlıkları vergi bilinçlerinden dolayı olmayabilir fakat böyle bir alışkanlıklarının olması bile ilköğretim öğrencileri için yeterli olmaktadır.

Tablo 3.24: Yaptığınız Alışverişlerde Fiş / Fatura Alıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	313	93,2
Hayır	23	6,8
Toplam	336	100,0

S.22) Alışveriş sırasında satıcının fiş / fatura vermeme durumu ile karşılaşan katılımcıların belge alma duyarlılığına göre dağılımı incelendiğinde; fiş / fatura talep eden 238 (% 70,8), talep etmeyen 98 (% 29,2) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.25: Alışveriş Sırasında Fiş / Fatura Satıcı Vermese Bile İster misiniz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	238	70,8
Hayır	98	29,2
Toplam	336	100,0

S.23) Katılım sağlayan öğrencilerin alışverişleri sırasında satıcının bir başka tüketicinin alışverişi karşılığında fiş / fatura vermemesi durumunda tepkilerinin dağılımı; satıcıya uyarıda bulunan 125 (% 37,2), uyarıda bulunmayan 211 (% 62,8) öğrenci bulunmaktadır. Şu durumda öğrenciler uyarıda bulunmayı tercih etmemektedirler.

Tablo 3.26: Alışverişlerde Fiş / Fatura Vermeme Durumu ile Karşılaşıyorum ve Alışveriş Sırasında Fiş / Fatura Almayan Vatandaş ve Vermeyen Satıcıyı İkaz Ediyorum

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	125	37,2
Hayır	211	62,8
Toplam	336	100,0

S.24) Alışveriş yaptıkları yere göre fiş / fatura alma alışkanlıkları değişim gösteren 204 (% 60,7), değişim göstermeyen 132 (% 39,3) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin pazar alışverişinden dolayı fiş / fatura alma alışkanlıklarının değiştiği söylenebilir.

Tablo 3.27: Alışverişi Yaptığım Yer (Pazar, Market, Bakkal vb.) Fiş / Fatura Almamı Etkiler

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	204	60,7
Hayır	132	39,3
Toplam	336	100,0

S.25) Fiş / fatura almak yerine yapılan alışverişlerinde ürün fiyatı konusunda pazarlık yapmayan 278 (% 82,7), yapan 58 (% 17,3) öğrenci bulunmaktadır. Market alışverişlerinde öğrencilerin pazarlık yapmaları mümkün değil diğer alışverişlerde ise öğrencilerden çok aileleri pazarlık yapma ihtiyacı duyabilir, bu yüzden öğrencilerin aile profillerinden hareket ettikleri söylenebilir.

Tablo 3.28: Fiş / Fatura Almak Yerine Satıcı ile Ürün Fiyatı Konusunda Pazarlık Yapıyorum

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	58	17,3
Hayır	278	82,7
Toplam	336	100,0

S.26) “Alınmayan her fiş / fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar” düşüncesini benimseyen 118 (% 35,1), bu düşüncüyü benimsemeyen 84 (% 25,0) ve bu düşüncede kararsızlık yaşayan 134 (% 39,9) öğrencinin olduğu görülmektedir. Analize göre devletin varlığı için vergilerin önemi öğrenciler tarafından çok bilinmemekte bu yüzden öğrencilerin vergi konusunda eksik bilgilerinin giderilmesi sağlanabilir.

Tablo 3.29: Alınmayan Her Fiş / Fatura Devletin Değil Başkalarının Zengin Olmasını Sağlar

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	118	35,1
Hayır	84	25,0
Kararsızım	134	39,9
Toplam	336	100,0

S.27) Araştırmaya katılanların çevrelerinde bulunan kişilerin kaç tanesinin fiş / fatura aldığını gösteren dağılıma göre; 312 (% 92,9) katılımcının çevresinde fiş / fatura alan bulunmakta iken, 24 (% 7,1) katılımcının çevresinde fiş / fatura alan bulunmamaktadır.

Tablo 3.30: Çevrenizdeki Kişileri Göz Önünde Bulundurduğunuzda Kaç Kişi Düzenli Olarak Fiş / Fatura Alıyor?

	Sayı	Yüzde (%)
0	24	7,1
1-3	44	13,1
4-6	75	22,3
7-9	74	22,0
10-12	45	13,4
13 ve üzeri	74	22,0
Toplam	336	100,0

S.28) Araştırmaya katılım sağlayanlara vergi ile ilgili ders, seminer vb. eğitim alıp almaları sorusu karşısında verilen yanıtlarda 176 (% 52,4) öğrenci eğitim almadığını, 160 (% 47,6) öğrenci eğitim aldığını belirtmektedir. Görülüyor ki, Gelir İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı çerçevesinde düzenlenen vergi eğitimi öğrencilere ulaşmakta yetersiz kalmıştır.

Tablo 3.31: Eğitim Hayatınız Boyunca Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders Veya Seminer vb.) Aldınız mı?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	160	47,6
Hayır	176	52,4
Toplam	336	100,0

S.29) Katılımcıların “vergiye dair eğitimler kimler tarafından verilmeli” sorusuna verdikleri yanıtlara göre; 170 (% 50,6) öğrenci vergi idaresi faaliyetleriyle, 91 öğrenci (% 27,1) aile aracılığıyla, 23 (% 6,8) öğrenci görsel araçlarla ve 52 (% 15,5) öğrenci diğer araçlarla olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 3.32: Vergi Eğitimi Kim Tarafından Verilmeli?

	Sayı	Yüzde (%)
Aile aracılığıyla	91	27,1
Vergi idaresi faaliyetleriyle	170	50,6
Görsel araçlarla (gazete, dergi, TV vb.)	23	6,8
Diğer	52	15,5
Toplam	336	100,0

S.30) Araştırmaya katkı sağlayanlardan 150 (% 44,6) katılımcı vergi eğitimlerinin vergi dairesi personelleri tarafından verilmesinin etkili olduğunu, bu düşüncüyü benimsemeyen 40 (% 11,9) ve kararsızlık yaşayan 146 (% 43,5) öğrencinin olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin çoğunluğu vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesini etkin görmemektedir.

Tablo 3.33: Vergi Eğitiminin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesi, Verilen Eğitimi Daha Etkili Hale Getirdi

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	150	44,6
Hayır	40	11,9
Kararsızım	146	43,5
Toplam	336	100,0

S.31) Vergi eğitimlerini sağlayan kurumun etkili olduğu düşünülerek, eğitimlerin aile ve / veya okul tarafından sunulmasının vergi bilincine katkı sağladığını düşünen 204 (% 60,7), bu düşüncüyü benimsemeyen 49 (% 14,6) ve bu düşüncede kararsızlık yaşayan 83 (% 24,7) öğrencinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3.34: Aile İçi Eğitim ve Okul Eğitimi Vergi Bilincini Artırmaktadır

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	204	60,7
Hayır	49	14,6
Kararsızım	83	24,7
Toplam	336	100,0

S.32) Vergisini ödemeyenlere cezai yaptırımların uygulanmasını isteyen 156 (% 46,4), cezai yaptırımların uygulanmasını istemeyen 53 (% 15,8) ve bu konuda kararsızlık yaşayan 127 (% 37,8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergisini ödemeyenlere cezai yaptırımlar uygulamasını belirtmeleri eğitimde ödül ceza yönteminin içinde olduklarına dair izlenimler vermektedir.

Tablo 3.35: Vergisini Ödemeyenlere Ağır Cezai Yaptırımlar Getirilmesi Vergi Bilincini Artırmaktadır

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	156	46,4
Hayır	53	15,8
Kararsızım	127	37,8
Toplam	336	100,0

S.33) Devletin sunduğu hizmetlerin vergilerle sağlandığının belirtilmesi bireylerin vergiye teşvikinde yeterli olmayabilir çünkü biz insanlar görselliğe de önem vermekteyiz ve bizlerden alınan vergilerin nerelerde kullanıldığını bilmekten öte görmek isteriz elbette bu durum vergiye teşvik için önemli bir unsurdur. Bu düşüncüyü benimseyen 198 (% 58,9), benimsemeyen 34 (% 10,1) ve kararsızlık yaşayan 104 (% 31) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.36: Devlete Ödenen Vergilerin Çok Açık ve Net Olarak Nerelerde Kullanıldığının Bilinmesi Vergi Bilincini Etkilemektedir

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	198	58,9
Hayır	34	10,1
Kararsızım	104	31,0
Toplam	336	100,0

S.34) Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) çerçevesinde sunulan vergi eğitimlerinin fiş / fatura alma alışkanlıklarına dair etkilerini gösteren dağılıma göre; vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlığı kazanmada etkili olduğunu belirten 200 (% 59,5), etkisi olmadığını belirten 57 (% 17,0) ve bu konuda kararsızlık yaşayan 79 (% 23,5) katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.37: Vergi Eğitimi Fiş / Fatura Alma Alışkanlığımı Olumlu Yönde Değiştirmiştir

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	200	59,5
Hayır	57	17,0
Kararsızım	79	23,5
Toplam	336	100,0

S.35) GİB tarafından sunulan vergi eğitimlerinden önce vergi ile ilgili kavramların ve vergi türlerinin bildiğini belirten 110 (% 32,7), bilmediğini belirten 98 (% 29,2) ve kararsızlık yaşayan 128 (% 38,1) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.38: Vergi Eğitimi Öncesinde Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi, Özel Tüketim Vergisi Kavramlarının Ne Anlam İfade Ettiğini Biliyordum

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	110	32,7
Hayır	98	29,2
Kararsızım	128	38,1
Toplam	336	100,0

S.36) GİB tarafından sunulan vergi eğitimlerinin vergiye yönelik kavramların öğrenilmesinde yeterli olduğunu belirten 138 (% 41,1), yeterli olmadığını belirten 105 (% 31,3) ve kararsızlık yaşayan 93 (% 27,7) öğrencinin olduğu görülmektedir. Anlaşılan o ki vergi eğitimi öğrenciler açısından yeterli görülmemiştir.

Tablo 3.39: Okulda Verilen Vergi Eğitimi İle Vergi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olduğumu Söyleyebilirim

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	138	41,1
Hayır	105	31,3
Kararsızım	93	27,7
Toplam	336	100,0

S.37) Araştırmaya katılanlara yöneltilen “Ülkemizde vergi bilincinin yeterince gelişmiş olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtların dağılımına göre; vergi bilincinin gelişmiş olduğunu düşünen 89 (% 26,5), gelişmemiş olduğunu düşünen 142 (% 42,3) ve kararsızlık yaşayan 105 (% 31,3) öğrencinin olduğu görülmektedir. Ülkemizde vergi bilincinin yeterince gelişmemiş olduğu öğrencilerin de bilgisi dahilindedir.

Tablo 3.40: Ülkemizde Vergi Bilincinin Yeterince Gelişmiş Olduğu Düşüncesine Katılıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	89	26,5
Hayır	142	42,3
Kararsızım	105	31,3
Toplam	336	100,0

S.38) Vergi Eğitimi benzerinde eğitimlerin okullarda verilmesi vergisel bilinçlenme yolunda olumlu etki göstermektedir düşüncesini benimseyen 217 (% 64,6), olumlu olmadığı düşüncesini benimseyen 41 (% 12,2) ve kararsızlık yaşayan 78 (% 23,2) katılımcının olduğu görülmektedir.

Tablo 3.41: Okulda Verilen Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Olması Vatandaşların Vergi Bilincini Artırmaktadır

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	217	64,6
Hayır	41	12,2
Kararsızım	78	23,2
Toplam	336	100,0

S.39) GİB tarafından verilen vergi eğitimlerinin vergisel bilinçlenme yolunda sürekli olması gerektiğini düşünen 204 (% 60,7), bu düşünceye katılmayan 44 (% 13,1) ve kararsızlık içinde olan 88 (% 26,2) katılımcı bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu eğitimlerin sürekli bir şekilde düzenlenmesini istemektedir.

Tablo 3.42: Vergi Konusunda Verilen Eğitimlerin Sürekli Olarak Yapılması Gerektiğini Düşünüyorum

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	204	60,7
Hayır	44	13,1
Kararsızım	88	26,2
Toplam	336	100,0

3.2.5. Çapraz Tablo Analizi

Çapraz tablo analizinde, öğrencilerin demografik özelliklerinden öncelikle cinsiyet ile vergiyi daha önce duyup duymadıkları ve / veya nereden duydukları, sonrasında yine cinsiyet ile eğitim hayatları boyunca vergi eğitimi alıp almadıkları incelenmiştir. Daha sonra vergi eğitimi alan öğrencilerin baba mesleklerine göre çapraz tablo analizi, ki - kare analizi ve korelasyon analizi uygulanmıştır.

3.2.5.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Vergi Kavramını Duyumları

Örneklem grubunda vergi kelimesini duymayan 9 (% 4,4) kız ve 16 (% 12,1) erkek öğrenci bulunmaktadır. Vergi kelimesini, ailesinden duyan 49 (% 24) kız ve 27 (% 20,5) erkek öğrenci; okuldan duyan 56 (% 27,5) kız ve 27 (% 20,5) erkek öğrenci; çevresinden duyan 58 (% 28,4) kız ve 39 (%29,5) erkek öğrenci; gazete, dergi, TV vb. iletişim araçlarından duyan - gören 32 (% 15,7) kız ve 23 (% 17,4) erkek öğrenci bulunmaktadır. Vergi kelimesini duyan 195' i kız, 116' sı erkek olmak üzere toplamda 311 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.43: Cinsiyet - Vergi Kelimesini Hiç Duydunuz mu?

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Vergi kelimesini hiç duydunuz mu?	Hiç duymadım	9 4,4%	16 12,1%	25 7,4%
	Aile	49 24,0%	27 20,5%	76 22,6%
	Okul	56 27,5%	27 20,5%	83 24,7%
	Çevre	58 28,4%	39 29,5%	97 28,9%
	Gazete, dergi, TV vb.	32 15,7%	23 17,4%	55 16,4%
	Toplam	204 100,0%	132 100,0%	336 100,0%

3.2.5.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Vergiye Yönelik Eğitim

Araştırmaya katılan öğrencilerden vergi konusunda eğitim almış olan 91 (% 44,6) kız ve 69 (% 52,3) erkek öğrenci bulunmakta iken; eğitim almamış olan 113 (% 55,4) kız ve 63 (% 47,7) erkek öğrenci bulunmaktadır. Toplam olarak bakıldığında eğitim almış olan 160 (% 47,6) öğrenci, eğitim almamış olan 176 (% 52,4) öğrenci bulunmaktadır. Görülüyor ki Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen vergi eğitimi çok fazla öğrenciye ulaşamamış.

Tablo 3.44: Cinsiyet - Eğitim Hayatınızda Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders veya Seminer vb.) Aldınız mı?

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Eğitim hayatınız boyunca vergi konusunda bilgilenmenizi sağlayacak bir eğitim (ders veya seminer vb.) aldınız mı?	Evet	91	69	160
		44,6%	52,3%	47,6%
	Hayır	113	63	176
		55,4%	47,7%	52,4%
		204	132	336
	Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

3.2.6. “Eğitim Hayatınız Boyunca Vergi Konusunda Bilgilenmenizi Sağlayacak Bir Eğitim (Ders veya Seminer vb.) Aldınız mı?” Sorusuna “EVET” Cevabı Veren Katılımcıların Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Açısından Analizi

Çalışmamın amacını oluşturan Kütahya İli Merkez ve İlçe İlköğretim Okullarında Maliye Bakanlığı / Gelir İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile 4. sınıf (2011 - 2012 eğitim - öğretim yılı için) öğrencilerine yönelik vergi eğitiminin öğrenciler açısından analizi yapılmıştır. Eğitim hayatları boyunca vergi eğitimi alan öğrencilerin demografik özelliklerinden baba mesleğine göre çapraz tablo analizi ve ki - kare analizi uygulanarak bu eğitimin öğrenciler açısından farklılığı ve korelasyon analizi ile değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

3.2.6.1. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Tanımları

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre verginin tanımına yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (76 - % 47,5) **vergiyi devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak tanımlamakta** ve babası işçi olan 32 (% 53,3), babası çiftçi olan 2 (% 33,3), babası esnaf olan 6 (% 28,6), babası emekli olan 3 (% 30,0), babası memur olan 17 (% 48,6), babası serbest meslek mensubu olan 9 (% 60,0), babası diğer meslek mensubu olan 7 (% 53,8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergiyi tanımlamaları ile baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar esas alınarak incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergiyi tanımlamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergiyi tanımlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.45: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Tanımlarının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Sizce vergi ne anlama geliyor?					
χ^2 : 44,452							
df: 24							
Anlamlılık							
Düzeyi (p): 0,007							
Korelasyon Analizi		Devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı	Zorunlu ve karşılıksız yapılan ödeme	Vatandaşlık görevi	İnsanlar üzerine bir yük	İşletmelerin büyümesini engelleyen bir uygulama	Toplam
r: 0,127							
Babanızın Mesleği	İşçi	32	7	20	1	0	60
		53,30%	11,70%	33,30%	1,70%	0,00%	100,00%
	Çiftçi	2	2	1	0	1	6
		33,30%	33,30%	16,70%	0,00%	16,70%	100,00%
	Esnaf	6	3	12	0	0	21
		28,60%	14,30%	57,10%	0,00%	0,00%	100,00%
	Emekli	3	1	6	0	0	10
		30,00%	10,00%	60,00%	0,00%	0,00%	100,00%
	Memur	17	1	17	0	0	35
		48,60%	2,90%	48,60%	0,00%	0,00%	100,00%
Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	9	0	6	0	0	15	
	60,00%	0,00%	40,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
Diğer	7	0	6	0	0	13	
	53,80%	0,00%	46,20%	0,00%	0,00%	100,00%	
Toplam		76	14	68	1	1	160
		47,50%	8,80%	42,50%	0,60%	0,60%	100,00%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergiyi tanımlamaları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre; ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri $0,007 < 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergiyi tanımlamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır yani H_0 red, **H₁ kabul** edilmektedir. Baba mesleği ki - kare analizine göre öğrencilerin vergiyi tanımlamalarında belirleyici değişken durumundadır. Korelasyon katsayısına (r: 0,127) göre öğrencilerin baba mesleği ve vergiyi tanımlamaları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla

bu iki değişken birlikte artış ve azalış göstermektedir. Analiz sonucuna göre baba mesleği serbest meslek grubu çalışanı, diğer meslek grubu çalışanı ve işçi olan öğrencilerin verginin tanımına yönelik daha çok bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

3.2.6.2. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergiye Bakış Açıları

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre vergiye bakış açıları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (82 - % 51,2) **vergiyi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası** olarak görmekte ve babası işçi olan 22 (% 36,7), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 12 (% 57,1), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 24 (% 68,6), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 5 (% 38,5) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergiye bakış açıları ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergiye bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergiye bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.46: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergiye Bakış Açılarının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Vergiye bakış açınız.				
χ^2 : 23,478 df: 18 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,173		Sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası	Kutsal bir vatandaşlık görevi	Hukuki bir konu	Ahlâki bir konu	Toplam
Korelasyon Analizi r: - 0,042						
Babanızın Mesleği	İşçi	22	26	10	2	60
		36,7%	43,3%	16,7%	3,3%	100,0%
	Çiftçi	3	2	0	1	6
		50,0%	33,3%	0,0%	16,7%	100,0%
	Esnaf	12	5	4	0	21
		57,1%	23,8%	19,0%	0,0%	100,0%
	Emekli	6	3	1	0	10
		60,0%	30,0%	10,0%	0,0%	100,0%
	Memur	24	7	3	1	35
68,6%		20,0%	8,6%	2,9%	100,0%	
Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	10	2	3	0	15	
	66,7%	13,3%	20,0%	0,0%	100,0%	
Diğer	5	7	1	0	13	
	38,5%	53,8%	7,7%	0,0%	100,0%	
Toplam		82	52	22	4	160
		51,2%	32,5%	13,8%	2,5%	100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergiye bakış açıları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,173 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergiye bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Ki - kare analizine göre, baba mesleği öğrencilerin vergiye bakış açılarında belirleyici değişken değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: - 0,042) öğrencilerin baba mesleği ve vergiye bakış açıları arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.3. Baba Mesleğine Göre Devletin Vergi Almasının Öğrenciler Açısından Sebebi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre devletin vergi almasının öğrenciler açısından sebebine yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edilmektedir.

Tablo 3.47: Baba Mesleğine Göre Devletin Vergi Almasının Öğrenciler Açısından Sebeplerinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Devlet niçin vergi alır				
χ^2 : 15,796 df: 18 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,607		Vatandaşlara verilen hizmetin karşılığı	Devlet ihtiyaçlarının finansmanı	Daha iyi (daha refah) bir gelecek için	Kanunlara uyulması gerektiği için	Toplam
Korelasyon Analizi r: 0,040						
Babanızın Mesleği	İşçi	29	10	20	1	60
		48,3%	16,7%	33,3%	1,7%	100,0%
	Çiftçi	4	0	2	0	6
		66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
	Esnaf	14	1	6	0	21
		66,7%	4,8%	28,6%	0,0%	100,0%
	Emekli	4	1	4	1	10
		40,0%	10,0%	40,0%	10,0%	100,0%
	Memur	18	5	12	0	35
		51,4%	14,3%	34,3%	0,0%	100,0%
Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	7	3	5	0	15	
	46,7%	20,0%	33,3%	0,0%	100,0%	
Diğer	6	0	7	0	13	
	46,2%	0,0%	53,8%	0,0%	100,0%	
Toplam		82	20	56	2	160
		51,2%	12,5%	35,0%	1,2%	100,0%

Öğrencilerin çoğunluğu (82 - % 51,2) bu sebebi **vatandaşlara verilen hizmetin karşılığı** olarak görmekte ve babası işçi olan 29 (% 48,3), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 14 (% 66,7), babası emekli olan 4 (%40,0), babası memur olan 18 (% 51,4), babası serbest meslek mensubu olan 7 (% 46,7), babası diğer meslek mensubu olan 6 (% 46,2) öğrenci bulunmaktadır. Devletin vergi almasının sebepleri ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının sebepleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının sebepleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve devletin vergi almasının sebepleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,607 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının sebepleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Korelasyon katsayısına göre ($r: 0,040$) öğrencilerin baba mesleği ve devletin vergi almasının sebepleri arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusudur ve ki - kare analizi neticesinde öğrencilere göre devletin vergi alma sebeplerinde baba mesleği belirleyici değişken değildir.

3.2.6.4. Baba Mesleğine Göre İnsanların Vergi Vermesinin Öğrenciler Açısından Sebebi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre insanların vergi vermesinin öğrenciler açısından sebebine yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (84 - % 52,5) bu sebebi **devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı** olarak görmekte ve babası işçi olan 30 (% 50,0), babası çiftçi olan 2 (% 33,3), babası esnaf olan 15 (% 71,4), babası emekli olan 2 (% 20,0), babası memur olan 21 (% 60,0), babası serbest meslek mensubu olan 7 (% 46,7), babası diğer meslek mensubu olan 7 (% 53,8) öğrenci bulunmaktadır. İnsanların vergi vermesinin sebepleri ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile insanların vergi vermesinin sebepleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile insanların vergi vermesinin sebepleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.48: Baba Mesleğine Göre İnsanların Vergi Vermesinin Öğrenciler Açısından Sebeplerinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 15,018 df: 18 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,661		İnsanlar niçin vergi verir.				Toplam
		Devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı için	Devlet ihtiyaçlarının finansmanı	Daha iyi (daha refah) bir gelecek için	Kanunlara karşı gelmemek için	
Babanızın Mesleği	İşçi	30 50,0%	11 18,3%	14 23,3%	5 8,3%	60 100,0%
	Çiftçi	2 33,3%	1 16,7%	3 50,0%	0 0,0%	6 100,0%
	Esnaf	15 71,4%	2 9,5%	4 19,0%	0 0,0%	21 100,0%
	Emekli	2 20,0%	2 20,0%	4 40,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Memur	21 60,0%	4 11,4%	9 25,7%	1 2,9%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	7 46,7%	2 13,3%	5 33,3%	1 6,7%	15 100,0%
	Diğer	7 53,8%	1 7,7%	4 30,8%	1 7,7%	13 100,0%
	Toplam	84 52,5%	23 14,4%	43 26,9%	10 6,2%	160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve insanların vergi vermesinin sebepleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,661 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile insanların vergi vermesinin sebepleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin baba mesleği insanların niçin vergi verdiği hususunda etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: 0,004) öğrencilerin baba mesleği ve insanların vergi vermesinin sebepleri arasında oldukça zayıf fakat pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır.

3.2.6.5. Baba Mesleğine Göre Devletin Varlığı İçin Verginin Gerekliliği

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre devletin varlığı için verginin gerekliğine yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (98 - % 61,2), **devletin varlığı için verginin gerekli olduğunu düşünmekte** ve babası işçi olan 35 (% 58,3), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 13 (% 61,9), babası emekli olan 5 (% 50,0), babası memur olan 23 (% 65,7), babası serbest meslek mensubu olan 8 (% 53,3), babası diğer meslek mensubu olan 11 (% 84,6) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.49: Baba Mesleğine Göre Devletin Varlığı İçin Verginin Gerekliliğinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Devletin varlığı için vergi ödenmesi gerekir.			
χ^2 : 10,074					
df: 12					
Anlamlılık					
Düzeyi (p): 0,609					
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
r: - 0,002					
Babanızın Mesleği	İşçi	35	3	22	60
		58,3%	5,0%	36,7%	100,0%
	Çiftçi	3	0	3	6
		50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
	Esnaf	13	2	6	21
		61,9%	9,5%	28,6%	100,0%
	Emekli	5	0	5	10
		50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
	Memur	23	3	9	35
		65,7%	8,6%	25,7%	100,0%
Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	8	0	7	15	
	53,3%	0,0%	46,7%	100,0%	
Diğer	11	0	2	13	
	84,6%	0,0%	15,4%	100,0%	
Toplam	98	54	54	160	
	61,2%	33,8%	33,8%	100,0%	

Devletin vergi almasının gerekliği ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının gerekliliği arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının gerekliliği arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve devletin varlığı için vergi alınmasının gerekliliği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,609 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile devletin vergi almasının gerekliliği arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Verginin devletin varlığının devamı için alınması hususunda baba mesleği belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,002) öğrencilerin baba mesleği ve devletin varlığı için verginin gerekliliği arasında oldukça zayıf fakat negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.6. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Vermeyenlere Bakışı

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre **vergi vermeyenlere bakışına** yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin yarısı (80 - % 50,0) **vergi vermeyenlerin kötü vatandaş ve hırsız olduğunu düşünmekte** buna göre babası işçi olan 25 (% 41,7), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 14 (% 66,7), babası emekli olan 5 (% 50,0), babası memur olan 17 (% 48,6), babası serbest meslek mensubu olan 8 (% 53,3), babası diğer meslek mensubu olan 7 (% 53,8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergi vermeyenlere bakışı ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin vergi vermeyenlere bakışı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin vergi vermeyenlere bakışı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.50: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Vermeyenlere Bakışının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Vergi vermeyenlere bakışınız.					
χ²: 34,627							
df: 24							
Anlamlılık							
Düzeyi (p): 0,074		Kötü bir vatandaş	İyi bir vatandaş	Kurnaz	Hırsız	Kararsızım	Toplam
Korelasyon Analizi							
r: 0,099							
Babanızın Mesleği	İşçi	15	2	15	10	18	60
		25,00%	3,30%	25,00%	16,70%	30,00%	100,00%
	Çiftçi	3	1	0	1	1	6
		50,00%	16,70%	0,00%	16,70%	16,70%	100,00%
	Esnaf	9	1	4	5	2	21
		42,90%	4,80%	19,00%	23,80%	9,50%	100,00%
	Emekli	2	2	1	3	2	10
		20,00%	20,00%	10,00%	30,00%	20,00%	100,00%
	Memur	14	2	4	3	12	35
		40,00%	5,70%	11,40%	8,60%	34,30%	100,00%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	3	0	0	5	7	15
		20,00%	0,00%	0,00%	33,30%	46,70%	100,00%
	Diğer	7	2	1	0	3	13
		53,80%	15,40%	7,70%	0,00%	23,10%	100,00%
	Toplam	53	10	25	27	45	160
		33,10%	6,20%	15,60%	16,90%	28,10%	100,00%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi vermeyenlere bakışı arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,074 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi vermeyenlere bakışı arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir ve baba mesleği öğrencilerin vergi vermeyenler hakkındaki düşüncelerinde etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: 0,099) öğrencilerin baba mesleği ve vergi vermeyenlere bakışı arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artış ve azalış göstermektedir.

3.2.6.7. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Vergi Verme Farkındalığı

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışveriş yaparken vergi verme farkındalığına yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (136 - % 85,0) **alışverişlerinde vergi verdiğinin farkında** olan ve babası işçi olan 47 (% 78,3), babası çiftçi olan 5 (% 83,3), babası esnaf olan 18 (% 85,7), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 32 (% 91,4), babası serbest meslek mensubu olan 15 (% 100,0), babası diğer meslek mensubu olan 13 (% 100,0) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.51: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Vergi Verme Farkındalıklarının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Alışveriş yaparken vergi verdiğimiz farkında mıyız?		
χ^2 : 13,091				
df: 6				
Anlamlılık				
Düzeyi (p): 0,042				
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Toplam
r: - 0,013				
Babanızın Mesleği	İşçi	47 78,3%	13 21,7%	60 100,0%
	Çiftçi	5 83,3%	1 16,7%	6 100,0%
	Esnaf	18 85,7%	3 14,3%	21 100,0%
	Emekli	6 60,0%	4 40,0%	10 100,0%
	Memur	32 91,4%	3 8,6%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	15 100,0%	0 0,0%	15 100,0%
	Diğer	13 100,0%	0 0,0%	13 100,0%
	Toplam	136 85,0%	24 15,0%	160 100,0%

Öğrencilerin alışverişlerinde vergi verme farkındalığı ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar esas alınarak incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin vergi verme farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin vergi verme farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde vergi verme farkındalığı arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,042 < 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi verme farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık vardır yani **H₀ red, H₁ kabul** edilmektedir. Baba mesleği öğrencilerin alışverişlerinde vergi verme durumlarını farketmelerinde belirleyici değişkendir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,013) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde vergi verme farkındalığı arasında zayıf fakat negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Analiz neticesinde öğrencilerin baba meslekleri doğrultusunda vergi verme farkındalıkları normal dağılım sergilemektedir fakat baba mesleği serbest meslek grubu çalışanı, diğer meslek grubu çalışanı ve memur olan öğrenciler yaptıkları alışverişlerde vergi verdiklerinin daha çok farkındadırlar.

3.2.6.8. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Tarafından Vergi Türlerinin Duyumu

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre vergi türlerinden en çok hangisini duyduklarına yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (103 - % 64,4) vergi türlerinden **katma değer vergisi'** ni duyduklarını buna göre babası işçi olan 32 (% 53,3), babası çiftçi olan 5 (% 83,3), babası esnaf olan 15 (% 71,4), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 26 (% 74,3), babası serbest meslek mensubu olan 11 (% 73,3), babası diğer meslek mensubu olan 8 (% 61,5) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin en çok duydukları vergiler ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin en çok duydukları vergiler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin en çok duydukları vergiler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.52: Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Tarafından Vergi Türlerinin Duyumlarının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		En çok duyduğunuz vergi adı hangisidir?						
χ^2 : 13,875								
df: 24								
Anlamlılık		Gelir	Kurumlar	Katma	Emlak	Özel	Veraset	Çevre
Düzeyi (p): 0,949		Vergisi	Vergisi	Değer	Vergisi	Tüketim	ve	Temizlik
				Vergisi		Vergisi	İntikal	Vergisi
							Vergisi	Toplam
Korelasyon Analizi								
r: 0,036								
Babanızın Mesleği	İşçi	18 30,0%	2 3,3%	32 53,3%	7 11,7%	1 1,7%		60 100,0%
	Çiftçi	1 16,7%	0 0,0%	5 83,3%	0 0,0%	0 0,0%		6 100,0%
	Esnaf	4 19,0%	0 0,0%	15 71,4%	2 9,5%	0 0,0%		21 100,0%
	Emekli	4 40,0%	0 0,0%	6 60,0%	0 0,0%	0 0,0%		10 100,0%
	Memur	8 22,9%	0 0,0%	26 74,3%	1 2,9%	0 0,0%		35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	3 20,0%	0 0,0%	11 73,3%	1 6,7%	0 0,0%		15 100,0%
	Diğer	3 23,1%	0 0,0%	8 61,5%	2 15,4%	0 0,0%		13 100,0%
	Toplam	41 25,6%	2 1,2%	103 64,4%	13 8,1%	1 0,6%		160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve en çok duydukları vergiler arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,949 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile en çok duydukları vergiler arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin baba meslekleri vergi türlerinin öğrenilmesinde etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: 0,036) öğrencilerin baba mesleği ve en çok

duydukları vergiler arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusudur, dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır.

3.2.6.9. Baba Mesleğine Göre Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerin Öğrenciler Açısından Kaynağı

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre vatandaşlara sunulan hizmetlerin öğrenciler açısından kaynağına yönelik cevapları çapraz tablo ile analiz edilmektedir.

Tablo 3.53: Baba Mesleğine Göre Vatandaşlara Sunulan Hizmetlerin Kaynaklarının Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 18,842 df: 18 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,402		Hastane, sağlık birimleri, okul, kitap, öğretmen, yol, su, elektrik, baraj, güvenliğin sağlanması (polis, asker... vb.) uygulamaların kaynağı sizce nedir?				
Korelasyon Analizi r: 0,084		Bağış	Yardım	Vergi	Borç	Alacak
		Toplam				
Babanızın Mesleği	İşçi	3 5,0%	12 20,0%	44 73,3%	1 1,7%	60 100,0%
	Çiftçi	0 0,0%	2 33,3%	4 66,7%	0 0,0%	6 100,0%
	Esnaf	1 4,8%	1 4,8%	19 90,5%	0 0,0%	21 100,0%
	Emekli	2 20,0%	1 10,0%	7 70,0%	0 0,0%	10 100,0%
	Memur	1 2,9%	1 2,9%	33 94,3%	0 0,0%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	0 0,0%	2 13,3%	13 86,7%	0 0,0%	15 100,0%
	Diğer	0 0,0%	2 15,4%	11 84,6%	0 0,0%	13 100,0%
	Toplam	7 4,4%	21 13,1%	131 81,9%	1 0,6%	160 100,0%

Öğrencilerin çoğunluğu (131 - % 81,9) **hizmetlerin kaynağının vergi olduğunu** ve babası işçi olan 44 (% 73,3), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 19 (% 90,5), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 33 (% 94,3), babası

serbest meslek mensubu olan 13 (% 86,7), babası diğer meslek mensubu olan 11 (% 84,6) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilere göre hizmetlerin kaynağı ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilere göre vatandaşlara sunulan hizmetlerin kaynakları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilere göre vatandaşlara sunulan hizmetlerin kaynakları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin kaynakları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,402 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vatandaşlara sunulan hizmetlerin kaynakları arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin baba mesleği hizmetlerin kaynaklarına yönelik tercihlerinde etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre ($r: 0,084$) öğrencilerin baba mesleği ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin kaynakları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır.

3.2.6.10. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıkları

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları açısından cevapları çapraz tablo ile analiz edilmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu (150 - % 93,8) **fiş / fatura alma alışkanlığı olduğunu** ve babası işçi olan 55 (% 91,7), babası çiftçi olan 5 (% 83,3), babası esnaf olan 21 (% 100,0), babası emekli olan 10 (% 100,0), babası memur olan 35 (% 100,0), babası serbest meslek mensubu olan 12 (% 80,0), babası diğer meslek mensubu olan 12 (% 92,3) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.54: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Dağılımları

Ki - Kare Analizi		Yaptığınız alışverişlerde fiş / fatura alıyor musunuz?		
χ^2 : 10,842				
df: 6				
Anlamlılık				
Düzeyi (p): 0,093				
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Toplam
r: - 0,051				
Babanızın Mesleği	İşçi	55	5	60
		91,7%	8,3%	100,0%
	Çiftçi	5	1	6
		83,3%	16,7%	100,0%
	Esnaf	21	0	21
		100,0%	0,0%	100,0%
	Emekli	10	0	10
		100,0%	0,0%	100,0%
	Memur	35	0	35
		100,0%	0,0%	100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	12	3	15
		80,0%	20,0%	100,0%
	Diğer	12	1	13
		92,3%	7,7%	100,0%
Toplam		150	10	160
		93,8%	6,2%	100,0%

Öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: 0,093 > 0,05 olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H₀ kabul, H₁ red edilmektedir. Dolayısıyla baba mesleği öğrencilerin fiş / fatura alma

alışkanlıklarında belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre ($r: - 0,051$) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.11. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarının Düzeyi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi açısından cevapları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (120 - % 75,0) **fiş / fatura alma alışkanlığının üst düzeyde olduğunu** buna göre babası işçi olan 44 (% 73,3), babası çiftçi olan 2 (% 33,3), babası esnaf olan 16 (% 76,2), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 31 (% 88,6), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 76,9) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3.55: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlığı Düzeylerinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Alışveriş sırasında fiş / fatura satıcı vermese bile ister misiniz?		
χ^2 : 9,813				
df: 6				
Anlamlılık				
Düzeyi (p): 0,133				
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Toplam
r: - 0,016				
Babanızın Mesleği	İşçi	44 73,3%	16 26,7%	60 100,0%
	Çiftçi	2 33,3%	4 66,7%	6 100,0%
	Esnaf	16 76,2%	5 23,8%	21 100,0%
	Emekli	7 70,0%	3 30,0%	10 100,0%
	Memur	31 88,6%	4 11,4%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	10 66,7%	5 33,3%	15 100,0%
	Diğer	10 76,9%	3 23,1%	13 100,0%
	Toplam	120 75,0%	40 25,0%	160 100,0%

Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,133 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Baba mesleği yapılan alışverişlerde öğrencilerin fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyini etkilememektedir. Korelasyon katsayısına göre (r: - 0,016) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

3.2.6.12. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarını Çevresindeki Vatandaşlara Yansıtma Durumu

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları olup da çevresindeki vatandaşlara yansıtılma durumları çapraz tablo ile analiz edilmektedir.

Tablo 3.56: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığı Konusunda Vatandaşla İlişkisi

Ki - Kare Analizi χ^2 : 3,262 df: 6 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,775		Alışverişlerde fiş / fatura vermeme durumu ile karşılaşılıyor ve alışveriş sırasında fiş / fatura almayan vatandaş ve vermeyen satıcıyı ikaz ediyorum.		Toplam
		Evet	Hayır	
Babanızın Mesleği	İşçi	24 40,0%	36 60,0%	60 100,0%
	Çiftçi	1 16,7%	5 83,3%	6 100,0%
	Esnaf	8 38,1%	13 61,9%	21 100,0%
	Emekli	3 30,0%	7 70,0%	10 100,0%
	Memur	12 34,3%	23 65,7%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	5 33,3%	10 66,7%	15 100,0%
	Diğer	7 53,8%	6 46,2%	13 100,0%
	Toplam	60 37,5%	100 62,5%	160 100,0%

Öğrencilerin çoğunluğu (100 - % 62,5) **fiş / fatura alma alışkanlığını çevresindeki vatandaşlara yansıtmadığını** ve babası işçi olan 36 (% 60,0), babası çiftçi olan 5 (% 83,3), babası esnaf olan 13 (% 61,9), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 23 (% 65,7), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 6 (% 46,2) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,775 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin baba mesleği, fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeylerinde belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre ($r: 0,072$) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını çevresindekilere yansıtma düzeyi arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte azalış ve birlikte artış göstermektedir.

3.2.6.13. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Alma Alışkanlıklarını Alışveriş Yaptıkları Yerin Etkilemesi Durumu

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu çapraz tablo ile analiz edilmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu (102 - % 63,8) **fiş / fatura alma alışkanlığını alışveriş yaptıkları yerin etkilediğini** buna göre babası işçi olan 40 (% 66,7), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 12 (% 57,1), babası emekli olan 5 (% 50,0), babası memur olan 24 (% 68,6), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 7 (% 53,8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H_0 : Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 : Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.57: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışveriş Yaptığı Yerin Fiş / Fatura Almada Etkisinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 2,417 df: 6 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,878		Alışverişi yaptığım yer (pazar, market, bakkal vb.) fiş / fatura almama etkiler.		
Korelasyon Analizi r: - 0,051		Evet	Hayır	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	40 66,7%	20 33,3%	60 100,0%
	Çiftçi	4 66,7%	2 33,3%	6 100,0%
	Esnaf	12 57,1%	9 42,9%	21 100,0%
	Emekli	5 50,0%	5 50,0%	10 100,0%
	Memur	24 68,6%	11 31,4%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	10 66,7%	5 33,3%	15 100,0%
	Diğer	7 53,8%	6 46,2%	13 100,0%
	Toplam	102 63,8%	58 36,2%	160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,878 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarını alışveriş yaptıkları yerin etkilemesi durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin yaptıkları alışverişlerin yerine göre fiş / fatura alma alışkanlıklarının değişim gösterip göstermemesini baba mesleği etkilememektedir. Korelasyon katsayısına göre (r: - 0,051) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde alışveriş yaptıkları yerin fiş / fatura alma alışkanlıklarını etkileme durumu arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusudur.

3.2.6.14. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almak Yerine Pazarlık Yapma Tercihleri

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura almak yerine pazarlık yapma durumları çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (131 - % 81,9) **pazarlık yapmayıp fiş / fatura almayı tercih ettiklerini** buna göre babası işçi olan 50 (% 83,3), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 20 (% 95,2), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 32 (% 91,4), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 76,9) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin alışverişlerinde pazarlık yapmayıp fiş / fatura alma alışkanlıklarından vazgeçmemeleri ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde pazarlık yapma ve / veya fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde pazarlık yapma ve / veya fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde pazarlık yapma ve / veya fiş / fatura alma tercihleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3.58: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alma ya da Pazarlık Yapma Tercihlerinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 14,651 df: 6 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,023		Fiş / fatura almak yerine satıcı ile ürün fiyatı konusunda pazarlık yapıyorum.		
Korelasyon Analizi r: 0,028		Evet	Hayır	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	10 16,7%	50 83,3%	60 100,0%
	Çiftçi	3 50,0%	3 50,0%	6 100,0%
	Esnaf	1 4,8%	20 95,2%	21 100,0%
	Emekli	4 40,0%	6 60,0%	10 100,0%
	Memur	3 8,6%	32 91,4%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	5 33,3%	10 66,7%	15 100,0%
	Diğer	3 23,1%	10 76,9%	13 100,0%
	Toplam	29 18,1%	131 81,9%	160 100,0%

Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,023 < 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde pazarlık yapma ve / veya fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık vardır yani H_0 red, **H_1 kabul** edilmektedir. Öğrencilerin alışverişlerinde fiyat konusunda pazarlığı mı yoksa fiş / fatura almayı mı tercih ettiklerini baba mesleği etkilemektedir. Korelasyon katsayısına göre (r: 0,028) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde pazarlık yapma ve / veya fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusudur. Çoğunluğa göre baba mesleği esnaf, memur ve işçi olan öğrenciler alışverişlerinde ürün fiyatında pazarlık yapmayıp ürün için fiş / fatura almayı tercih etmektedir.

3.2.6.15. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almalarının Devlete Sağladığı Yarar

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba mesleklerine göre alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yararın farkındalığı çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu (91 - % 56,9) **fiş / fatura alma alışkanlığının devlete sağladığı yararı bilmediğini ve bu konuda fikirlerinin olmadığını** buna göre babası işçi olan 43 (% 71,7), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 13 (% 61,9), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 16 (% 45,7), babası serbest meslek mensubu olan 6 (% 40,0), babası diğer meslek mensubu olan 3 (% 23,1) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.59: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Fiş / Fatura Alması ile Devlete Sağladığı Yararın Farkındalığının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Alınmayan her fiş / fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.			
χ^2 : 16,435 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,172					
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
r: - 0,139					
Babanızın Mesleği	İşçi	17	15	28	60
		28,30%	25,00%	46,70%	100,00%
	Çiftçi	2	1	3	6
		33,30%	16,70%	50,00%	100,00%
	Esnaf	8	4	9	21
		38,10%	19,00%	42,90%	100,00%
	Emekli	4	3	3	10
		40,00%	30,00%	30,00%	100,00%
	Memur	19	5	11	35
		54,30%	14,30%	31,40%	100,00%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	9	2	4	15
		60,00%	13,30%	26,70%	100,00%
	Diğer	10	1	2	13
		76,90%	7,70%	15,40%	100,00%
Toplam		69	31	60	160
		43,10%	19,40%	37,50%	100,00%

Öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete olan yararını bilip bilmediği ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yararın farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yararın farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yararın farkındalığı arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,172 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıklarının devlete sağladığı yararın farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Öğrencilerin alışverişleri karşılığında fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yarar hakkındaki fikirlerini baba mesleği etkilememektedir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,139) öğrencilerin baba mesleği ve alışverişlerinde fiş / fatura almalarının devlete sağladığı yararın farkındalığı arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.16. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Çevresinde Bulunan Kaç Kişi Alışverişlerinde Fiş / Fatura Almakta

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alıp almamaları çapraz tablo ile analiz edilmektedir. (10 - % 6,2) öğrencinin **çevresinde alışverişlerinde fiş / fatura almayan kişiler** bulunmakta buna göre babası işçi olan 2 (% 3,3), babası çiftçi olan 1 (% 16,7), babası esnaf olan 1 (% 4,8), babası emekli olan 1 (% 10,0), babası memur olan 1 (% 2,9), babası serbest meslek mensubu olan 4 (% 26,7) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.60: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Çevresinde Fiş / Fatura Alan Kişilerin Sayısının Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Çevrenizdeki kişileri göz önünde bulundurduğunuzda kaç kişi düzenli olarak fiş / fatura alıyor?						
χ^2 : 36,709								
df: 30								
Anlamlılık								
Düzeyi (p): 0,186								
Korelasyon Analizi		0	1-3	4-6	7-9	10-12	13 ve üzeri	Toplam
r: 0,072								
Babanızın Mesleği	İşçi	2 3,3%	7 11,7%	15 25,0%	16 26,7%	7 11,7%	13 21,7%	60 100,0%
	Çiftçi	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	6 100,0%
	Esnaf	1 4,8%	2 9,5%	5 23,8%	3 14,3%	6 28,6%	4 19,0%	21 100,0%
	Emekli	1 10,0%	1 10,0%	3 30,0%	2 20,0%	0 0,0%	3 30,0%	10 100,0%
	Memur	1 2,9%	2 5,7%	4 11,4%	13 37,1%	9 25,7%	6 17,1%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	4 26,7%	2 13,3%	1 6,7%	3 20,0%	2 13,3%	3 20,0%	15 100,0%
	Diğer	0 0,0%	2 15,4%	2 15,4%	0 0,0%	3 23,1%	6 46,2%	13 100,0%
	Toplam	10 6,2%	17 10,6%	31 19,4%	38 23,8%	28 17,5%	36 22,5%	160 100,0%

Öğrencilerin çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile öğrencilerin çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: 0,186 > 0,05 olduğu buna göre

öğrencilerin baba meslekleri ile çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir, buna göre baba mesleği öğrencilerin çevresindeki kişilerin yaptıkları alışverişlerdeki fiş / fatura alma alışkanlıklarında belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre ($r: 0,072$) öğrencilerin baba mesleği ve çevresinde bulunan kişilerin alışverişlerinde fiş / fatura alma alışkanlıkları arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır.

3.2.6.17. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Düşünceleri Çerçevesinde Vergi Eğitimi Kim Tarafından Verilmeli

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitimi vermesi gereken kim / kimler olduğu çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitimi vergi idaresi faaliyetleriyle verilmesi gerekir** düşüncesini benimsemekte (87 - % 54,4) buna göre babası işçi olan 28 (% 46,7), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 13 (% 61,9), babası emekli olan 5 (% 50,0), babası memur olan 23 (% 65,7), babası serbest meslek mensubu olan 8 (% 53,3), babası diğer meslek mensubu olan 6 (% 46,2) öğrenci bulunmaktadır. Öğrenciler açısından vergi eğitimi kim / kimler tarafından verilmeli ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H_0 : Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin kim / kimler tarafından verilmesi gerektiği arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 : Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin kim / kimler tarafından verilmesi gerektiği arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.61: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Kimler Tarafından Verilmesi Gerektiğinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Vergi eğitimi kim tarafından verilmeli?				
χ^2 : 25,110						
df: 18						
Anlamlılık						
Düzeyi (p): 0,122						
Korelasyon Analizi		Aile aracılığıyla	Vergi idaresi faaliyetleriyle	Görsel araçlarla (TV, gazete vb.)	Diğer	Toplam
r: 0,185						
Babanızın Mesleği	İşçi	21 35,0%	28 46,7%	3 5,0%	8 13,3%	60 100,0%
	Çiftçi	1 16,7%	4 66,7%	0 0,0%	1 16,7%	6 100,0%
	Esnaf	7 33,3%	13 61,9%	0 0,0%	1 4,8%	21 100,0%
	Emekli	3 30,0%	5 50,0%	0 0,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Memur	5 14,3%	23 65,7%	3 8,6%	4 11,4%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	1 6,7%	8 53,3%	3 20,0%	3 20,0%	15 100,0%
	Diğer	1 7,7%	6 46,2%	1 7,7%	5 38,5%	13 100,0%
	Toplam	39 24,4%	87 54,4%	10 6,2%	24 15,0%	160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin kim / kimler tarafından verilmesi gerektiği arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: 0,122 > 0,05 olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin kim / kimler tarafından verilmesi gerektiği arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Baba mesleği vergi eğitiminin kim / kimler tarafından verilmesi gerektiği konusunda öğrencilerin tercihlerinde belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: 0,185) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin kimler tarafından verilmesi gerektiği arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusudur.

3.2.6.18. Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Düşünceleri Çerçevesinde Vergi Eğitiminin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesi Durumu

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin vergi idaresi faaliyetleriyle verilmesi olumlu yönde etki gösterdi** düşüncesini benimsemekte (83 - % 51,9) buna göre babası işçi olan 26 (% 43,3), babası çiftçi olan 2 (% 33,3), babası esnaf olan 12 (% 57,1), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 21 (% 60,0), babası serbest meslek mensubu olan 5 (% 33,3), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 76,9) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.62: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminde Eğitimin Vergi İdaresi Personeli Tarafından Verilmesinin Etkisine Yönelik Dağılım

Ki - Kare Analizi χ^2 : 19,263 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,082		Vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi, verilen eğitimi daha etkili hale getirdi.			
Korelasyon Analizi r: - 0,074		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	26 43,3%	8 13,3%	26 43,3%	60 100,0%
	Çiftçi	2 33,3%	2 33,3%	2 33,3%	6 100,0%
	Esnaf	12 57,1%	3 14,3%	6 28,6%	21 100,0%
	Emekli	7 70,0%	1 10,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Memur	21 60,0%	0 0,0%	14 40,0%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	5 33,3%	1 6,7%	9 60,0%	15 100,0%
	Diğer	10 76,9%	0 0,0%	3 23,1%	13 100,0%
	Toplam	83 51,9%	15 9,4%	62 38,8%	160 100,0%

Öğrencilerin vergi eğitimini vergi idaresi faaliyetleriyle alması ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,082 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Vergi eğitiminin vergi idaresi personelleri tarafından verilmesinin öğrencilerin vergi bilincine etkisinde baba mesleği etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,074) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.19. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Öğrencilere Aile ve Okul Tarafından Verilmesi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin aile ve okul tarafından verilmesi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitimi aile ve okul tarafından verilmesi gerekir** düşüncesini benimsemekte (105 - % 65,6) buna göre babası işçi olan 35 (% 58,3), babası çiftçi olan 1 (% 16,7), babası esnaf olan 15 (% 71,4), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 26 (% 74,3), babası serbest meslek mensubu olan 9 (% 60,0), babası diğer meslek mensubu olan 12 (% 92,3) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergi eğitimini aile ve okuldaki alması ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin aile ve okul tarafından verilmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

tarafından verilmesi öğrencilerin vergiye yönelik bilinçlenmelerinde baba mesleği belirleyicidir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,021) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin aile ve okul tarafından verilmesinin vergi bilincine etkisi arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artış gösterirken diğeri azalış göstermektedir. Çoğunluğa göre baba mesleği diğer meslek grubu çalışanı, esnaf ve işçi olan öğrenciler vergi bilincinin gelişmesinde aile ve okul eğitimini etkili görmektedir.

3.2.6.20. Baba Mesleğine Göre Vergisini Ödemeyenlerin Cezalandırılması Konusunda Öğrencilerin Düşüncesi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi çapraz tablo ile analiz edilmektedir.

Tablo 3.64: Baba Mesleğine Göre Vergisini Ödemeyenlerin Cezalandırılmasının Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 19,143 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,085		Vergisini ödemeyenlere ağır cezai yaptırımlar getirilmesi vergi bilincini artırmaktadır.			
Korelasyon Analizi r : - 0,054		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	23 38,3%	9 15,0%	28 46,7%	60 100,0%
	Çiftçi	4 66,7%	2 33,3%	0 0,0%	6 100,0%
	Esnaf	14 66,7%	3 14,3%	4 19,0%	21 100,0%
	Emekli	4 40,0%	1 10,0%	5 50,0%	10 100,0%
	Memur	17 48,6%	3 8,6%	15 42,9%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	8 53,3%	4 26,7%	3 20,0%	15 100,0%
	Diğer	10 76,9%	1 7,7%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	80 50,0%	23 14,4%	57 35,6%	160 100,0%

Öğrencilerin yarısı **vergisini ödemeyenlerin cezalandırılması gerektiğini** düşünmekte (80 - % 50,0) buna göre babası işçi olan 23 (% 38,3), babası çiftçi olan 4 (% 6,7), babası esnaf olan 14 (% 23,3), babası emekli olan 4 (% 6,7), babası memur olan 17 (% 28,3), babası serbest meslek mensubu olan 8 (% 13,3), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 16,7) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,085 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir, dolayısıyla baba mesleği bu konuda etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,054) öğrencilerin baba mesleği ve vergisini ödemeyenlerin cezalandırılmasının vergi bilincine etkisi arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

3.2.6.21. Baba Mesleğine Göre Devlete Ödenen Vergilerin Nerelerde Kullanıldığının Bilinmesi ve Vergi Bilincine Etkisi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini etkilemekte** düşüncesini benimsemekte (103 - % 64,4) buna göre babası işçi olan 36 (% 60,0), babası çiftçi olan 3 (% 5,0), babası esnaf olan 13 (% 21,7), babası emekli olan 4 (% 6,7), babası memur olan 28 (% 46,7),

babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 9 (% 69,2) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.65: Baba Mesleğine Göre Devlete Ödenen Vergilerin Nerelerde Kullanıldığının Bilinmesinin Vergi Bilincine Etkisi Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 18,937 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,090		Devlete ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini etkilemektedir.			
Korelasyon Analizi r: 0,011		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	36 60,0%	7 11,7%	17 28,3%	60 100,0%
	Çiftçi	3 50,0%	2 33,3%	1 16,7%	6 100,0%
	Esnaf	13 61,9%	1 4,8%	7 33,3%	21 100,0%
	Emekli	4 40,0%	0 0,0%	6 60,0%	10 100,0%
	Memur	28 80,0%	0 0,0%	7 20,0%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	10 66,7%	1 6,7%	4 26,7%	15 100,0%
	Diğer	9 69,2%	2 15,4%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	103 64,4%	13 8,1%	44 27,5%	160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi arasında anlamlı

farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,090 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisinde, baba mesleği belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre (r : 0,011) öğrencilerin baba mesleği ve devlete ödenen vergilerin nerelerde kullanıldığının bilinmesinin vergi bilincine etkisi arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır.

3.2.6.22. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığına Etkisi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlıklarını** olumlu yönde değiştirdiğini belirtmekte (98 - % 61,2) buna göre babası işçi olan 30 (% 50,0), babası çiftçi olan 4 (% 66,7), babası esnaf olan 16 (% 76,2), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 26 (% 74,3), babası serbest meslek mensubu olan 6 (% 40,0), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 76,9) öğrenci bulunmaktadır. Vergi eğitiminin alışverişlerde öğrencilerin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H_0 : Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 : Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.66: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Fiş / Fatura Alma Alışkanlığına Etkisinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 16,656 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,163		Vergi eğitimi fiş / fatura alma alışkanlığını olumlu yönde değiştirmiştir.			
Korelasyon Analizi r: - 0,046		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	30 50,0%	15 25,0%	15 25,0%	60 100,0%
	Çiftçi	4 66,7%	1 16,7%	1 16,7%	6 100,0%
	Esnaf	16 76,2%	4 19,0%	1 4,8%	21 100,0%
	Emekli	6 60,0%	1 10,0%	3 30,0%	10 100,0%
	Memur	26 74,3%	2 5,7%	7 20,0%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	6 40,0%	3 20,0%	6 40,0%	15 100,0%
	Diğer	10 76,9%	1 7,7%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	98 61,2%	27 16,9%	35 21,9%	160 100,0%

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve fiş / fatura alma alışkanlıklarında vergi eğitiminin etkisi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,163 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir. Baba mesleği, vergi eğitiminin öğrencilerin fiş / fatura alma alışkanlıklarına etkisinde belirleyici değildir. Korelasyon katsayısına göre (r: - 0,046) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin fiş / fatura alma alışkanlığına etkisi arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.23. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Vergi Türlerinin Bilinmesine Yönelik Etkisi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin öğrencilerin vergi türlerine yönelik bilgilendirilmesine etkisi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin vergi türlerine yönelik bilinçlenme sağladığını** (96 - % 60,0) buna göre babası işçi olan 40 (% 66,7), babası çiftçi olan 5 (% 83,3), babası esnaf olan 11 (% 52,4), babası emekli olan 7 (% 70,0), babası memur olan 21 (% 60,0), babası serbest meslek mensubu olan 7 (% 46,7), babası diğer meslek mensubu olan 5 (% 38,5) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.67: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Vergi Türlerinin Öğrenilmesinde Etkisinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 8,761 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,723		Vergi eğitimi öncesinde gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, özel tüketim vergisi kavramlarının ne anlam ifade ettiğini biliyordum.			
		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	20 33,3%	15 25,0%	25 41,7%	60 100,0%
	Çiftçi	1 16,7%	2 33,3%	3 50,0%	6 100,0%
	Esnaf	10 47,6%	5 23,8%	6 28,6%	21 100,0%
	Emekli	3 30,0%	3 30,0%	4 40,0%	10 100,0%
	Memur	14 40,0%	11 31,4%	10 28,6%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	8 53,3%	3 20,0%	4 26,7%	15 100,0%
	Diğer	8 61,5%	3 23,1%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	64 40,0%	42 26,2%	54 33,8%	160 100,0%

Vergi eğitiminin öğrencilerin vergi türlerine yönelik bilinçlenmesinde katkısı ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi türlerinin öğrenilmesinde etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi türlerinin öğrenilmesinde etkisi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin vergi türlerinin öğrenilmesinde etkisi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,723 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergi türlerinin öğrenilmesinde etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir, dolayısıyla baba mesleği etkili değildir. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,026) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin vergi türlerinin öğrenilmesinde etkisi arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.24. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Öğrencilerin Vergi Bilincine Yönelik Etkisi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin vergisel bilinçlenme konusunda etkisi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenmede** olumlu etki gösterdiğini (86 - % 53,8) buna göre babası işçi olan 30 (% 50,0), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 12 (% 57,1), babası emekli olan 3 (% 30,0), babası memur olan 20 (% 57,1), babası serbest meslek mensubu olan 8 (% 53,3), babası diğer meslek mensubu olan 10 (% 76,9) öğrenci bulunmaktadır. Vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenmede katkısı ve öğrencilerin baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenilmede etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenilmede etkisi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenilmede etkisi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3.68: Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Vergi Bilincine Vergi Eğitiminin Etkisinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi		Okulda verilen vergi eğitimi ile vergi konusunda yeterli bilgiye sahip olduğumu söyleyebilirim.			
χ^2 : 15,699					
df: 12					
Anlamlılık					
Düzeyi (p): 0,205					
Korelasyon Analizi		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
r: - 0,008					
Babanızın Mesleği	İşçi	30 50,0%	16 26,7%	14 23,3%	60 100,0%
	Çiftçi	3 50,0%	0 0,0%	3 50,0%	6 100,0%
	Esnaf	12 57,1%	4 19,0%	5 23,8%	21 100,0%
	Emekli	3 30,0%	2 20,0%	5 50,0%	10 100,0%
	Memur	20 57,1%	6 17,1%	9 25,7%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	8 53,3%	0 0,0%	7 46,7%	15 100,0%
	Diğer	10 76,9%	1 7,7%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	86 53,8%	29 18,1%	45 28,1%	160 100,0%

Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,205 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenilmede etkisi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H_0 kabul, H_1 red edilmektedir, buna göre baba mesleği belirleyici olmamaktadır. Korelasyon katsayısına göre (r: - 0,008) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitiminin vergiye yönelik bilinçlenilmede etkisi arasında oldukça zayıf olmasına rağmen negatif yönlü bir ilişki söz konusudur dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.25. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Açısından Ülkemizde Vergi Bilincinin Gelişmişliği

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve ülkemizde vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **ülkemizde vergi bilincinin yeterince gelişmemiş olduğunu düşünmekte** ve (115 - % 71,9) buna göre babası işçi olan 45 (% 75,0), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 13 (% 61,9), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 32 (% 91,4), babası serbest meslek mensubu olan 12 (% 80,0), babası diğer meslek mensubu olan 4 (% 30,8) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.69: Baba Mesleğine Göre Ülkemizde Vergi Bilincinin Gelişmişliğinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 25,099 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,014		Ülkemizde vergi bilincinin yeterince gelişmiş olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?			
Korelasyon Analizi r: 0,003		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	15 25,0%	23 38,3%	22 36,7%	60 100,0%
	Çiftçi	3 50,0%	1 16,7%	2 33,3%	6 100,0%
	Esnaf	8 38,1%	8 38,1%	5 23,8%	21 100,0%
	Emekli	4 40,0%	2 20,0%	4 40,0%	10 100,0%
	Memur	3 8,6%	21 60,0%	11 31,4%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	3 20,0%	7 46,7%	5 33,3%	15 100,0%
	Diğer	9 69,2%	2 15,4%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	45 28,1%	64 40,0%	51 31,9%	160 100,0%

Ülkemizde vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile ülkemizdeki vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile ülkemizdeki vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve ülkemizdeki vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,014 < 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile ülkemizdeki vergi bilincinin gelişmişliği düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır yani H_0 red, **H₁ kabul** edilmektedir. Ülkemizde vergi bilincinin gelişmişliği hususunda öğrencilerin tercihlerini baba meslekleri belirlemektedir. Korelasyon katsayısına göre ($r: 0,003$) öğrencilerin baba mesleği ve ülkemizdeki vergi bilincinin gelişmiş olup olmaması arasında oldukça zayıf olmasına rağmen pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişken birlikte artmakta ve birlikte azalmaktadır. Baba mesleği memur, serbest meslek grubu çalışanı ve işçi olan öğrenciler ülkemizde vergi bilincinin gelişmemiş olduğu konusunda daha çok bilgi sahibidir denilebilir.

3.2.6.26. Baba Mesleğine Göre Öğrenciler Açısından Vergi Eğitiminin Benzerinde Eğitimlerin Düzenlenmesi ve Vergi Bilincine Etkisi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin benzerinde eğitimlerin düzenlenmesinin vergi bilincine etkisi çapraz tablo ile analiz edildiğinde; öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin benzerinde eğitimlerin vergi bilincinin gelişmesi için düzenlenmesi gerektiğini** (112 - % 70,0) buna göre babası işçi olan 38 (% 63,3), babası çiftçi olan 2 (% 33,3), babası esnaf olan 17 (% 81,0), babası emekli olan 8 (% 80,0), babası memur olan 26 (% 74,3), babası serbest meslek mensubu olan 10 (% 66,7), babası diğer meslek mensubu olan 11 (% 84,6) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.70: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Vergi Bilincine Etkisinin Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 13,451 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,337		Okulda verilen vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin olması vatandaşların vergi bilincini artırmaktadır.			
Korelasyon Analizi r: - 0,038		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	38 63,3%	7 11,7%	15 25,0%	60 100,0%
	Çiftçi	2 33,3%	1 16,7%	3 50,0%	6 100,0%
	Esnaf	17 81,0%	3 14,3%	1 4,8%	21 100,0%
	Emekli	8 80,0%	0 0,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Memur	26 74,3%	1 2,9%	8 22,9%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	10 66,7%	1 6,7%	4 26,7%	15 100,0%
	Diğer	11 84,6%	1 7,7%	1 7,7%	13 100,0%
	Toplam	112 70,0%	14 8,8%	34 21,2%	160 100,0%

Vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin düzenlenmesinin vergi bilincine etkisi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergisel bilinçlenme için vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergisel bilinçlenme için vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergisel bilinçlenme için vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin düzenlenmesi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,337 > 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergisel bilinçlenme için vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur yani H₀ kabul, H₁ red

edilmektedir, buna göre baba mesleği etkili olmamaktadır. Korelasyon katsayısına göre (r : - 0,038) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin vergi bilincine etkisi arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusu dolayısıyla bu iki değişkenden biri artarken diğeri azalmaktadır.

3.2.6.27. Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitiminin Benzerinde Eğitimlerin Sürekli Olarak Düzenlenmesi

Vergi eğitimi almış olan öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitiminin benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi çapraz tablo ile analiz edilmektedir.

Tablo 3.71: Baba Mesleğine Göre Vergi Eğitimi Benzerinde Eğitimlerin Düzenlenmesi Dağılımı

Ki - Kare Analizi χ^2 : 22,644 df: 12 Anlamlılık Düzeyi (p): 0,031		Vergi konusunda verilen eğitimlerin sürekli olarak yapılması gerektiğini düşünüyorum.			
Korelasyon Analizi r : - 0,043		Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Babanızın Mesleği	İşçi	31 51,7%	14 23,3%	15 25,0%	60 100,0%
	Çiftçi	3 50,0%	0 0,0%	3 50,0%	6 100,0%
	Esnaf	16 76,2%	2 9,5%	3 14,3%	21 100,0%
	Emekli	6 60,0%	2 20,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Memur	27 77,1%	1 2,9%	7 20,0%	35 100,0%
	Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)	7 46,7%	1 6,7%	7 46,7%	15 100,0%
	Diğer	11 84,6%	0 0,0%	2 15,4%	13 100,0%
	Toplam	101 63,1%	20 12,5%	39 24,4%	160 100,0%

Öğrencilerin çoğunluğu **vergi eğitiminin benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi gerektiğini** (101 - % 63,1) buna göre babası işçi olan 31 (%)

51,7), babası çiftçi olan 3 (% 50,0), babası esnaf olan 16 (% 76,2), babası emekli olan 6 (% 60,0), babası memur olan 27 (% 77,1), babası serbest meslek mensubu olan 7 (% 46,7), babası diğer meslek mensubu olan 11 (% 84,6) öğrenci bulunmaktadır. Vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi ve baba meslekleri arasındaki anlamlı farklılık ki - kare analizi ile aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde incelenmiştir.

H₀: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotezler çerçevesinde öğrencilerin baba meslekleri ve vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı ki - kare bağımsızlık analizi ile incelenmiştir. Elde edilen ki - kare analizi sonucuna göre ki - kare anlamlılık düzeyi yani p değeri: $0,031 < 0,05$ olduğu buna göre öğrencilerin baba meslekleri ile vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesi arasında anlamlı bir farklılık vardır yani **H₀ red, H₁ kabul** edilmektedir. Baba mesleği vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekliliğinin sağlanmasında öğrencilerin tercihlerinde etkilidir. Korelasyon katsayısına göre ($r: - 0,043$) öğrencilerin baba mesleği ve vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli düzenlenmesi arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Çoğunluğa göre, baba mesleği diğer meslek grubu çalışanı, memur ve esnaf olan öğrenciler eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesini istemektedir.

SONUÇ

Devletin bireylere hizmet sunma sürekliliğini sağlaması ve devlet olarak varlığını devam ettirebilmesi verginin varlığı ile mümkündür. Çünkü vergi devlet gelirlerinin yaklaşık % 90' ını oluşturmaktadır. Bu düzenin devamı için devlet ve bireyler sorumluluklarını yerine getirmek durumundadır. Devletin uyguladığı vergi politikası, yasa, yönetmelik ve mevzuat sadece ekonomik ve sosyal boyutları değil bireyler açısından sosyolojik ve psikolojik boyutları da içermelidir. Etkili ve verimli vergi politikaları bireylerin mali güçleri ile orantılı ve psikolojik boyutları ile ölçülü olmalıdır. Bireyler ödemiş olduğu verginin nerelerde kullanıldığını bilmiyorsa, toplumda adil vergi uygulaması yoksa, kanun ve yönetmelikleri anlayamıyorsa vergi ödemek istemeyeceklerdir ve / veya gönüllü olarak ödemeyeceklerdir. Bu durumun devam etmesi halinde bireyler çeşitli çözüm yolu arayacaklardır. Çünkü birey ödediği verginin karşılığını alamamakta, vergiyi yük olarak görmekte ve devlete olan güvenini kaybetmektedir. Uygulanan vergi politikaları bireyler açısından anlaşılır, güven verici, adil ve şeffaf olmalı ve verginin kamu hizmetlerinin finansmanı için önemi, devletin varlığı için önemi bireylere anlatılmalıdır, ki bu durum eğitim ve öğretimle mümkündür.

Vergi yükümlülüğü bulunan kişilerin eğitim - öğretim hayatlarının ilk aşamalarında vergiye yönelik bilgilendirilmeleri ilerleyen yaşlarında verilen eğitimlerden daha etkili olacaktır. Çünkü birey bu yaşlarda aileden ve çevreden gördüğünü, duyduğunu doğru kabul edecek ve bu yaşlarda öğrendikleri aslında geleceğine yön verecektir. Bu yüzden küçük yaşlarda eğitim ve öğretim temelli uygulamalar göz ardı edilemeyecek derecede önemlidir. Bu çalışmada da ilköğretim öğrencilerine sunulan vergi eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisi, öğrencilerin yaptıkları alışverişlerde fiş / fatura alma alışkanlıkları, vergi eğitimi alan öğrencilerin vergiye bakış açıları ve vergi hakkındaki düşünceleri baba meslekleri çerçevesinde incelemeye alınmıştır. Yapılan analizler neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden vergi kelimesini duymayan 9 (% 4,4) kız ve 16 (% 12,1) erkek öğrenci bulunmaktadır. Vergi kelimesini, ailesinden duyan 49 (% 24,0) kız ve 27 (% 20,5) erkek öğrenci; okuldan duyan 56 (% 27,5) kız ve 27 (% 20,5) erkek öğrenci; çevresinden duyan 58 (% 28,4) kız ve 39 (% 29,5) erkek öğrenci; gazete, dergi, TV vb. iletişim araçlarından duyan - gören 32 (% 15,7) kız ve 23 (% 17,4) erkek

öğrenci bulunmaktadır. Vergi kelimesini duyan 195' i kız, 116' sı erkek olmak üzere toplamda 311 öğrenci bulunmaktadır ve vergi konusunda eğitim almış olan 91 (% 44,6) kız ve 69 (% 52,3) erkek olmak üzere toplamda 160 (% 47,6) öğrenci bulunmakta iken; eğitim almamış olan 113 (% 55,4) kız ve 63 (% 47,7) erkek toplamda 176 (% 52,4) öğrenci bulunmaktadır. Görülüyor ki, Kütahya' da 2011 - 2012 eğitim - öğretim yılında tüm ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen vergi eğitimi öğrencilere ulaşmakta yetersiz kalmıştır ya da etkisini gösterememiştir. Araştırmaya katılan 336 öğrencinin çoğunluğu (170 - % 50,6) vergi eğitiminin vergi idaresi faaliyetleriyle verilmesini gerekli görmekte ayrıca öğrenciler (204 - % 60,7) vergi eğitiminin aile ve okul çerçevesinde düzenlenmesinin vergi bilincini geliştireceğini düşünmektedirler.

Vergi eğitimi alan öğrencilere yönelik yapılan analizler ise; verginin tanımı soruluyor ve öğrencilerin çoğunluğu (144 - % 90,0) vergiyi devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı ve vatandaşlık görevi olarak tanımlamaktadır. Başka bir soru ile öğrencilerin vergiye bakış açıları ölçülmeye çalışılıyor ve öğrencilerin çoğunluğu (82 - % 51,2) vergiyi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçası olarak görmektedir. Analiz neticesinde öğrencilerin verginin tanımına ve vergiye bakış açılarına yönelik bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Devletin vergi almasının / insanların vergi vermesinin sebepleri soruluyor ve öğrencilerin genel düşüncesi ise vergi vatandaşlara verilen hizmetlerin karşılığı için (82 - % 51,2) / devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı için (84 - % 52,5) uygulanmaktadır, buna göre öğrenciler vergiyi karşılık esasına dayandırmaktadır. Öğrencilerin vergi vermeyenler hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde, vergi vermeyenler çoğunluğa göre (80 - % 50,0) kötü vatandaş ve hırsız olarak nitelendiriliyor. Öğrencilerin ailesinden ve çevresinden duyumları ile bu düşüncayı benimsedikleri kanaatindeyim. Çünkü bu konuda kararsızlık yaşayan öğrenciler (45 - % 28,1) de göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Öğrencilerin (136 - % 85,0) yaptıkları alışverişlerde vergi verdiklerinin farkında olmaları gelecek için umut verici niteliktedir. Belki alışveriş tutarlarını kontrol ederken gözlerine takıldığı için vergi verdiklerinin farkındadırlar ama yine de vergi kavramına yakınlık duymaları bile olumlu denebilir. Yaptıkları alışverişlerde fiş / fatura alma alışkanlığı olan öğrenciler (150 - % 93,8) ailelerine hesap verme düşüncesi ile fiş / fatura almakta fakat bu amaçla bile olsa alışverişlerinin kayıt altına alınmasını istemeleri göz ardı edilemeyecek ölçüde gelişme

olarak görülebilir. Öğrencilerin alışverişlerinde ürünün fiyatında pazarlık yapmayıp, fiş / fatura almayı tercih etmeleri alışveriş yaptıkları yerden kaynaklı olabilir. Ayrıca öğrencilerin ebeveynlerini örnek alması düşünüldüğünde, analize göre ebeveynler pazarlık yapmaktansa fiş / fatura almayı, alışverişlerinin kayıt altında olmasını tercih etmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan vergiyi doğru anladıkları ve vergi bilincinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Vergi eğitimi alan öğrencilerin (160 - % 47,6) analizleri neticesinde; vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi, çoğunluğa göre (83 - % 51,9) eğitimi etkili kılmıştır fakat kararsızlık yaşayan öğrenciler (62 - % 38,8) de az değildir. Vergi eğitimi öğrencilerin alışverişlerde fiş / fatura alma alışkanlığı kazanmalarını sağlamıştır (98 - % 61,2) elbette ama olumsuz düşünen (27 - % 16,9) ve kararsızlık yaşayan (35 - % 21,9) öğrencilerin var olması da üzücü bir durumdur. Vergi türlerine yönelik kavramların öğrenilmesinde vergi eğitimi pek başarılı olamamış görünmekte, çünkü çoğunluk (118 - % 73,8) eğitimin vergi türlerinin öğrenilmesinde etki göstermediğini belirtmiştir. Eğitim ile öğrencilerin çoğunluğu (86 - % 53,8) vergi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu, (112 - % 70,0) vergi eğitimi benzerindeki eğitimlerin düzenlenmesinin bireylerde vergi bilincini geliştirdiğini ve (101 - % 63,1) vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin devamlı bir şekilde düzenlenmesini belirtmektedir. Genel ifadeyle vergi eğitimi öğrencilerin vergiye karşı tutumlarını iyileştirmiş ve geliştirmiştir.

Öğrencilerin vergi algı ve bilinç düzeyi öğrencilerin cinsiyetine, ikamet yerlerine, anne veya baba öğrenim düzeyine, anne mesleğine, aile aylık gelirine ve aylık harcama tutarlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Baba mesleğinin öğrencilerin vergi algılarında ve bilinçlerinde belirleyici değişken olup olmadığı analiz ediliyor ve analiz sonucuna göre; verginin tanımına yönelik öğrencilerin çoğunluğu (76 - % 47,5) tercihlerini devletin sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak görmekte ve baba mesleği serbest meslek grubu çalışanı, diğer meslek grubu çalışanı ve işçi olan öğrenciler verginin tanımında daha çok bilgi sahibidir denilebilir. Analiz neticesinde öğrencilerin baba meslekleri doğrultusunda vergi verme farkındalıkları (136 - % 85,0) normal dağılım sergilemektedir fakat baba mesleği serbest meslek grubu çalışanı, diğer meslek grubu çalışanı ve memur olan öğrenciler yaptıkları alışverişlerde vergi verdiklerinin daha çok farkındadır. Öğrencilerin çoğunluğu (131 - %81,9)

alışverişlerinde ürün fiyatında pazarlık yapmayıp, fiş / fatura almayı tercih etmektedir. Baba mesleği esnaf, memur ve işçi olan öğrenciler alışverişlerinde ürün fiyatında pazarlık yapmayıp ürün için fiş / fatura almaktadır. Vergi eğitiminin aile ve okul çerçevesinde verilmesini gerekli gören öğrencilerden (105 - % 65,6); baba mesleği diğer meslek grubu çalışanı, esnaf ve işçi olan öğrenciler vergi bilincinin gelişmesinde aile ve okul eğitimi etkili görmektedir. Ülkemizde vergi bilincinin gelişmemiş olduğunu düşünen öğrencilerden (115 - % 71,9); baba mesleği memur, serbest meslek grubu çalışanı ve işçi olan öğrenciler ülkemizde vergi bilincinin gelişmemiş olduğu konusunda daha çok bilgi sahibidir denilebilir. Öğrencilerin almış olduğu vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesini gerekli gören öğrencilerden (101 – % 63,1); baba mesleği diğer meslek grubu çalışanı, memur ve esnaf olan öğrenciler eğitimlerin sürekli olarak düzenlenmesini istemektedir. Genel olarak bir kanıya varmak gerekirse; baba mesleği (serbest meslek grubu çalışanı, diğer meslek grubu çalışanı, memur, işçi ve esnaf) öğrencilerin vergiye yönelik algı, tutum ve davranışlarında yönlendirici değişkendir.

Araştırmada en dikkat çeken nokta ise kararsızlık içinde olan öğrencilerin oranının yüksek düzeyde olmasıdır, bu durum olumsuz olarak da algılanabilir bilgi eksikliği olarak da algılanabilir, fakat bilgi eksikliğinden kaynaklı olduğunu düşünmek istiyorum. Analiz sonucunda genel kanaatim ise vergi eğitimi benzerindeki eğitimlerin öncelikle aile ortamına dahil edilmesi; sonrasında ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler esas alınarak eğitimlerin düzenli ve etkin bir şekilde yapılması; gerektiğinde aile - okul işbirliği ile vergiye yönelik bilgilendirilme ve uygulama yapılması; vergiye yönelik bilgilendirmelerin medya ve görsel araçlar vasıtasıyla düzenlenmesi, olarak sıralanabilir. Vergisel bilinçlenme yolunda Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na büyük görev düşmektedir. Çünkü vergi devletin düzeni ve devamı için gerekli bir finansmandır ve öneminin bireylerce kavranması gerekmektedir. Bu durum da ancak geleceğin vergi mükelleflerinin çekirdekten yetişmesi ile mümkündür.

EKLER

Ek 1: Anket İzni Dilekçesi

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Enstitünüzün Maliye Bilim Dalı 201291141020 numaralı yüksek lisans öğrencisiyim.
"Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma"
adlı yüksek lisans tez çalışmamın anket uygulaması için, gerekli birimlerden (Kütahya
Valiliği, Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü) izinlerin alınmasını saygılarımla arz ederim.

TC: 49300456360
TEL NO: 05534345658
ADRES: Fatih Mah. Kalender Sokak.
Azot Birlik Evleri A-4 Blok
D:6 Kütahya

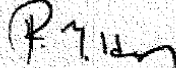
14.05.2015

Rukiye Karadağ

Tez Danışmanı:

Uygundur.

 Yrd.Doç.Dr. Fazlı YILDIZ
 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
 Maliye Bölümü

Ek 2: Vergi Bilinci ve Vergi Algısı Anket Soruları

Değerli öğrenci arkadaşım,

Bu anket vergi bilinci ve vergi algısı ile ilgili düşüncelerinizi belirlemek amacıyla uygulanmaktadır. Vereceğiniz cevaplar “Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” adlı bilimsel çalışma amacıyla kullanılacaktır. Size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Bilimsel bir çalışmaya katkı sağladığınız için teşekkür ediyorum.

Rukiye KARACA

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1) Cinsiyetiniz ☐ Kız ☐ Erkek
- 2) İkamet Edilen Yer ☐ Devlet Yurdu ☐ Özel Yurt ☐ Aile
☐ Akraba ☐ Arkadaş
- 3) Ailenizin İkamet Ettiği Yer ☐ Köy ☐ Kasaba ☐ İlçe ☐ İl
- 4) Ailedeki Birey Sayısı ☐ 1-3 ☐ 4-5 ☐ 6 ve üzeri
- 5) Babanızın Öğrenim Düzeyi ☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar veya İlkokul Mezunu
☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise veya Dengi Okul Mezunu
☐ Yüksekokul veya Üniversite Mezunu
- 6) Annenizin Öğrenim Düzeyi ☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar veya İlkokul Mezunu
☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise veya Dengi Okul Mezunu
☐ Yüksekokul veya Üniversite Mezunu
- 7) Babanızın Mesleği ☐ İşçi ☐ Çiftçi ☐ Esnaf ☐ Emekli
☐ İşsiz ☐ Memur ☐ Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)
☐ Diğer
- 8) Annenizin Mesleği ☐ İşçi ☐ Ev hanımı ☐ Esnaf ☐ Emekli
☐ İşsiz ☐ Memur ☐ Serbest Meslek (Avukat, Doktor vb.)
☐ Diğer

20) Hastane, sağlık birimleri, okul, kitap, oğretmen, yol, su, elektrik, baraj, guvenliğin sağlanması (polis, asker... vb.) uygulamaların kaynağı sizce nedir?

☐ Bağış ☐ Yardım ☐ Vergi ☐ Borç ☐ Alacak

21) Yaptığınız alışverişlerde fiş / fatura alıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

22) Alışveriş sırasında fiş / fatura satıcı vermese bile ister misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

23) Alışverişlerde fiş / fatura vermeme durumu ile karşılaşıyorum ve alışveriş sırasında fiş / fatura almayan vatandaşı ve vermeyen satıcıyı ikaz ediyorum.

☐ Evet ☐ Hayır

24) Alışveriş yaptığım yer (pazar, market, bakkal vb.) fiş / fatura almamı etkiler.

☐ Evet ☐ Hayır

25) Fiş / fatura almak yerine satıcı ile ürün fiyatı konusunda pazarlık yapıyorum.

☐ Evet ☐ Hayır

26) Alınmayan her fiş / fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

27) Çevrenizdeki kişileri göz önünde bulundurduğunuzda kaç kişi düzenli olarak fiş / fatura alıyor?

☐ 0 ☐ 1-3 ☐ 4-6 ☐ 7-9 ☐ 10-12 ☐ 13 ve üzeri

28) Eğitim hayatınız boyunca vergi konusunda bilgilenmenizi sağlayacak bir eğitim (ders veya seminer vb.) aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

29) Vergi eğitimi kim tarafından verilmeli?

- ☐ Aile aracılığıyla
☐ Vergi idaresi faaliyetleriyle
☐ Görsel araçlarla (TV, gazete vb.)
☐ Diğer

30) Vergi eğitiminin vergi idaresi personeli tarafından verilmesi, verilen eğitimi daha etkili hale getirdi.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

31) Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincini artırmaktadır.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

32) Vergisini ödemeyenlere ağır cezai yaptırımlar getirilmesi vergi bilincini artırmaktadır.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

33) Devlete ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini etkilemektedir.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

34) Vergi eğitimi fiş / fatura alma alışkanlığımı olumlu yönde değiştirmiştir.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

35) Vergi eğitimi öncesinde gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, özel tüketim vergisi kavramlarının ne anlam ifade ettiğini biliyordum.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

36) Okulda verilen vergi eğitimi ile vergi konusunda yeterli bilgiye sahip olduğumu söyleyebilirim.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

37) Ülkemizde vergi bilincinin yeterince gelişmiş olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

38) Okulda verilen vergi eğitimi benzerinde eğitimlerin olması vatandaşların vergi bilincini artırmaktadır.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

39) Vergi konusunda verilen eğitimlerin sürekli olarak yapılması gerektiğini düşünüyorum.

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

Eğitim hayatınız boyunca başarılar dilerim...

Ek 3: Anket İzni

-vrak Tarih ve Sayısı: 21/05/2015-19954

I. C.
DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 55093314-730.08 03-
Konu : Anket İzni

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi : Rukiye KARACA'nın 14.05.2015 tarihli dilekçesi.

İlgide kayıtlı dilekçeye istinaden, Enstitümüz Maliye tezli yüksek lisans programı öğrencisi Rukiye KARACA'nın "Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tez çalışmasında anket uygulayabilmesi için, Kütahya Valiliği ve Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınabilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imza

Doç. Dr. Niyazi KURNAZ
Enstitü Müdürü

EKLER :

- 1- Öğrenci Dilekçesi (1 sayfa)
- 2- Anket Örneği (1 sayfa)

Evrak İlanı ve Sayısı: 26/05/2015-E.4644

I. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı :45295868-730.08.03-
Konu :Anket İzni

KÜTAHYA İL MİLLİ EĞİTİM MUDURLUĞUNA

İlgi : 21/05/2015 tarihli ve 55093314-730.08.03-19954 sayılı yazı

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye tezli yüksek lisans programı öğrencisi Rukiye KARACA'nın "Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında anket çalışması yapma talebiyle ilgili Enstitü Müdürlüğünün ilgi yazı sureti ve ekleri yazımız ekinde gönderilmektedir.

Söz konusu anket çalışmasının yapılması Rektörlüğümüzce uygun görülmüş olup, Müdürlüğünüzce de uygun görülmesi halinde gerekli iznin verilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim

e-imza

Prof. Dr. Mehmet Tevfik BAYER
Rektör a
Rektör Yardımcısı

EK :
İlgi yazı sureti ve ekleri (4 sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://ebys.dpu.edu.tr/enVision/Dogrula/NNUNZF>

Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: 2742652031
E-Posta : ogrisi@dpu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için İrtibat: C DOLKER Memur
Faks: 2742652027
Elektronik ağ: <http://www.dpu.edu.tr>

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.YET.00.20.00.0 / 3616
Konu : Araştırma, Yarışma ve
Sosyal Etkinlik İzinleri.

07/03/2012

GENELGE
2012 / 13

Bakanlığımıza bağlı her tür ve derecedeki okul ve kurumlarda üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve araştırmacıların yapacakları araştırma faaliyetleri kapsamında verilerin toplanması ile yarışma ve sosyal etkinliklerle ilgili izin talepleri aşağıdaki esaslara göre değerlendirilip sonuçlandırılacaktır.

1. Araştırma önerisi ve veri toplama araçları Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olacak; millî ve manevî değerlere aykırı, kişilik haklarını ihlal eden; cinsiyet, din, dil, ırk gibi farklılıkları istismar eden, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve uluslararası bağlayıcılığı olan diğer belgelerce suç kabul edilen hususları içeren, kişisel ve ailevi mahremiyeti ifşa eden soru, ifade, resim ve çizimler yer almayacaktır.
2. Veri toplama araçlarında kişi, kurum ve kuruluşların reklamını veya tanıtımını yapan ifade ve öğeler bulunmayacaktır.
3. Başvurılarda araştırma önerisi ile veri toplama araçlarının tamamı idareye sunulacaktır.
4. Araştırma ve veri toplama uygulamaları hiçbir şekilde okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacaktır.
5. Sadece bir ilde gerçekleştirilecek araştırma uygulamaları ile yarışma ve sosyal etkinlikler için ilgili il Millî Eğitim Müdürlüğüne; birden fazla ilde gerçekleştirilecekler için uygulamanın yapılacağı kurumların bağlı olduğu Genel Müdürlüğe; Bakanlığın birden çok birimi ile uluslararası araştırma, yarışma ve sosyal etkinlikler için ise Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne müracaat edilecektir.

14.03.2008 tarih B.08.0.EGD.0.33.07.00.01-38/776 ve 2008/15 sayılı Genelge ile 28.02.2007 tarihli ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-311/1084 sayılı Makam Onayı ile uygulunmaya konulan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi yürürlükten kaldırılmış olup araştırma uygulama izinleri ile yarışma ve sosyal etkinlik izin taleplerinin yukarıdaki esaslara göre değerlendirilmesi ve başvuruların bir hafta içinde sonuçlandırılması hususunda gereğini rica ederim.

Ömer DİNÇER
Millî Eğitim Bakanı

DAĞITIM:
A ve B Planı

Tel : (0 312) 296 96 95
Faks : (0 312) 213 62 18
İnternet : <http://ogtmek.meb.gov.tr>
E-posta : genelge@meb.gov.tr
06560 Teknoköyler ANKARA

Ek 4: İzin Belgesi

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :53490996/44/5701923
 Konu :Rukiye KARACA'nın Anket
 Çalışması

03.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu Genelgesi
 b)Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı'nın 26/05/2015
 tarih ve 45295868-730.08.03 sayılı yazısı

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı'nın ilgi (b) yazısında Eğitim Bilimleri Enstitüsü Maliye Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Rukiye KARACA'nın "Vergi Bilinci ve Vergi Algısı" konulu anket çalışmasını Merkezde bulunan Ortaokulların öğrencilerine uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu anket çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim-öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Olurlarınıza arz ederim

Coşkun ESEN
 İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
 03.06.2015

Yüksel KARA
 Vali a.
 Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü/KUTAHYA
 Elektronik Ağ: kutahya.meb.gov.tr
 e-posta: stratejigelistirme43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Turhan YAVUZ-Şef
 Tel: (0 274) 223 62 41-140
 Faks: (0 274) 223 62 54

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9a30-5a56-3afe-9735-aaa6 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.5760362
Konu : Rukiye KARACA'nın Anket Çalışması

04.06.2015

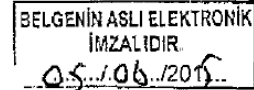
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a)26/05/2015 tarih ve 45295868-730.08 03 sayılı yazınız.+
b)Valilik Makamlarının 03/06/2015 tarihli ve 53490996/44/5701923 sayılı onayı.+

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Maliye Yüksek Lisans öğrencisi Rukiye KARACA'nın "Vergi Bilinci ve Vergi Algısı" başlıklı anket çalışması için Valilik Makamlarından alınan onay ekte gönderilmiştir

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Hamdi SARIOĞ
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:Valilik Onayı

İmza: Kemal EĞİMLER

VHLRL

Evrak Tarih ve Sayısı: 09/06/2015-22647

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 45295868-730 08 03-
Konu : Anket İzni

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 21/05/2015 tarihli ve 55093314-730 08 03-19954 sayılı yazı.
b) 04/06/2015 tarihli ve 5760362 sayılı yazı.

İlgi (a) yazınız bildirilen Enstitünüz Maliye tezli yüksek lisans programı 201291141020 nolu öğrencisi Rukiye KARACA'nın "Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" konulu anket yapma talebinin uygun görüldüğü ile ilgili ilgi (b) yazı sureti ve ekleri yazımız ekinde gönderilmektedir. Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim

e-imza
Sülbüye UMURHAN
Daire Başkanı V.

EK :
İlgi yazı sureti ve ekleri (2 sayfa)

Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10 Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: 2742652031
E-Posta: ogrisi@dpu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: C.DOLKER Memur
Faks: 2742652027
Elektronik ağ: <http://www.dpu.edu.tr>

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Abdurrahman, (2003), **Kamu Maliyesi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Fersa Matbaacılık, Ankara.
- AKINCI, Adil ve Oğuz, BAŞOL, (2015), “Vergi Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kırklareli İlinde Yaşayan İnsanların Vergi Algısı”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 43, ss. 170-179.
- AKTAN, Coşkun Can, (2006), “Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı”, **Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Coşkun Can, Aktan, Dilek, Dileyici ve İstiklal Yaşar, Vural, (Ed.), Seçkin Kitabevi, Ankara, ss. 125-136.
- AKTAN, Coşkun Can, Dilek, DİLEYİCİ ve Özgür, SARAÇ, (2003), “Vergi Zulmüne Karşı Direnişin İki Yönü: Sivil İtaatsizlik ve Vergi İsyanı”, **Vergi, Zulüm ve İsyan**, Phoeni^x Yayınevi, Ankara.
- AKTAN, Coşkun Can, Dilek, DİLEYİCİ ve Özgür, SARAÇ, (2006), “Vergilere Karşı Tepkiler ve Vergilerin Ahlâki ve Sosyo-Psikolojik Sınırları”, **Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Coşkun Can, Aktan, Dilek, Dileyici ve İstiklal Yaşar, Vural, (Ed.), Seçkin Kitabevi, Ankara, ss. 159-171.
- ALKAN, Arzu, (2009), “Vergi Bilinci ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükellef Davranışlarının Tespiti: Zonguldak İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak **Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Zonguldak.
- ALTUĞ, Figen, Murat, ÇAK, Murat, ŞEKER ve Önder, BİNGÖL, (2010), Türkiye’de Vergi Bilinci: İstanbul Araştırması, **İSMMMO Yayın No: 134**, İstanbul.
- ALTUNIŞIK, Remzi, Recai, COŞKUN, Serkan, BAYRAKTAROĞLU ve Engin, YILDIRIM, (2007), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- ARMAĞAN, Ramazan ve Derya, ŞENCAN, (2013), “Türkiye’de Vergi Bilinci ve Ahlakı Üzerine Ampirik Çalışmalar Destekli Bir Değerlendirme”, **1st International Conference on New Directions in Business, Management, Finance and Economics (ICNDBM 2013)**, 12-14 September Venue: Eastern Mediterranean University, Famagusta, Northern Cyprus.

- BİBEROĞLU, Elif, (2006), “Türkiye’ de Gönüllü Vergi Uyumı”, Yüksek Lisans Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir.
- BİRİNCİ, Eda, (2010), “Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi ve Vergi Bilinci: Tekirdağ İli Merkez İlçe Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tekirdağ.
- BUYRUKOĞLU, Selçuk ve İrem, ERASA, (2012), “Vergi Bilincinin Oluşmasında Mükellef Haklarının Yeri ve Önemi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 375, ss. 116-127.
- CANSIZ, Harun, (2006), “Vergi Mükelleflerinin Vergiyi Algılama Hakkındaki Görüşleri: Afyonkarahisar İli Örneği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, ss. 115-138.
- ÇAKIR, Hüseyin, (2010), “Çocuklarda Vergi Bilinci Oluşturmaya Yönelik İnternet Sayfası Tasarımı”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, ss. 18-34.
- ÇATALOLUK, Cuma, (2008), “Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları”, **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi**, Sayı: 20, ss. 213-228.
- ÇELİK, Kadir ve Onur, EROĞLU, (2014), “İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi İdari: Zonguldak İli Örneği”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 301-326.
- ÇELİKKAYA, Ali ve Hüseyin, GÜRBÜZ, (2008), “Mükelleflerin Vergiye Karşı Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkinin Analizi”, **Sosyo Ekonomi Dergisi**, Temmuz-Aralık, ss. 23-54.
- ÇEVİK, Savaş, (2012), “Mükellefin Devlet ve Toplumla Etkileşimi, Bireysel Normlar ve Vergi Ahlâkı”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, ss. 258-289.
- ÇİÇEK, Halit, (2006), “Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri (İstanbul İli Anket Çalışması)”, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.

- ÇİÇEK, Halit, Mehmet, KARAKAŞ ve Abdunnur, YILDIZ, (2008), Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Vergi Yükümlülerinin Vergiyi Algılama ve Tutum Analizi: Bir Alan Araştırması, **Maliye Bakanlığı / Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2008 / 381**, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.
- DEVİRİM, Fevzi, (1995), **Kamu Maliyesine Giriş**, 1. Baskı, Anadolu Matbaacılık, Kasım, İzmir.
- EDİZDOĞAN, Nihat, (2004), **Kamu Maliyesi**, 8. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa.
- EGELİ, Haluk ve Funda, DİRİL, (2014), “Vergi Bilincinin Oluşumunda Bilişim Teknolojilerinin Rolü: İzmir İli İçin Bir Uygulama”, **Sosyo Ekonomi Dergisi**, Temmuz-Aralık, ss. 33-56.
- ERDAL, Dicle, (2011), “Sosyo-Psikolojik Yönden Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Nedenleri”, Yüksek Lisans Tezi, **Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Manisa.
- ERDEM, Metin, Doğan, ŞENYÜZ ve İsmail, TATLIOĞLU, (2006), **Kamu Maliyesi**, 4. Baskı, Baran Matbaacılık, Ekin Kitabevi, Bursa.
- ERGİNAY, Akif, (1998), **Kamu Maliyesi**, Gözden Geçirilmiş ve İşlenmiş 16. Baskı, Savaş Yayınları, Baran Ofset, Ankara.
- FELD, P.Lairs ve Brunos S., FREY, (2007), “Tax Compliance as the Result of A Psychological Tax Contract: The Role of Incentives and Responsive Regulation”, **Law and Policy**, Vol: 29, No: 1, pp. 102-120.
- GENCEL, Ufuk ve Elif, KURU, (2012), “Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 20, ss. 29-60.
- GÖK, Kerim, (2007), “Vergi Direncinin Gelişimi”, **Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 1, ss. 143-163.
- GÖKBUNAR, Ali Rıza, Sibel, SELİM ve Halit, YANIKKAYA, (2001), “Türkiye’de Vergi Ahlâkını Belirleyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, **Ekonomik Yaklaşım Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 63, ss. 69-94.

- GÜNER, Ümit, (2008), “Türkiye’de Vergi Bilincinin ve Vergi Ahlâkının Oluşmasında Gelir İdaresinin Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir.
- HAZMAN, Gülsüm Gürler, (2009), “Vergi Bilincini Etkileyen Muhtemel Dışsal Etkenlerin Lojistik Regresyon Analizi ile Tespiti”, **Akademik İncelemeler**, Cilt: 4, Sayı: 1, ss. 53-71.
- İNANÇ, Macide, (2012), “Vergi Ahlâkını Şekillendiren Faktörlerin Vergiden Kaçınma ve Vergi Kaçırma Üzerindeki Etkisi: Biga Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi**, Çanakkale.
- İPEK, Selçuk ve İlknur, KAYNAR, (2009a), “Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 157, Temmuz-Aralık, ss. 116-130.
- İPEK, Selçuk ve İlknur, KAYNAR, (2009b), “Vergiye Gönüllü Uyum Konusunda Çanakkale İline Yönelik Ampirik Bir Çalışma”, **Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 1, ss. 173-190.
- İZGİ, Kadriye ve Naci Tolga, SARUÇ, (2011), “Sosyo-Kültürel Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri ile Yapılan Anket Çalışması”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, ss. 133-142.
- İZGİ, Kadriye, (2011), “Vergi Ahlâkını Etkileyen Faktörler: Sakarya Üniversitesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sakarya.
- KALENDEROĞLU, Mahmut, (2002), **Bütçe ve Borçlanma**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KARABIYIK, Erol Ünal, (2015), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**, Başak Matbaacılık, Ankara.
- KARABULUT, Tahsin, (2006), “Laffer Etkisinin Türkiye Uygulaması (1980-2003)”, **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 16, ss. 368-377.

- KARAOT, Ali, (2010), “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinç Düzeyi”; İzmir İli Aliğa İlçesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Çanakkale.
- KARATOY, Bahadır, (2009), “Vergiye Gönüllü Uyumu Sağlamaya Hizmet Edecek Vergi Uygulamaları ve Politikaları”, Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- KAYNAR BİLGİN, Handan, (2011a), “Vergi Ahlâkının Teorik Çerçevesi”, **Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 2, ss. 259-278.
- KAYNAR BİLGİN, Handan, (2011b), “Türkiye’de Vergi Ahlâkının Belirleyicileri”, **Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gelişme Dergisi**, Sayı: 38, Ağustos, ss. 167-190.
- KAYNAR, Handan, (2010), “Vergi Ahlâkı ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, **Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Adana.
- KİTAPÇI, İsmail, (2010), “Vergi Etiği ve Kamu Etiği İlişkisi: Etik Algılamalar Açısından Bir Değerlendirme”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 81-88.
- KİTAPÇI, İsmail, (2011), “Bir Vergi Uyumu Sorunu Olarak Vergi Etiği ve Bileşenleri”, Doktora Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir.
- KOÇ, Vehbi, (2010), “Muhasebe Meslek Etiği Ve Meslek Mensuplarının Mükellefin Vergi Uyumu Üzerindeki Etkileri (Manisa İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, **Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Manisa.
- KOMİSYON, (2015), **İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı**, Devlet Kitapları 4. Baskı, Özgün Matbaacılık, Ankara.
- KONAK, Ahmet Cihad, (2009), “Türkiye’de Vergilemenin Kayıt Dışı Ekonomiye Etkisi Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, **Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sakarya.
- KONDAK, Veli, (2011), **Kamu Maliyesi - Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, Orion Kitabevi, Ankara.

- MORGAN, Clifford T., (2013), **Psikolojiye Giriş**, Düzeltilmiş ve Gözden Geçirilmiş 20. Baskı, Sirel, Karakaş ve Rükzan Eski, (Ed.), Eğitim Kitabevi, Dizgi Ofset, Konya.
- MUTER, Naci B., A. Kemal, ÇELEBİ ve Süreyya, SAKINÇ, (2008), **Kamu Maliyesi**, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Emek Matbaası, Manisa.
- MUTLU, Abdullah ve Kenan, TAŞÇI, (2013), “Vergi Dairelerinin Mükellefe Davranış Biçimlerinin Vergilemede Gönüllü Uyuma Etkisi: Malatya Örneği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 45, ss. 214-232.
- NADAROĞLU, Halil, (1985), **Kamu Maliyesi Teorisi**, Gözden Geçirilmiş ve Düzeltilmiş 6. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- NADAROĞLU, Halil, (1998), **Kamu Maliyesi Teorisi**, Gözden Geçirilmiş ve Düzeltilmiş 10. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- NADAROĞLU, Halil, (2000), **Kamu Maliyesi Teorisi**, 11. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- ORGAN, İbrahim ve Baki, YEĞEN, (2013), “Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği”, **Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 4, ss. 241-271.
- ORHANER, Emine, (2000), **Kamu Maliyesi**, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Baran Ofset, Ankara.
- OYANIK, Mehmet, (2015), **İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders ve Öğrenci Kitabı**, Semih Ofset Matbaacılık, Ankara.
- ÖĞÜLMÜŞ, Selahiddin, Cem, BABADOĞAN, Ömer, KUTLU, Hüseyin, ÇAKIR, Sezgin, İNAL, Nazmi, KARYAĞDI, Meltem, BABADOĞAN ve Dilek, TOKGÖNÜL, (2009), “Vergibilir: Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi”, **Vergibilir (3 - 5. Sınıf) Öğrenci Kitabı**, Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı.

- ÖMÜRBEK, Nuri, Hüseyin Güçlü, ÇİÇEK ve Serdar, ÇİÇEK, (2007), “Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 153, ss.102-122.
- ÖZ YALAMA, Gamze ve Erdal, GÜMÜŞ, (2013), “Vergi Kaçırma Eğilimini Etkileyen Faktörler: Eskişehir’den Bulgular”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 20, ss. 77-97.
- ÖZDEMİR, Ali Rıza ve Hasan, AYVALI, (2007), “Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 153, ss. 51- 73.
- ÖZPERHİZ, Niyazi, (2005), “Vergi Uyum ve Ülkemizde Vergi Uyumunun Artırılmasına Yönelik Öneriler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 283, ss. 90-94.
- PEHLİVAN, Osman, (2005), **Kamu Maliyesi**, Celepler Matbaacılık, Derya Kitabevi, Trabzon.
- PINAR, Abuzer, (2005), **Kamu Maliyesi ve Maliye Politikası**, Açıklamalı Yanıtlarıyla Konu Anlatımlı ve Çoktan Seçmeli Sorular 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- SAĞBAŞ, İsa ve Adem, BAŞOĞLU, (2005), “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergileri Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği” **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, ss. 123-144.
- SAĞLAM, Metin, (2013), “Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Vergi Bilinci”, **Sosyo Ekonomi Dergisi**, Sayı: 1, ss. 315-334.
- SAMADOVA, Sakina, (2009), “Vergi Mükelleflerinin Vergileme Karşısındaki Davranışlarının Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, **Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Bursa.
- SARUÇ, Naci Tolga, (2003), “Vergi Ödemeyi Etkileyen Faktörler: Anket Araştırmalarının Sonuçları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 178, ss. 152-165.
- SAYGIN, Özgür, (2013), “Vergi Uyum ve Vergi İdaresinin Vergi Uyumuna Etkisi”, Doktora Tezi, **Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Eskişehir.

- SCHMÖLDERS, Günter, (1976), **Genel Vergi Teorisi**, Salih, Turhan, (Çev.), İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 2149, İstanbul.
- STADLER, Ines ve M. CASTRILLO D. P., (2004), “Settlement in Tax Evasion Prosecution”, **Economia**, Vol: 71, Issue: 283, pp. 349-368.
- ŞAHİN, Adnan, (2009), “Kayıtdışı Ekonomi ve Vergi Ahlâkı Etkileşimi”, Yüksek Lisans Tezi, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Çanakkale.
- ŞAHİN, Aslıhan, (2010), “Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Vergiyi Algılaması: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Tokat.
- ŞAHİN, Muhammet, (2011), “Türkiye’de Vergi Uygulamaları ve Vergi Ahlâkı İlişkisi: Trabzon, Giresun ve Gümüşhane İlleri Örneği”, Doktora Tezi, **Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Isparta.
- ŞENYÜZ, Doğan, (1995), **Vergilemede Yükümlü Psikolojisi**, Ekin Kitabevi, Bursa.
- ŞİMŞEK, M. Şerif, Tahir, AKGEMCİ ve Adnan, ÇELİK, (2003), **Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış**, Adım Matbaacılık ve Ofset, Konya.
- TAŞKIN, Yasemin, (2010), “Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri”, İstanbul Üniversitesi, **İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, Seri: 54, ss. 67-90.
- TAYTAK, Mustafa, (2010), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 158, ss. 496-512.
- TOSUNER, Mehmet ve İhsan Cemil, DEMİR, (2007), “Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlâkı”, **Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 3, ss. 1-20.
- TOSUNER, Mehmet ve İhsan Cemil, DEMİR, (2009), “Vergi Ahlâkının Sosyal ve Kültürel Belirleyenleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, ss. 1-15.
- TOSUNER, Mehmet ve Zeynep, ARIKAN, (2010), **Vergi Usul Hukuku**, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

- TUNÇER, Mehmet, (2002), “Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi ve Türkiye”, **Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 57, Sayı: 3, ss. 107-128.
- TUNÇER, Mehmet, (2003), “Vergi Ahlakı - Vergi Uyumu İlişkisi ve Türkiye”; **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 181, ss. 92-114.
- TÜRK, İsmail, (2005), **Kamu Maliyesi**, Mevzuattaki Değişikliklere ve Son İstatistik Verilerine Göre Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ULUATAM, Özhan, (2003), **Kamu Maliyesi**, 8. Baskı, İmaj Yayınevi, Kalkan Matbaacılık, Ankara.
- USER, İnci, (1992), “Vergilemenin Sosyal Psikolojik Sınırı”, Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- YENİÇERİ, Harun ve Savaş, ÇEVİK, (2014), “Sosyal ve Politik Etkileşim, Bireysel Değerler ve Vergi Ahlakı Arasındaki İlişkilerin Yapısal Eşitlik Modeli ile Test Edilmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 47, Sayı: 3, ss. 69-90.
- YENİGÜN, Yasemin, (2012), “Vergi Bilinci ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükelleflerin Davranışları: İstanbul Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, **Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Isparta.
- ZORLU, Ömür, (2012), “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinci Düzeyi ve Vergi Bilinci Düzeyi ile İlgili Örnek Uygulama (Ankara İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara.

Elektronik Kaynaklar

- AKTAN, Coşkun Can, Dilek, DİLEYİCİ ve Özgür, SARAÇ, (2015), “**Avrupa ve Amerikan Tarihinde Vergi İsyamları**”, <http://www.ozgurbiyan.com/wp-content/uploads/AVRUPADA-VE-AMER%C4%B0KADA-VERG%C4%B0-%C4%B0SYANLARI.pdf>, (10.09.2015)
- ÇAKAR, PÜRSÜNERLİ, Elif, (2013), “**Vergiye Karşı Direnme Şekilleri ve Vergi İnzivası**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1-2, ss. 1293-1313, webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17.1-2_42.pdf, (15.08.2015).

GÖKBUNAR, Ramazan, Emin, KÖMÜRCÜLER ve A. Zafer, YALÇIN, (2007), “**Mali Sosyolojide İbn-i Haldun un Yeri**”, Türk İdare Dergisi, Sayı: 455, <http://www.adilmedya.com/mali-sosyolojide-ibn-i-haldunun-yerih23389.haber>, (12.09.2015).

GÖKSU, Gonca Güngör ve N. Tolga, SARUÇ, (2012), “**Türkiye’de Vergiye Uyum: Mülakat Çalışması**”, Mevzuat Dergisi, Sayı: 176, www.mevzuatdergisi.com/2012/08a/01.html, (25.09.2015).

<http://psikoloji.gen.tr/articles/psikoloji/567453-tutumlar>, (01.10.2015).

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2014_2015.pdf, (20.09.2015).

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2011_2012.pdf, (20.09.2015).

<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/nedir.html>, (16.09.2015).

<http://www.bursa-smmo.org.tr/yazarlar/makaleler/146IAK>, (14.08.2015).

<http://www.sosyolojinedir.com>, (05.10.2015).

<http://www.canaktan.org>, (03.09.2015).

<http://www.gib.gov.tr>, (10.10.2015).

<http://www.istatistikmerkezi.com>, (07.09.2015).

<http://www.maviylepembe.net/davranis-nedir-psikoloji-14365>, (01.10.2015).

<http://www.psikolojik.gen.tr/algı.html>, (02.10.2015).

<https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/anayasa.maddeler?p3=73>, (10.09.2015).

<http://www.vergibilir.gov.tr>, (03.09.2015).

<http://www.vergihaftasi.gov.tr>, (03.09.2015).

MUTER, Naci B., A. Kemal, ÇELEBİ ve Süreyya, SAKINÇ, (1993), “**Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları Araştırması**”, Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Manisa, http://www.bayar.edu.tr/kutuphane/docs/yayinlar/mukelleflerin_vergi.pdf, (12.09.2015)

- MUTLU, Abdullah, (2009), “**Tanzimat’ tan Günümüze Türkiye’de Vergileme Zihniyetinin Gelişimi**”, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Bakanlığı Yayını No: 390, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara, <http://www.sgb.gov.tr/Kitaplar/Tanzimattan%20G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze%20T%C3%BCrkiye%E2%80%99de%20Vergileme%20Zihniyetinin%20Geli%C5%9Fimi.pdf>, (12.09.2015).
- TUAY, Elif ve İnci, GÜVENÇ, (2007), “**Türkiye’de Mükelleflerin Vergiye Bakışı**”, Gelir İdaresi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı, Yayın No: 51, Kasım, www.gib.gov.tr, (15.10.2015).
- YARDIMCIOĞLU, Mahmut, Yusuf, AKPINAR ve Yahya, GÜNAY, (2014), “**Vergi Okuryazarlığı ve Vergisel Farkındalık: Kahramanmaraş Araştırması**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 95-119, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ksuiibf/article/view/5000105617>, (12.09.2015).

DİZİN

-A-

Algı, viii, 28, 34
 Alışveriş, x, xii, xiii, xiv, 43, 67, 69, 70,
 90, 97, 99, 100, 131, 132
 Analiz, 126, 127
 Araştırma, 3, 4, 5, 2, 41, 52, 53, 55,
 130, 141, 144, 148, 149

-D-

Davranış, viii, 9, 28, 29, 146, 149

-E-

Eğitim, ix, xiii, xiv, xvii, 1, 2, 3, 36, 39,
 40, 41, 42, 43, 51, 54, 72, 73, 74, 79,
 80, 126, 127, 132, 133, 142, 146, 147,
 150

-F-

Fatura, x, xii, xiii, xiv, xv, 69, 70, 72,
 76, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102,
 103, 104, 105, 114, 147
 Fiş, x, xii, xiii, xiv, xv, 69, 70, 72, 76,
 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
 104, 105, 114, 132, 147
 Frekans, ix, 2, 56, 58, 63

-G-

Gelir, xiii, xvii, 1, 8, 12, 31, 39, 40, 41,
 42, 51, 54, 67, 68, 72, 75, 76, 79, 80,
 92, 126, 132, 144, 146, 147, 151

-İ-

İlköğretim, 3, 4, 5, ix, 1, 2, 39, 40, 41,
 54, 55, 80, 130, 142, 145, 146, 147,
 148, 149, 150
 İstatistik, xvii, 149

-K-

Kütahya, 2

-M-

Mali Psikoloji, v
 Mali Sosyoloji, v, 150
 Maliye, 2, 5, v, xvii, 1, 7, 26, 40, 41, 42,
 51, 54, 80, 127, 130, 143, 144, 146,
 147, 148, 149, 151

-P-

Psikoloji, 26, 27

-S-

SPSS, v, vi, xvii, 2, 56, 141

-T-

Tutum, v, viii, xvi, 9, 10, 28, 29, 142,
 143, 151
 Tüketim, vii, xiii, 12, 67, 68, 76, 92,
 132

-Ü-

Üretim, 40

-V-

Vergi, 3, 4, 5, v, vii, viii, ix, x, xi, xii,
 xiii, xiv, xv, xvi, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
 11, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 24,
 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36,
 37, 38, 39, 41, 42, 43, 46, 48, 51, 60,
 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 74, 75,
 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86,
 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
 98, 99, 101, 103, 105, 106, 107, 108,
 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115,
 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123,
 124, 125, 126, 127, 130, 131, 132,
 133, 141, 142, 143, 144, 145, 146,
 147, 148, 149, 150, 151
 Vergi Ahlakı, v, viii, 24, 31, 32, 141,
 144, 147, 149
 Vergi Algısı, 3, 4, 5, v, viii, ix, 34, 63,
 80, 130, 141, 142, 148
 Vergi Baskısı, viii, 24
 Vergi Bilinci, 3, 4, 5, v, viii, ix, x, xi,
 xiii, xiv, xv, 33, 41, 42, 63, 74, 75,
 77, 78, 80, 112, 113, 117, 118, 120,
 121, 122, 130, 141, 142, 143, 144,
 147, 148, 149, 150
 Vergi Gayreti, viii, 21
 Vergi Grevi, vii, 16
 Vergi Haftası, ix, 42, 43
 Vergi İsyanı, vii, 16, 141
 Vergi Kaçakçılığı, vii, 15
 Vergi Kapasitesi, viii, 20

Vergi Psikolojisi, v, 32, 141, 149
Vergi Eğitimi, x, xi, xiii, xiv, xv, 74, 76,
77, 78, 114, 116, 117, 118, 121, 123
Vergi Sosyolojisi, v
Vergi Uyumu, v, viii, 29, 142, 144, 146,
147, 148, 149

Vergi Yüğü, viii, 22, 143
Vergi Zihniyeti, viii, 24, 31
Vergiden Kaçınma, vii, 15, 144
Verginin Telafisi, vii, 12

